

Fredagen den 29 Mars 1867.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Företogs ånyo till behandling punktvis Stats-Utskottets Utlåtande N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjetzte hufvudtitel.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Nedannämnde ledamöter begärde ordet och yttrade:

Herr Sjöberg: Till en början må jag bekänna, att jag intill sista ögonblicket varit tveksam, huruvida jag skulle yttra mig i förevarande punkt af Stats-Utskottets nu föredragna Utlåtande, hvilken afser, att till Kongl. Maj:t må aflåtas en skrivelse med anhållan, att, intilldess frågan om indragning eller förändrad organisation af Kommerskollegium kan varda slutligen afgjord, embeten och tjänster inom nämnda embetsverk må endast på förordnande och tills vidare tillsättas.

Den dubbla egenskap, hvori jag står till frågan, af på en gång folkets representant och ledamot i nämnda embetsverk har ingifvit mig ytterligare betänkligheter mot att uppträda, då detta ärende skulle komma under öfverläggning hos Kammaren; men både med hänseende till innehållet af den inom denna Kammar i ämnet väckta motionen och det sätt, hvarpå Stats-Utskottet vid behandlingen af densamma betraktat och affärdat frågan, har jag likväl trott mig vara pliktig att icke med tystnad förbigå saken, då jag, kanske mer än någon annan af Kammarens ledamöter, är i tillfälle att deruti meddela upplysningar. Betänkligheterna hafva derföre måst vika, så mycket heldre som en hvar inom denna ärade församling bör inse, att jag med fullkomlig oväld kan bedöma saken, eftersom jag genom embetsverkets indragning icke kan hafva något att förlora utan tvärtom bör derpå vinna.

Motionären har med mycket lätt hand vidrört ämnet och såsom motiver för sitt förslag om Kommerskollegii indragning endast framkastat några allmänna, visst icke nya, utan redan länge erkända satsar, som äro af den beskaffenhet, att en hvar utan betänksamhet kan underskrifva dem.

Men med utkastande af dylika satser kommer man ej sjelfva frågan så nära, att man deraf kan sluta, huruvida den påyrkade indragningen är nödig eller nyttig, och Stats-Utskottet synes äfven vid frågans behandling hafva haft temligen brådtoni, att döma af Utlåtandet i denna punkt, i hvars recit förekommer en försats, utan att derpå följer, såsom man bör vänta, en eftersats. Motionen innehåller några fraser om sjelfstyrelseprincipen och näringsfriheten, och möjligheten att i sammanhang med nämnda grundsatsers förverkligande förenkla eller undanrödja vissa statsförvaltningens mellangrader, samt om behovet att så förfara, derest ej fördelarne af nyss anförda grundsatsers tillämpning i samhällslifvet skola i väsendtlig mån motverkas och inskränkas af qvarstående onödiga former, tidsödande och kostsamma omvägar och så vidare; och sedan motionären sålunda förutskickat några allmänna betraktelser, kommer han till den slutsats, att Kommerskollegii åligganden vore dels sådana, som qvarstode från de tider, då Staten utöfvade tillsyn och förmynderskap öfver angelägenheter af mera enskild natur, hvilka af den enskildes insigt och intressen bäst befrämjades, dels sådana, som med större fördel för förvaltningens snabbare och mera regelbundna gång borde förläggas omedelbart under vederbörande statsdepartement.

Vore denna uppfattning af kollegii göromål riktig, så borde af dessa premisser, det medgifves obetingadt, dragas den konklusion att nämnda kollegium bör indragas. Skulle kollegii åligganden vara hufvudsakligen sådana, som qvarstode från de tider, då Staten utöfvade tillsyn och förmynderskap öfver angelägenheter af mera enskild natur, så är det klart, att bildningen och samhällsutvecklingen i våra dagar humit den höjd, att ett dylikt förmynderskap ej kan utöfvas utan allmännare missnöje, och att följaktligen Kommerskollegium skulle förfara icke allenast i strid med tidsanden, utan till och med mot gällande författningar, om det försökte att utöfva någon myndighet i den anmärkta syftningen. Men då nu mera full frihet lemnats snart sagdt alla näringar, såsom bergshandteringen, handeln, handtverkerierna och fabrikerna m. m., förstår jag icke genom hvilka medel och på hvilka vägar kollegium nu för tiden utöfvar något förmynderskap. Skulle ifrågavarande embetsverk, jag upprepar det än en gång, hufvudsakligen ej hafva andra göromål, än de som härflyta af det förmynderskap Staten tillförene haft i afseende på handel och näringar, då medgifver jag gerna, att det utan skada kan upphöra; och jag skulle anse det såsom en skyldighet att, i hvad på mig kunde ankomma, påskynda dess upplösning.

Men detta embetsverk har ganska dryga och ansvarsfulla åligganden, som ej ega gemenskap med de ärenden, deri, enligt motionärens förmenande, Staten tillförene utöfvat ett slags förmynderskap. Så äro, för att nu endast tala om vissa arter af de hos kollegium förekommande mål, i följd af den stora utvecklingen i sednare tider af handel och sjöfart och deraf föranledda mångfaldiga förbindelser med främmande länder, kollegii göromål betydligt ökade, särdeles sedan Bergs- och Kommerskollegierna förenades. Arbetets quantitet har derefter högst väsendtligt ökats och på de sednare åren vuxit med 40 à 50 procent; likasom det är lätt att visa, det arbetet i kvalitativt afseende i ännu högre grad tilltagit; och äfven numerären å inkomna ärenden är nu för tiden betydligt större, ehuru

kollegii befattning med utfärdande af en mängd tillståndsresolutioner, härledande sig från det fordna förmynderskapet öfver näringsarne, numera i det aldra närmaste upphört. Dessa ärenden voro ock, såsom man lätteligen kan finna, i allmänhet af ganska enkel beskaffenhet.

I följd af kollegii befattning med konsulatväsendet, som på sednare tider vunnit en allt större utsträckning, hafva ärendenas antal vuxit betydligt och äro fortfarande i stigande. Vidare har kollegium att befatta sig med alla frågor, som röra den inrikes sjöfarten och handelsrörelsen inom landet, såsom till exempel om uttjärdande af taxor för hamnar, kanaler och enskilda jernvägar, hvilka ärenden kräfva ett sådant arbete, att den kollegii ledamot, som har beredningen och föredragningen af desamma sig anförtrodd, är öfverhopad af göromål, måhända mera än någon annan embetsman inom den Svenska statsförvaltningen.

Hvad man åtminstone kunnat fordra af Utskottet är, att det sökt göra sig reda för syftmålet med sin framställning, som antagligen förutsätter embetsverkets indragning eller ombildning på nya grunder. Ja, man torde med skäl kunna uppkasta den frågan, om Utskottet ens bort taga någon befattning med motionen, då, såsom Utskottet sjelft också säger, inom denna Kammare blifvit väckt ett förslag, som går ut på icke mindre än en förändrad organisation af rikets styrelse- och förvaltningsverk i allmänhet, hvilken motion är hänvisad till behandling af ett inom Kammaren tillsatt Tillfälligt Utskott. Det synes då hafva varit allt skäl för Stats-Utskottet att afvakta en närmare utredning från det Tillfälliga Utskottet, som säkert på ett bättre och omsorgsfullare sätt pröfvar denna fråga, än detta lättvindiga och raska, hvarom Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt bär vittne.

Frågan rörer sig egentligen om företrädet af det kollegiala eller departementala styrelse- och förvaltningssättet, och striden härom är ännu långt ifrån utkämpad. Utan att vara blindt tillgifven den kollegiala embetsförvaltningen och utan att förneka, det denna, liksom hvarje annan menskelig inrättning, har sina brister, kan man likväl af mer än en anledning hysa tvifvel om den departementala förvaltningens förmåga att bättre motsvara samhällets fordringar. Och, säga hvad man vill, genom den förre är Staten försäkrad om kontinuitet i behandlingen af ärendena, oberoende hos dem som hafva att pröfva desamma, och tillräcklig sakkunskap, hvilket torde medgifvas vara af icke ringa vigt, då den enskildes rätt och det allmännas väl äro af dessa grundvilkor för all embetsutöfning så väsendtligen beroende. Men äfven om man utgår från antagandet, att den departementala formen är för ärendenas gång nyttig och ändamålsenlig, fordras för densamnas införande ganska många förberedande åtgärder, som tarfva en rundlig tid, kanske ett halft sekel, såsom upphäfvande eller förändrande af en mängd gamla, af våra i så många afseenden invecklade samhällsförhållanden ännu betingade lagar och författningar, en fortgående utveckling af den kommunala friheten, i den mån en allmänare bildning möjliggör en sådan utveckling, samt dessutom vidtagande af åtskilliga förändringar inom de statsdepartement, dit de embetsbestyr och åligganden, som tillhöra kollegierna, skulle öfverflyttas. Jag vill nu icke inlåta mig i frågan, om det departementala styrelsesättet låter sig förenas med våra konstitutionella former i allmänhet och särskildt med formen för ärendenas

beredning och förredragning inför Kongl. Maj:t uti Stats-Rådet; men otvifvelaktigt är, att ur rent praktisk synpunkt förekomma högst betydliga svårigheter mot reformens genomförande uti den af mig redan antydda omständigheten, att hela den massa af olikartade förvaltningsbestyr och öfriga göromål, som nu handläggas af kollegierna, skulle från dem övergå till de respektive statsdepartementen och sålunda ytterligare taga i anspråk vederbörande departementschefers redan allt för hårdt ansträngda verksamhetsförmåga. Ensamt uti Kommerskollegium uppgår målens antal till omkring 2,700 för år räknadt, deribland ej äro inberäknade de som röra förvaltningen af manufakturdiskont-lånefonden. Räknas äfven dessa sednare ärenden till de andra, hvilket man med skäl kan göra, ökas numerären med mer än ett tusental. Är det nu tänkbart att med ens öfverflytta alla dessa ärenden och bestyr till vederbörande statsdepartement, utan att dessa förut gjorts mottagliga derför? Det skulle inom kort visa sig omöjligt att vidtaga en sådan förändring, med mindre än att tjenster-nas antal inom Utrikes- och Civil-departementen, som väl skulle öfvertaga det mesta af kollegii åligganden, högst betydligt ökades. Följden kunde blifva densamma, som Representationen haft tillfälle erfara vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln, beträffande anslaget åt Arméförvaltningen, nemligen att reorganisationen af f. d. Krigskollegium medfört större kostnader än man beräknat. Men eftersom Arméförvaltningen kommit på tal, tyckes det mig att, om i någon gren af statsförvaltningen det departementala styrelsesättet bort ifrågakomma, så vore det väl i den, som afser landtförsvaret. Der om någonstädes behöfves en högsta centralförvaltning! Huru nödvändigt synes det ej vara för Krigsministern att utan all omgång hafva en ständigt tillgänglig öfersigt öfver alla till rikets försvar hörande åtgärder; men att öfverflytta det förra Krigskollegii åligganden till Landtförsvars-departementet, sådant föll hvarken Regeringen eller någon inom Representationen in. Vid reorganisationen af berörda kollegium gjorde sig deremot gällande den under sednare årtionden allsmäktiga böjelsen för den så kallade byråkratiska förvaltningen eller benägenheten att i en persons hand lägga afgörande- eller beslutanderätten. Huruvida ärendena vinna derpå, lemna jag derhän. Många röster hafva höjt sig emot Krigskollegii ombildning till en Arméförvaltning, och jag har hört denna förändring ogillas af personer, som man minst väntat skulle hysa en dylik åsigt.

Den underdåniga skrifvelse, Utskottet här föreslagit, kan väl sägas vara i visst hänseende oskyldig, men att den kommer att verka nedslående på embetsverkets yngre obefordrade tjänstemän är helt naturligt, och måste äfven för verket sjelft och göromålens gång derinom blifva menligt.

För dessa göromål erfordras biträde af ett stort antal extra ordinarie tjänstemän, utan hvilka det vore rent af omöjligt för den nuvarande ordinarie tjänstemannapersonalen att med ordentlighet och skyndsamhet sköta expeditionen. Kommerskollegium har i afseende å sådant biträde varit bättre lottadt än många andra verk, emedan det hittills icke saknat tillgång på extra ordinarie, af hvilka många, som haft utsigt att framdeles blifva anställda vid beskickningarne i utlandet, tienstgjort i kollegium åtminstone någon tid, innan de fått inträde i Departementet för utrikes ärendena.

Det biträde dessa extra tjänstemän lemnat har dock varit mera tillfälligt, och det arbete, som expeditionsbestyret kräfer, måste derföre utföras af sådana, som önska fortkomst och befordran inom sjelfva verket. Borttages nu för dem all uppmuntran att fortsätta tjänstgöringen i ett verk, hvars indragning kan sägas vara ifrågasatt, derest Riksdagen bifaller Stats-Utskottets nu förevarande hemställan, och göres deras ställning härigenom allt mera prekär, så blir det nödvändigt att åt embetsverket gifva ett extra anslag för verkställande af det arbete som hittills besörjts af extra ordinarie.

En omständighet har jag förgätit, å hvilken jag ber att få fästa uppmärksamheten. Under den tid, som Staten utöfvade i vidsträcktare mening det nyss omnämnda förmynderskapet öfver näringarne, utgjorde antalet tjänstemän i Bergs- och Kommerskollegierna med sina presidenter och vice presidenter, ledamöter m. fl. inalles 75 personer. Nu åter består Kommerskollegium, sedan Bergskollegium dermed sammanslagits, af en president och fyra ledamöter, utgörande dess närvarande personal 29 embets- och tjänstemän, hvilka, enligt Kongl. Maj:ts beslut, komma att vidare minskas. I den mån näringarne blifvit frigjorda, och vissa mål, som förr handlades af dessa kollegier, blifvit till allmänna domstolarne öfverlemnade, har embetsmännens antal minskats och i den nuvarande öfverstyrelsen för landets näringar finnas ej flera, än som äro nödiga för göromålens skötande.

Jag har redan antydt, att indragningen af detta embetsverk icke så lätt låter sig verkställas, ty de ärenden, som der förekomma, måste dock handläggas i en eller annan form, och, för så vidt de öfverflyttas till ett statsdepartement, allt för nycket inkräkta på departementschefens tid och hindra honom från utöfvande af andra viktiga åligganden. I afseende derå kan exempelvis anföras en detalj af kollegii bestyr, nemligen de som afse utestängande från riket af smittosamma sjukdomar, deraf under sednare ären isynnerhet en, eller den så kallade kreaturspesten, härjande uppträdt i flera länder inom Europa.

Skulle alla de göromål, som kollegium nu har med anledning af sin grannliga och svåra pligt att på en gång skydda landet från denna pest och ej onödigtvis lägga hinder för handeln och samfärdseln med andra länder, öfvertagas af chefen för Civil-departementet, kunde det inträffa, att han måste nästan uteslutande egna sig åt dessa speciela ärenden, hvilka i sanning äro af ganska brydsam beskaffenhet och medtaga mycken tid samt kräfva synnerlig uppmärksamhet och omtanke.

En annan omständighet, som äfven bör tagas i betraktande, är kollegii ställning till Norska Regeringens departement för det inre i afseende å alla sådana angelägenheter, som röra de förenade rikenas handels- och sjöfartsförhållanden. Hittills hafva nämnda departement och Kommerskollegium i dessa frågor, som föredragas inför Kongl. Maj:ts af Statsministern för utrikes ärendena, varit att anse såsom tvänne afdelningar under bemälda ministers chefskap. Skulle kollegium komma att indragas, uppstår i detta fall en lucka, som jag ej vet huru man skall fylla under våra nuvarande, af mig redan antydda konstitutionela former.

På grund af hvad jag nu haft äran anföras hemställer jag, om det må vara i det allmännas välförstådda intresse att i frågans närvarande outhärdliga skick, och innan vissa af mig antydda förberedande åtgärder

vidtagits, ställa detta embetsverk på den prekära och osäkra fot, som af-låtandet af den föreslagna underdåniga skrivelsen tvifvelsutän komme att medföra. Som jag för min del ej kan finna sådant nyttigt, än mindre rättvist, har jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet härpå, innan ett definitivt beslut i frågan fattas.

Herr Bergström: Då Stats-Utskottet ansett sig för närvarande icke böra ingå i närmare pröfning, huruvida Kommerskollegium må kunna indragas eller på hvad sätt handläggningen af de under detta embetsverk hörande ärenden lämpligast skulle kunna ordnas, och såsom anledning dertill uppgifvit, att den i detta hänseende nödiga utredning tvifvelsutän vore att förvänta från det inom denna Kammare tillsatta Tillfälliga Utskott, som hade att behandla frågan om förändrad organisation af rikets styrelse och förvaltningsverk i allmänhet, så har jag, i egenskap af ordförande i sistnämnda Utskott, ansett mig böra upplysa, att antagligen kommer icke en sådan utredning vid denna riksdag att lemnas. Flere af Utskottets ledamöter, deribland den insigtsfulle representant, som väckt frågan, äro nemligen tillika ledamöter i ständiga Utskott. Af göromål i dessa Utskott hafva de nu under flera veckor varit förhindrade att tillstädeskomma i det Tillfälliga Utskottet, hvilket af sådan anledning måst tillvidare inställa sina sammanträden. Icke desto mindre hafva inom Tillfälliga Utskottet företagits åtskilliga förarbeten för slutliga behandlingen af frågan om styrelse- och förvaltningsverkens reorganisation. Under dessa förarbeten har hos mig stadgats den öfvertygelse, hvilken jag, till den kraft och verkan sådant kan hafva, här vill uttala, nemligen att bland alla de centrala förvaltningsverken Kommerskollegium företrädesvis bör indragas och de samma kollegium tillhörande göromål på annat sätt ordnas. Frågan om en förändrad organisation af rikets styrelse- och förvaltningsverk har stått på dagordningen från första tiden efter 1809 års statshvälfning. Alla de kommittéer och de Riksdagens särskilda Utskott, hvilka behandlat samma fråga, hafva, äfven innan statsdepartementen inrättades, ansett de centrala styrelse- och förvaltningsverken böra ställas i mera omedelbar beröring med Regeringen; och hvad särskildt angår Kommerskollegium, hafva de flesta af omförmälda kommittéer och Utskott förklarad samma verks egenskap af rikskollegium utan olägenhet kunna upphöra. De svårigheter och hinder deremot, hvilka förste talaren Herr Sjöberg velat finna och uppvisa, äro mycket lätta att öfvervinna. Visserligen har Kommerskollegium en stor fondförvaltning, men denna kan öfverflyttas å Statskontoret. De kollegium tillhörande konsulatärenden kunna behandlas af Utrikesdepartementet. Förlänande af det slags privilegium eller monopolium, som kallas patenträtt, synes mig principiellt böra tillkomma den högsta myndigheten, d. v. s. Regeringen. Patentärenden kunna således handläggas i Civildepartementet.

Lika med den förutgående talaren sätter jag högt värde på den kollegiala administrationsformen, när nemligen det gäller att utöfva administrativ domsrätt; men så vidt jag har mig bekant, tillkommer sådan domsrätt icke Kommerskollegium. Kontinuitet i ärendenas behandling lär icke, såsom den förste talaren synes förmena, vara oskiljaktigt förknippad med den kollegiala styrelseformen, utan kan finnas jemväl i byråer

under statsdepartementen. Den förutgående talaren har anfört Arméförvaltningen såsom ett verk, hvilket snarare än Kommerskollegium borde upphöra att vara ett fristående embetsverk. Äfven i detta afseende är jag af olika tanke med denne talare. Arméförvaltningens äligganden och göromål äro minst af alla egnade till behandling af byråer under ett statsdepartement. Den har en så detaljerad medelsförvaltning och deraf härflytande redovisningsskyldighet, att öfverflyttande deraf å Landtförsvarsdepartementet icke kan ega rum. Att, på sätt den förutgående talaren antydt, det kan vara nedslående för de obefordrade tjenstemännen i Kommerskollegium att detsamma är på väg att indragas, är visst möjligt; men de kunna ju hoppas på anställning inom Utrikes- och Civildepartementen, när Kommerskollegii göromål dit öfverflyttas. Denna af den värde talaren framhållna omständighet är i allt fall sådan, att den ej bör afskräcka från tanken på reorganisationen af ifrågavarande embetsverk. Talaren har sjelf medgifvit det vara en ganska oskyldig åtgärd att aflåta en underdånig skrifvelse i den syftning, Stats-Utskottet föreslagit. Så tänker äfven jag. Den enda betänklighet, som, efter mitt omdöme, möter därför, är, att Representationen, efter hvad jag hört sägas, skall vid någon föregående riksdag hafva i samma syfte ingått med en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken lär haft till följd, att tjenster inom ifrågavarande embetsverk för en tid lemnats obesatta eller tillsatta medelst förordnanden; men möjligen har denna skrifvelse råkat i glömska, så att fullmagter å tjensterna i Kommerskollegium änyo utfärdas. Vid sådant förhållande kan det ju vara ändamålsenligt, att en ny skrifvelse aflåtes. Jag hemställer om bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i denna punkt.

Herr Svensén: Stats-Utskottet har vid bedömandet af Herr Friherre von Schulzenheims ifrågavarande motion om indragning af Kommerskollegium icke velat gå det Tillfälliga Utskottet i förväg, som har att utreda frågan om reorganisationen af Rikets styrelse- och förvaltningsverk i allmänhet. Detta utgör förklaringen, hvarföre Stats-Utskottet endast i allmänna ordalag yttrat sig om motionen.

Hvad den af Stats-Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen beträffar, så synes den mig vara på sin plats. Ingen har förordat att ingå i en detaljerad utredning af sjelfva frågan, utan just för att afvakta en sådan tills vidare åtnöjt sig med att föreslå en underdånig skrifvelse i de allmänna ordalag, som af BetänkanDET synes. Dertill trodde Utskottet sig hafva grundade skäl, så mycket mera som behovet af en reorganisation af Kommerskollegium eller dess totala indragande syntes Utskottet vara temligen allmänt erkändt. Dessa skäl hafva ock af den nästföregående talaren vidare utvecklats. Att lemna presidentplatsen i detta verk obesatt, såsom nu är händelsen, synes ej för detsamma medföra några olägenheter; och huruvida den ifrågasatta skrifvelsen, om att tjensterna derstädes endast på förordnande och tills vidare må tillsättas, verkar nedslående för de yngre tjenstemännen, lemna jag derhän; men icke utgör denna omständighet, om så skulle vara händelsen, något skäl för Riksdagen att icke aflåta en sådan skrifvelse. Då Herr Sjöberg, som uttalat sig emot detsamma, emellertid ej gjort något positivt yrkande om afslag å Utskottets punkt, in-

skränker jag mig till att helt enkelt förorda bifall till hvad Utskottet hemställt.

Herr Kinmanson: Äfven jag anhåller att få yttra några ord i detta ämne, ej för att motsätta mig den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, utan för att förorda den, ehuru jag tillåter mig dervid göra några erinringar. I motionen talas om Kommerskollegii indragning. Syftemålet beror således på den mening, man uti ordet indragning vill inlägga. Enligt vanligt språkbruk kunde dermed förstås, att de göromål, som nu handläggas af Kollegium, skulle upphöra. Är meningen denna, betvivlar jag möjligheten af, att något sådant kan utan största olägenhet verkliggöras; men om frågan endast afser en förändrad organisation af detta kollegium, finnes det i min tanke åtskilligt, som talar till motionens fördel. Kommerskollegium har t. ex. ett statistiskt kontor, som ombesörjer de årliga berättelserna rörande handels och näringarnes tillstånd inom landet; och jag förmodar, att det icke finnes någon, som skulle vilja indraga detta kontor, hvarigenom nämnda berättelser skulle upphöra att utgivvas. Men det är möjligt, att kontoret kan erhålla, jemte ett annat namn, äfven en något förändrad organisation eller ock införlifvas med det allmänna statistiska embetsverket. Gå vi till det egentliga kollegium, så är förut anmärkt, att det har ganska omfattande bestyr med handel, handverk samt fabriker, och öfverhufvud för befrämjande af allmänna rörelsen. Det är nemligen origtigt, om man föreställer sig att Staten numera skulle hafva föga eller intet att skaffa med dit hörande ärenden; Statens verksamhet derutinnan är icke mindre nu än förr: den är endast af annan art. Man har frångått försöken att framtinga näringar och industri, hvaremot det gifves mångahanda andra omsorger i detta hänseende, från hvilka Staten icke kan eller bör frigöra sig. Befattningen härmed kan således ej uppböra, men väl utöfvas af en myndighet, annorlunda ordnad än Kommerskollegium.

En del af Kommerskollegii verksamhet omfattar den utlåningsrörelse, som bedrivnes genom Manufakturdiskont-kontoret, upprättadt under inflytande af numera föråldrade åsigter om sättet för näringarnes befrämjande och Statens skyldighet att medverka dertill. Manufakturdiskontfonden bildades egentligen 1756 medelst försträckning från Riksbanken samt har fortfarande egt åt sig anvisadt ett kreditiv på denna bank, nu uppgående till 2,250,000 R:dr. Skall Kommerskollegium reorganiseras, måste diskontfonden först indragas eller dess utlåningsrörelse i mer eller mindre förändradt skick öfvertagas af Riksbanken; ty utan att fondens förvaltning frångår kollegium, är all omgestaltning af detta embetsverk omöjlig. Den underdåniga skrifvelse, Utskottet föreslagit, innefattar således i främsta rummet en anhållan om nämnda diskontfonds indragning; och en erinran om denna påföljd torde ej vara olämplig, då man nu hör så mycket talas om ett allmänt ekonomiskt betryck, som otvifvelaktigt låtit sig kännas äfven bland dem, hvilka Manufakturdiskonten afser att med lån understödja, eller fabrikanter och handverkare. För egen del anser jag dock, att denna lånefond bör upphöra, såsom icke motsvarande nutidens fordringar hvarken till sina allmänna grunder eller till sättet för utlåningsrörelsens bedrivande.

Det har blifvit yttradt, att Kommerskollegii göromål kunde förläggas till särskilda byråer under vederbörande statsdepartement. Jag anser icke tillfället vara inne att i detta hänseende anföra något annat, än att härvid uppkommer frågan, hvad med en dylik byrå bör rätteligen förstås. Man synes afse att göra byrån för Kommerskollegii göromål själfständig och förläna den myndighet att själf fatta beslut; men detta medförde dock föga annat än ett olika namn och en blott förändrad organisation af den kollegiala formen. På de ställen, der ministerstyrelse förefinnes, ega icke i allmänhet de under statsdepartementen lydande byråer någon annan verksamhet än en sådan, som utöfvas för ministerns räkning eller å hans vägnar; och att förvandla Kommerskollegium till en dylik byrå under Civil-departementet lärer ej kunna ske, så länge grundlagen fränkänner Statsråds-ledamöter beslutande rätt, eller åtskilliga andra förhållanden icke blifvit på ett förändradt sätt reglerade. I allt fall torde dock hinder ej möta för förenklande af embetsverkets kollegiala utstyrelse, sedan neurligen länerörelsen derstädes upphört. Men det må i detta hänseende tilläggas, att vid upphörandet deraf måste varsamhet iakttagas, till förekommande af väsendtlig olägenhet för de läntagande näringsidkarne.

Det behållna kapital, Manufakturdiskonten under tidens lopp bildat genom besparingar, och som för närvarande uppgår till omkring en och en half million, skulle naturligtvis vid Kommerskollegii reorganisation öfverflyttas till något penningeförvaltande verk, hvilket torde blifva Statskontoret, för att der lämpligen förenas med handels- och sjöfartsfonden, som likaledes är ställd under Regeringens disposition och äfven väntar på en annan styrelse; hvarefter båda fonderna gemensamt skulle, enligt Regeringens närmare föreskrifter, på tjenligt sätt kunna verka till industriens förkofran.

Presidentbefattningen i Kommerskollegium har gauska länge varit otillsatt, hvadan det må förmodas, att Regeringen redan är betänkt på en förändring i detta embetsverks organisation; och Riksdagens föreslagna skrifvelse kommer då icke oväntad.

Enär Stats-Utskottets Betänkande i själfva verket saknar motivering, under det att motionen i ämnet föga innehåller, har jag ansett mig böra nämna, hvarföre jag för min del icke har något emot, att den föreslagna underdåniga skrifvelsen aflåtes; anhållande jag derföre om bifall till den föredragna punkten.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Utan att ingå på själfva frågan om reorganisationen af Kommerskollegium, vill jag endast lemna upplysning om den ställning, hvori förslaget derom befinner sig hos Regeringen i anledning af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse vid 1856—1858 årens riksdag. Sedan i följd deraf en kommitté blifvit nedsatt för att uppgöra förslag till en reorganisation af styrelseverken samt ett dylikt förslag äfven till Kongl. Maj:t inkommit, blef detsamma, såvidt det rörde Kommerskollegium, remitteradt till nämnda embetsverk, att deröfver afgifva Utlåtande. Efter det kollegium fullgjort denna nädiga befallning, blef ärendet hos Kongl. Maj:t anmaldt den 4 Juli sistlidna år, hvarvid beslöts, det handlingarne skulle bland Stats-Rådets ledamöter cirkulera, och att den då ledigblifna presidentbefattningen tillsvidare skulle stå obesatt. Seder-

mera har frågan icke varit föremål för behandling hos Regeringen, hvartill anledningen torde få sökas dels deri, att Riksdagen var i annalkande och tog i anspråk Regeringens tid och uppmärksamhet i och för mera brådskande angelägenheter, och dels i de svårigheter, som möta för Manufakturdiskontens förflyttande från Kommerskollegium, hvilket å andra sidan torde vara nödvändigt för reorganisationens genomförande, och slutligen i den åsigt, som hos Regeringen syntes göra sig gällande, att nämnda fond snarast borde öfverflyttas till något Riksdagens verk, hvarföre också ett initiativ från Riksdagen i sådan syftning ansågs önskligast.

Herr Björck: Det torde vara tvifvel underkastadt, om det är lämpligt att inlåta sig på diskussion om departementalstyrelsen i allmänhet, när det endast gäller en fråga af sådan beskaffenhet som denna. Ty icke behöfves det, att den förra frågan i sin helhet vinner sin lösning, för att man skall kunna bestämma sin öfvertygelse derom, huruvida Kommerskollegium bör indragas och förvandlas till en byrå. Men då frågan om den kollegiala styrelseformens lämplighet här blifvit vidrörd, anser jag mig böra yttra några ord derom. Såsom de utmärkande egenskaperna för kollegierna framhåller man, att de innebära en borgen för sakkännedom, oberoende och kontinuitet vid ärendenas behandling. Men sakkännedomen måtte väl bero på den uppfostran, tjänstemannen erhåller för sitt kall, och oberoendet på den ställning i ekonomiskt afseende, tjänstemannen innehar, samt kontinuiteten på befordrings-systemet, om nemligen detta ställes så, att tjänstemannen företrädesvis befordras inom samma förvaltningsgren. Ingalunda kan man säga, att kollegierna skulle, derföre att de äro oberoende af Regeringen, i större mån tillgodonjuta dessa viktiga egenskaper, hvilka likaväl kunna förefinnas hos byråer ställda omedelbart under departementen. *Deri* ligger således icke skilnaden emellan båda dessa styrelseformer, utan denna består i det olika förhållande, som eger rum emellan departementschefen och de honom underordnade embetsmännen. Men derföre att kollegierna till en början, jemte sin egenskap af förvaltande verk, tillika erhållit domsrätt i administrativa mål, en rätt som de flesta af våra kollegier ännu bibehålla, händer det så lätt, att man, liksom en föregående talare, förvexlar sjelfva idén med den tillämpning, som taktiskt gjort sig gällande; men det är dock en himmelsvid skilnad emellan förvaltning och domsrätt, och jag hoppas, att i den mån förvaltningen skall blifva väl organiserad, domsrätten skall kunna skiljas från de förvaltande verken och öfverlemmas till de allmänna domstolarne. De förra böra nemligen endast i de dagliga förhållandena verkställa hvad som för Statens ändamål behöfves och lemna underlydande befallningar i förekommande mål, och detta kunna de göra lika väl, om de stå omedelbart under departementschefen, som när de äro sjelfständiga. I förra fallet vinnes dock den väsendtliga fördelen, att den förvaltande myndigheten, när en speciel fråga förekommer, som icke finnes klarligen löst i gällande författningar och föreskrifter, direkte kan meddela sig med departementschefen. Finner denna då, att saken påkallar en ytterligare föreskrift, anmäler han ärendet hos Kongl. Maj:t, och i motsatt fall tillkännagifver han sin åsigt huru den redan gifna föreskriften bör tillämpas i det särskilda fallet. Man kan härvid vara lugn för att den underordnade icke skall göra en

dylik förfrågan, såvida han kan reda sig på egen hand; men när saken verkligen är tvistig, måste man, åtminstone tillsvidare, anse departementschefen vara den lämpligaste att slita tvisten, och då han icke finner någon ytterligare och särskild föreskrift erforderlig, är han naturligtvis ansvarig för hvad som företages, och längre kan man ju icke komma än till den högsta myndigheten.

Såsom jag nyss nämnde, tror jag att man skall kunna komma derhän, att den administrativa domsrätten helt och hållet försvinner, och Staten i sina rättsförhållanden till den enskilde, liksom de enskilde inbördes, får vända sig till de allmänna domstolarne. Detta kan icke ske nu, det är sannt, så länge vi hafva dessa invecklade lagar om olika jordnaturer och olika beskattning. De allmänna domstolarne kunna icke ega nog sakkännedom att handtera dessa frågor, och vi måste därför stå tillbaka ännu en tid, men man måste bemöda sig om lösningen af det viktiga problemet, och ett stort steg är vunnnet, om, såsom vi hoppas, man snart kan erhålla en skatteförenkling, hvarigenom på ett tydligt sätt grundskatternas fördelning bestämmes, och vi tillika få förändrade föreskrifter rörande åtskilliga andra onera och prestationer till det allmänna, hvarom framställningar blifvit gjorda vid de sednaste riksdagarne och äfven vid denna.

Det finnes emellertid en annan art af förvaltningen, som torde med några ord böra omnämnas, nemligen medelsförvaltningen. En föregående talare har ansett, att ett embetsverk, som dock använder och förvaltar en högst väsentlig del af Statens medel och egendom, lämpligast borde förläggas omedelbart under vederbörande departement. Jag tror tvärtom, att sådant icke lämpligen kan öfverlemnas åt departementen eller derunder ställda byråer. Den, som använder Statens medel, bör ofelbart handla efter gifna föreskrifter och under vederbörlig kontroll; men icke kan det vara lämpligt att Statsråden åläggas en dylik redovisningsskyldighet, tvärtom är det ganska nödigt att för kontrollens utöfvande påkalla Regeringens biträde och således icke ställa den sjelft såsom verkställare.

Jag tror emellertid att man icke behöver vidlyftigare ingå i någon undersökning om departementalstyrelsen i allmänhet för att rätt bedöma den nu förevarande frågan, ty Kommerskollegium har hvarken någon administrativ domsrätt, ej heller någon medelsförvaltning, om man undantager manufakturdiskont-fonden, och jag tror därför att detta kollegium verkligen står i det förhållande, att något hinder icke skulle möta att redan i morgon förvandla hela kollegium till en byrå under vederbörande departement. För en dylik reorganisation kan dock förefinnas ett hinder uti den omständigheten, som Utskottet velat afhjelpa, eller att vederbörande tjänstemän i kollegium ega fullmakt å sina beställningar och därför kunde anses icke vara skyldige att öfvergå till en byrå, hvarigenom man blefve nödgad att antingen kvarhålla den gamla institutionen eller också afskeda alla kollegii tjänstemän och uppföra dem på indragningsstat. Vore meningen med den ifrågasatta förändringen att lösgifva alla de gamla tjänstemännen i kollegium för att vid byrån anställa nya, då komme verkligen den behöfliga kontinuiteten att brista, och en ganska lång tid skulle erfordras, innan man hunnit förvärfva sig erforderlig sakkännedom och vana vid ärendenas behandling. Men, mine Herrar, jag föreställer mig, att den tid är förbi, då tjänstemännen kunde fram-

komma med sådana anspråk, som att få bibehålla sin lön på indragningsstat utan någon tienstgöringsskyldighet, blott derföre att embetsverkets namn och kontrollen blefvo förändrade, äfven om sjelfva befattningen qvarstode med samma göromål och samma lön som förut. Försigtighet vid tiensternas tillsättning kan dock icke skada; och deraf föranledes Utskottets förslag.

För att nu öfvergå till Kommerskollegii nuvarande göromål, får jag till en början beklaga, att jag icke var närvarande vid sammanträdet början och således icke i dess helhet fick höra den förste talarens anförande. Atskiljligt deraf hörde jag emellertid och deribland, att förvaltningen af manufakturdiskont-fonden och besörjande af utlåningen derifrån utgjorde ett af kollegii väsendtligare göromål. Härvid äro vi inne på ett ämne, som jag hade tänkt något utförligare vidröra, såvida detta icke redan skett genom Herr Kinmansons anförande. Det är emellertid ganska fördelaktigt med afseende på reorganisationen af detta kollegium, att, på samma gång man erkänner dess befattning med manufakturdiskont-fonden vara bland de mest omfattrika arbetena inom kollegium, man äfven allmänt är ense derom, att denna fond icke lämpligen kan och bör såsom en särskild fond under Kommerskollegium qvarstå.

I fråga om utdelande af patenter har en föregående talare ansett kollegii befattning dermed icke kunna utan helt och hållet förändrade föreskrifter öfverflyttas till en byrå under Civil-departementet, men jag tror, för min del, att denna befattning är så enkel och föranleder så ringa pröfning, att någon kollegial samrådan derom icke är af nöden. Visserligen kan det vara beroende på pröfning, huru lång tid som i hvarje särskildt fall bör gifvas den patentsökande, men detta torde redan vara ganska bestämdt genom särskilda regler, bildade med ledning af erfarenheten; och jag betviflar således lämpligheten af att för dessa arbeten bibehålla den kollegiala formen.

Den förste ärade talaren har särskildt framhållit kollegii befattning med uppgörande af taxor för allmänna trafiken. Jag medgifver, att detta är ett besvärligt arbete och fordrar urskiljning, på det att rättvisa måtte vinnas och den allmänna rörelsen icke oskäligen betungas, men äfven i detta fall finnas väl redan af kollegium fastställda principer, och för öfrigt har man här alltid en ledning af de förslag, hvilka skola afgifvas af underordnade myndigheter. Kollegii utöfning af sitt åliggande i detta hänseende har varit af ganska stor betydelse, och säkerligen skulle ett kännbart men uppstå, i händelse dessa göromål anförtröddes åt dermed ovana personer, men deremot torde ingen fara vara för handen, om kollegii nuvarande skicklige och erfarna tienstemen öfverflyttas till den nya byrån och derstädes fortfarande handlägga dessa göromål.

För öfrigt talar man om, att Kommerskollegium skall underhålla förbindelsen med våra konsuler i utlandet och gifva akt på våra förhållanden till Norge och utlandet. Det må så vara, att det är ganska lämpligt att hafva några särskilde tienstemen med åliggande att egna uppmärksamhet åt dessa förhållanden, men icke erfordras här för något helt kollegium, utan det kan vara nog med en eller två tienstemen för sådant ändamål, isynnerhet då man genom den nya regleringen kommer att vinna en större kontroll än hittills, i följd

af den direkta beröringen mellan departementschefen och hans underordnade.

Utom de ärenden, jag nu omnämnt, tror jag icke, att, såvida man bortser från de göromål, hvilka tillhöra Bergskollegium, det nuvarande Kommerskollegium har några andra göromål, än de rent statistiska. Men just för dessa arbeten torde väl den kollegiala formen minst lämpa sig, ty de statistiska beräkningarne kunna väl i allmänhet icke verkställas af mera än en tjänsteman, och att begära det kollegium sedermera skulle granska uträkningarne, torde icke vara billigt. Förekommer något fel i de statistiska uppgifterna, torde kollegium icke vilja åtaga sig ansvaret därför, utan kan med skäl skylla sådant på referenten eller den tjänsteman, som verkställt beräkningarne. Dessa arbeten kunna minst af alla förrättas med gemensam hand.

Än en gång ber jag få fästa uppmärksamheten på fördelen af Kommerskollegii indragning i göromålens förläggande till en särskild byrå under vederbörande departement. Derigenom skulle mera än nu vinnas skyndsamhet i göromålens gång, och jag hemställer, om det icke är en omgång, att Regeringen för att erhålla alla de upplysningar och förskaffa ärendena den utredning, som är behöflig för föredragningen hos Kongl. Maj:t, måste vända sig till ett fristående embetsverk. Annorlunda blir förhållandet, om den underordnade tjänstemannen i sin dagliga tjänstgöring har tillfälle att, så snart tvifvel i något särskildt fall uppkommer rörande en frågas bedömande, vända sig direkte till departementschefen, och denne sednare åter dagligen har tillfälle att samråda med och inhenta upplysningar af sina underordnade. Jag frågar om icke detta skulle befordra en större skyndsamhet och enighet vid ärendenas handläggning i öfverensstämmelse med vår tids anspråk på förbättringar i statsförvaltningens gång. Och såsom jag redan nämnt, en dylik ombildning af Kommerskollegium låter sig så mycket lättare verkställas, som detta embetsverk hvarken har någon medelsförvaltning eller vidare kvarstår såsom någon särskild instans. Det vore därför allt skäl att genom ombildningen af detta kollegium taga första steget i den riktningen att slutligen åstadkomma en innerligare gemensamhet emellan de administrativa verken och sjelfva Regerings-departementen.

Såvida jag rätt uppfattade Herr Statsrådet von Ehrenheims yttrande, anser jag äfven, att Regeringen ingalunda vill bestrida befogenheten af den föreslagna skrifvelsen; och om en skrifvelse i samma syftning förut blifvit af Representationen aflåten, bevisar den nya skrifvelsen endast, att en ytterligare erfarenhet öfvertygat Representationen om olämpligheten af Kommerskollegii bibehållande, samt att man vill hålla vägen öppen för den önskade förändringens genomförande genom den nu af Utskottet föreslagna underdåniga hemställan, att några tjänster icke vidare måtte inom kollegium tillsättas medelst fullmakt. Härigenom vinner man äfven den fördel, att de yngre tjänstemännen i kollegium blifva benägne för reorganisationen och bemöda sig att under sin tjänstgöring i kollegium förskaffa sig den sakkännedom och de insigter, som äro behöfliga för deras anställning i den nya byrån; och på sådant sätt har man äfven åt den nya organisationen förskaffat förmånen af sakkunskap och kontinuitet.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag beklagar, att jag ej varit i tillfälle från början öfvervara diskussionen med anledning af min förevarande motion, helst som dess behandling inom Utskottet, efter min tanke, lemnar anledning till berättigade anmärkningar. Utskottet har uti sitt Betänkande kommit till det slut, att tillstyrka Riksdagen aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri skulle hemställas, det Kongl. Maj:t ville besluta, att, intilldess frågan om Kommerskollegii indragning eller dess förändrade organisation kunde varda slutligen afgjord, embeten och tjänster inom nämnda embetsverk måtte endast på förordnande och tillsvidare tillsättas. Detta slut, detta förslag tillfredställer mig icke — jag utprepar det. Då Riksdagen skall till Kongl. Maj:ts bepröfvande underställa ett önskningsmål, bör det vara stödt på principiel grund och innefatta ett positivt andragande. Och om i allmänhet en omorganisation af embetsverken kan betraktas såsom ett sådant önskningsmål, måtte detta i främsta rummet gälla om det minst tidsenliga af dem alla, om Kommerskollegium; och man borde, synes det mig, vid detta förhållande, hafva inom Utskottet kommit till ett annat och mera ingripande resultat, än det som möjligen kan sägas innefattas i den föreslagna skrifvelsen.

Hvad man här yttrat om kollegii mångahanda göromål erinrar mig om ett yttrande af en dess chef — numera affiden: "Ni talar", sade han, "om huru litet vi ha' att göra; men ni vet icke och kan ej begripa, huru litet det verkligen är." För att till en början ej påpeka annat än de göromål, de delar af förvaltningen, som under tidernas lopp blifvit skiljda från Kommerskollegium, så höra dit först större delen af konsulatärendena, hvilka blifvit öfverförda å Utrikes-departementet; Teknologiska Institutet, som med särskild styrelse subordinerar under Civil-departementet; frågor rörande fabriksväsendet, som nu tillhöra Rådstufvurätternas i landsorten samt Handels- och Ekonomi-kollegii i Stockholm handläggning; samt en hel klass ärenden rörande tullväsendet, hvilka ärenden blifvit öfverlemnade åt Tullstyrelsen, hvilken väl också måste förutsättas ega större varukänedom än Kommerskollegium. Ulldiskonten är upphäfd. Modellsamlingarne eller rättare spillrorna af dessa samlingar, som bort vara en heder och prydnad för vårt land, äro flyttade till Eskilstuna. Af de nu återstående göromålen borde Manufakturdiskonten tvefvelsutan flyttas till Riksbanken; och jag anser denna förändring i och för sig så vigtig, att den väl bort af Stats-Utskottet uppmärksammas och i den föreslagna skrifvelsen inflyta, emedan från Riksdagen såsom Bankens hufvudman väl initiativet till förändringar i Bankens organisation bör utgå. Kollegii statistiska kontor bör förenas med Statistiska byrån. Navigations-skolorna öfvertagas af Sjöförsvars-departementet och slöjdskolorna direkte af Civil-departementet. Bergsafdelningen — om hvars nödvändighet jag såsom bruksegare och dertöre part i saken ej borde yttra mig, men som dock, under sin nuvarande organisation mera skadat än gagnaat bruksrörelsen, må flyttas hvart som helst — det kan vara likgiltigt — helst dock under en särskild byrå.

Hvad beträffar patentväsendet, så tror jag att allmänna meningen är temligen ense derom, att patentlagarne äro ofullständiga, icke nationela, samt svåra att tolka så väl som tillämpa. Jag kan ej vid detta tillfälle ingå på en kritik af dessa författningar; men det är ju sjelfklart, att en tjänste-

tjensteman, han må hafva de utmärktaste filologiska kunskaper, likväl skall få litet svårt att tolka åtskilliga utländska patent, och att sannolikt ingen af herrarne i kollegium kan läsa ett sådant patent, författadt på nygrekiska eller chinesiska. Jag har mig visserligen bekant, att man brukat i tvifvelaktiga fall anlita Professor Palmstedts biträde, och jag tror att hans rika erfarenhet och mångsidiga bildning oftast träffa det rätta; men just detta förhållande anvisar den väg, som vid en omorganisation borde inslås. En patentbyrå under *en* föreståndare borde inrättas. I denna byrå bör ett fullständigt patentregister föras och hållas allmänheten tillgängligt, tillika med ritningar och dylikt. Det är för ganska många industrikkare behöfligt till och med nödvändigt att få kännedom om dessa ritningar; men under nuvarande förhållanden finnes dertill hvarken tillfälle eller utrymme. Vi hafva i detta hänseende, som i många andra, att lära af England, som gör högst betydliga uppoffringar för promulgerande af patentritningar och för att bereda allmänheten tillfälle till deras skärskådande. I öfrigt måste kollegii betydelse såsom korporation ej vara synnerligen stor, då, för exempel, det torde vara väl bekant, att kollegii utlåtanden i viktiga frågor rörande tullväsendet nästan aldrig blifvit af Finans-departementet följda. Så i fråga om tullstämplingen, och då Kollegium djerfdes uttala sig för en försigtig tillämpning af frihandels-systemet, blefvo dess råd helt och hållet förbisedda. Det synes således, att kollegium ej ens från högre ort är synnerligen högt uppskattadt.

Enär en föregående talare yttrat, att min motion innehölle bara ord, så måste jag ehuru ogera plåga med några sakuppgifter, som åtminstone skola ådagalägga, att det verkligen är allvar med saken. Jag har uppgjort ett fullständigt förslag, hvarigenom åtminstone en del af de kostnader, som kollegii nuvarande organisation medföra, skulle kunna indragas. Efter kollegii instruktion har jag tagit reda på dess göromål, hvad som derifrån redan blifvit afsöndradt och hvad som beqvämigen skulle kunna öfverflyttas på annat håll. Jag ber att nu i korthet få meddela Kammarren de saktörhållanden som för frågans bedömande erfordras.

Kommerskollegii årliga stat bestiger sig, efter afdrag af diverse löner för grufve- och bergslags-styrelser i Sala och Falun samt Manufaktur-diskontens vård till 59,800 R:dr, oberäknadt de medel, som utgå till en ledamot och en kanslist från manufakturdiskont-fonden. I dessa belopp skulle betydliga besparingar kunna göras, om 1 ledamot, 1 registrator, 2 notarier, 1 kanslist, 1 sekreterare, 1 advokatfiskal och några vaktmästare ställdes på indragningsstat. De öfriga embets- och tjänstemännen inom kollegium skulle efter min plan användas på annat håll.

Kollegium arbetar på fyra departement. Till det första departementet höra alla ärenden, som röra fabrikerna, frågor om låne- och reseunderstöd eller premier, som hafva till föremål att beträmja fabriksnäringsnärings- och husslöjdens utveckling och förkofran — ordinarie anslaget för reseunderstöd är blott 6,000 R:dr — vidare uppsättandet af den årliga berättelsen om fabrikernas och handtverkeriernas ställning; ersättningsfrågor till konsulerna och anmälan om konsulernes berättelser rörande ullpriser och utländska ullmarknader — jag har förut påpekat att öfriga konsulsärenden gått till Utrikes-departementet — tillsynen deröfver

att advokatfiskalen indrifver Manufakturdiskontens fordringar samt öfver Ullmagasinet i Norrköping; och slutligen befodringsärenden inom verket. Allt detta gör en ledamot emot 5,000 R:dr i lön.

Dessa ärenden kunna öfverlemnas till Finans-departementet och Generaltullstyrelsen samt hela diskontfonden till Banken, då föredragande ledamoten skulle erhålla pension å 4,500 R:dr, derest han icke vore hugad att placeras i Finans-departementet såsom en slags expeditionsskreterare. Att de konsulatsärenden, som ännu återstå, skulle öfverlemnas till Utrikes-departementet, faller af sig sjelft; och samma person, som har det viktiga uppdraget att föredraga frågorna om flaggor och sigill skulle mycket väl hinna med ofvannämnda ersättningsfrågors handläggning.

Det andra departementet handlägger ärenden rörande in- och utrikes sjöfarten, anläggningen af städer, köpingar och lastageplatser, handelsordningar, marknaders reglering, företag och anstalter till inrikeshandels säkerhet och bekvämlighet, navigations- och tekniska skolorna, sjömanshusen, fiskerierna i Nord- och Östersjön samt patent.

Dessa ärenden kunna delvis öfverlemnas till Civil-departementet och delvis till Sjöförsvars-departementet; och den ledamot som är föredragande i dem bör blifva expeditionsskreterare i Civil-departementet, med en kanslist till biträde.

Uti tredje departementet behandlas frågor om konsulers tillsättande äfvensom om kontrollen öfver dem, om utrikes handeln och sjöfarten, om tullafgifter och handelsförhållanden med främmande magter, lots- och fyravgifter, nederlagsrätt, kreditupplag, vaxelhandeln, mäklares och skeppsklarerares antagande, sjödokuments utfärdande, smittosamma sjukdomar å utrikes orter, samt upprättas den så kallade utrikes handels- och sjöfartsberättelsen.

Det är lätt att inse, det frågorna om vaxelhandeln, mäklares och skeppsklarerares antagande samt sjödokuments utfärdande lämpligen kunde skötas af domstolarne och magistraterna, äfvensom att öfriga frågor borde handläggas vare sig af Utrikes- eller Sjöförsvars-departementen eller af Generaltullstyrelsen.

Fjerde departementet handlägger patentärenden samt frågor rörande de tekniska skolorna jemte bergsärenden.

Jag vidrör icke alls frågan derom, huruvida föredraganden af dessa ärenden bör ega fullständig kännedom om maskiner, ritningar, patent samt om de ämnen som röra bergshandtering; om hans studier och föregående verksamhet bör hafva ledt i denna riktning, för att blifva till gagn för landet; alltnog jag tror, att dessa frågor kräfva sin man och att en särskild förvaltningsgren för deras skötaende lämpligen må förefinnas. Men naturligtvis kan derföre ej nödvändiggöras ett särskildt kollegium eller embetsverk. Utan på samma sätt som bränvinskontrollbyrån hör till Civil-departementet, vore det utan tvifvel riktigast att en patentbyrå inrättades, lydande under Civil-departementet, samt med en särskild chef. Jag antager, att, fastän departementet sålunda ökades, byrån skulle så kunna inrättas, att någon egentlig tillökning i departements-chefens göromål deraf icke skulle uppkomma. Jag antager således, att en särskild patentbyrå inrättas, och att den måtte så organiseras, att den länder till verkligt gagn för det allmänna. Beträffande de å bergsafdelningen för

närvarande anställde tjänstemän, 1 sekreterare och 1 kanslist, synas desse lätteligen kunna vinna anställning i något af departementen.

På grund af hvad jag nu haft äran andraga torde Kammaren finna, att frågan verkligen ej är så svår att utreda, att icke Stats-Utskottet, efter vederbörlig granskning, bort föranledas till en framställning af bestämdare och mera ingripande syfte än som i dess Betänkande föreligger. Jag anser dessutom den föreslagna hemställan om tjänsternas tillsättande på förordnande så mycket mindre vara af behovet påkallad, som, efter hvad jag tror mig veta, denna regime ända sedan år 1858 inom verket varit följd — ehuru jag erkänner att jag icke kan med full visshet uttala mig i fråga härom, då erforderliga upplysningar, som jag från kollegium begärt, icke ännu i denna stund kommit mig till handa. Är emellertid så förhållandet som jag antagit, så finner hvar och en att Utskottets förslag just icke för frågan ett jättesteg framåt mot dess lösning. Jag vågar alltså hemställa om återremiss å denna punkt, med förbehållen rättighet att få tillhandahålla Utskottet de vidare upplysningar, som för frågans fullständiga granskning och utredande kunna erfordras.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan jag begärde ordet, har frågan blifvit genom Herr Björcks anförande mer än fullständigt utredd, så att ingenting i sak återstår att tillägga. Jag inskränker mig dertöre att yrka bifall till Utskottets Betänkande; och jag finner uti den omständighet, att man å ena sidan påstått att detta Betänkande gått för långt, under det man å den andra ej ens velat medgifva, att det innefattar just något bidrag till frågans lösning, det säkraste beviset, att Utskottet träffat den rätta medelvägen. Jag hemställer om bifall till Betänkandet.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet, mindre i afsigt att understödja Stats-Utskottets förevarande Betänkande, ty opinionen synes temligen enhälligt sluta sig till det deri framställda förslag, än för att påpeka tvenne moment, som med frågan stå i ett nära sammanhang, och hvilka, efter min tanke, ur principiell synpunkt äro värda att något uppmärksammas. Det första af dessa moment ligger väsentligen till grund för den omfattande reorganisationsplan för våra förvaltande verk, som Herr Björck framlagt. Det ligger uti den brist på enhet i förvaltningen, den själfmyndighet gent emot departementscheferne, som de dem underordnade kollegiala eller departementala verken intaga, och hvarigenom ministeransvarigheten reduceras till en lagparagraf utan verklig betydelse. Vi hade under gårdagens diskussion tillfälle att erfara följderna af ett sådant system eller rättare af ett sådant bristande system. Jag är ingalunda en vän af centralisation, men man får utaf den allmänna rigtningen åt decentralisation och själfstyrelse ej låta sig förledas att understödja det på en gång administrativa och konstitutionela missförhållandet som ligger deri, att vissa förvaltningsgrenar stå oafhångiga af eller rent af i strid emot förvaltningens ansvarige chefer.

Den andra omständigheten, som jag skulle vilja påpeka, är det ytterst nödvändiga deri, att onödiga embetsverk indragas och att i allmänhet embetsmannaplatserna betydligt inskränkas. Mängden af dessa platser draga många krafter till sig, hvilka på ett annat verksamhetsfält skulle

kunnat gärande ingripa i samhällsarbetet, men som nu ofta nog till följd af ringa och föga själsodlande sysselsättning äfvensom dålig aflöning bilda ett proletariat af rätt sorglig beskaffenhet. Denna omständighet kan ej nog framhållas, det är en af tidens lifsfrågor och de deri nödiga reformer få ej uppskjutas till en aflägsen framtid. Jag kan likväl ej i detta fall biträda yrkandet om återremiss i afsigt att erhålla ett bestämdare yttrande, enär jag anser att frågan om Kommerskollegii omdaning lämpligen bör behandlas i sammanhang med Herr Björcks motion. Det är dessutom ingen lätt sak att, så att säga på rak arm, besluta sig för en fullständigt ny organisationsplan eller ens för dess allmänna grundsatser; och jag hemställer derföre till den ärade motionären, hvars noggranna undersökningar jag visserligen skänker mitt fulla erkännande, om han icke skulle, med återtagande af sitt yrkande om återremiss, vilja instämma i Utskottets skrivelseförslag, såsom den för närvarande lämpligaste åtgärd som Riksdagen kan vidtaga.

Herr Sjöberg: En föregående talare har yttrat, att frågan om Kommerskollegii indragning länge stått på dagordningen. Deruti har den värde ledamoten så till vida rätt, som det är ganska lång tid, sedan fråga väcktes om reorganisation icke allenast af Kommerskollegium, utan äfven af de öfriga rikets styrelse- och förvaltningsverk.

Denna fråga kan sägas vara väckt redan vid 1809 års riksdag, och hon stod sedermera på den så kallade dagordningen under alla de följande riksdagarne till och med år 1823. Frågan gällde, som sagdt, utbildning både af Kommerskollegium och andra centrala embetsverk, hufvudsakligast i den syftning, att besparing i statsutgifterna måtte vinnas. Närmaste orsaken härtill låg emellertid i den omständigheten, att Sverige vid den förstnämnda tidpunkten förlorat en tredjedel af sitt område, hvaraf skäligen borde följa, att förvaltningsattiraljen kunde utan olägenhet inskränkas. I anledning af Rikets Ständers framställningar blefvo för berörda ändamål under den af mig angifna tidrymden flera kommittéer förordnade, och vid 1817 års riksdag nedsatte Ständerna ett särskildt Utskott, med uppdrag att utarbete allmänna grunder för indragning och sammansläende af öfverflödiga embeten och tjenster samt en förbättrad arbetsmethod. Vid 1823 års riksdag tillsattes för denna frågas vidare handläggning åter ett särskildt Utskott. Men hvarken uti de af dessa kommittéer och Utskott afgifna Betänkanden, eller uti de vidlyftiga och omfattande reservationer, som mot ett år 1822 framlagdt kommitté-förslag i ämnet afgäfvos af dåvarande Presidenten Löfvenskjöld och dåvarande Kanslirådet von Hartmansdorff ifrågasattes någon indragning af Kommerskollegium eller någon inskränkning af dess verksamhet, utan gällde frågan ofta endast en förändring till namnet.

Åsigtarna äro inom denna Kammare, efter hvad diskussionen i dag utvisar, i denna fråga mycket vacklande och temligen oklara. En talare har låtit förstå, att man borde ombilda Kommerskollegium till byrå. Jag tror icke, att man har gjort sig riktigt reda för hvad som menas med byråförvaltning; ty den förändring, som dermed åsyftas är åtminstone hitills, så vidt jag kunnat finna, ganska obestämd. En annan talare har förklarat, att han vill bibehålla kollegium sådant det nu är,

men omdöpa detsamma. Jag hemställer, om man kan anses vinna något genom en blott namnförändring. Under 1847 års riksdag framlade Regeringen Proposition derom, att Kommerskollegium skulle ombildas sålunda, att förvaltningspersonalen komme att bestå af en chef med allena beslutande rätt och rådgifvande departementalföredragande eller byråchefer med reservationsrätt, genom hvilken förändring, dervid verkets namn äfven komme att utbytas mot ett annat, skulle, om jag ej minnes orätt, uppstå en besparing af tre eller fyra tusen riksdaler. Denna framställning godkändes icke af Rikets Ständer; men enahanda förslag förekommer uti det Betänkande, angående förändrad organisation af rikets styrelse- och förvaltningsverk, hvilket afgafs år 1859 af dertill förordnade kommitterade. Om nu också den antydda besparingen icke är att förakta, torde det dock förtjena att noga öfvervägas, om den är af den vikt, att man hufvudsakligast därför bör förändra organisationen af detta embetsverk.

Jag vill icke vidare uppehålla tiden med några allmänna betraktelser; men jag anser mig pligtig att än vidare bemöta ett och annat, som under diskussionen blifvit anfördt. En talare har nemligen lagt särdeles stor vikt vid de statistiska berättelser, som kollegium har att afgifva, och förmenat, att dess verksamhet egentligen afsåge statistiska göromål. Sannerligen jag kan förstå hvad man med ett sådant yttrande menar; men det vet jag, att ett dylikt tal förräder stor obekantskap med Kommerskollegii göromål. Till upplysning härom kan jag meddela, att de statistiska tabeller, som tillhöra kollegii berättelser, utarbetas af det under kollegium lydande kammarkontoret, som motsvarar det förra så kallade statistiska kontoret. Sedan materialet till tabellerna från de i utlandet anställda konsulter samt länsstyrelserna och magistraterna inkommit, verkställas, som sagdt, sifferuträkningar af kammarkontoret; men sjelfva berättelserna uppsättas af vederbörande ledamöter. Den förste talaren har sagt, att jag lagt vikt vid de omfattande göromål, Kommerskollegium har i följd af Manufakturdiskontens skötande. Jag har om Manufakturdiskonten icke yttrat något annat, än att jag i förbigående angifvit ungefärliga antalet af de ansökningar om lån ur nämnda diskont, hvilka förekomma till pröfning; hvarken motionären eller Stats-Utskottet har talat om denna lånefond. Ej heller fäster jag eller någon annan ledamot af kollegium synnerlig vikt vid det arbete, som föranledes af Manufakturdiskontens handhafvande. De af denna låneinrättning härflytande ärenden upptaga så liten tid, att man kan säga, det öfver hufvud taget knappt en förmiddag i veckan användes på föredragning af mål, som angå Manufakturdiskonten.

En talare har sagt, att man skulle vinna en stor fördel deraf, att man ställde verket i omedelbar beröring med departementschefen. Jag kan ej rätt fatta, hvori denna fördel egentligen skulle bestå. Om en sådan förändring vidtoges, skulle följden tvifvelsutan blifva den, att de under departementschefen lydande tjänstemännen ofta nog skulle komma att bestorma honom med förfrågningar af alla slag, huru Utlåtanden skulle beredas och huru de skulle vara till innehållet beskaffade och så vidare. Om än departementschefen vore en fullt sakkunnig man och kunde i alla speciela frågor på förhand yttra sig, så är det ju dock aldeles uppen-

bart, att hans tid ej medgäfve att besvara alla sådana frågor. Jag tror dessutom, att det icke vore nyttigt, att han på dylika frågor alltid inläte sig i svaromål med underlydande tjenstemän, emedan han derigenom kunde blifva vid föredragningen inför Kongl. Maj:t bunden af sin en gång uttalade mening.

Man har sagt, att åtskilliga ärenden borde öfverflyttas från Kammar-kollegium till Tullstyrelsen. Jag vet verkligen icke, hvilka dessa ärenden skulle vara. Tullstyrelsen är ursprungligen och till sin natur endast ett uppbördsverk, och frågor om ändring af tull-lagstiftningen höra derföre till det embetsverk, som har till uppgift, bland annat, att i sådana frågor afgifva utlåtande till Kongl. Maj:t. Att Kommerskollegii förslag eller utlåtanden i dessa ämnen aldrig skulle blifvit af Kongl. Maj:t följda, är åtminstone för mig främmande; tvärtom äro de, så vidt jag har mig bekant, i allmänhet af Kongl. Maj:t godkända, och troligen är detta skälet, hvarför motionen om kollegii indragning denna riksdag sett dagen. Åtskilliga andra mot Kommerskollegium framkastade anmärkningar anser jag vara under Kammarens värdighet att bemöta; men uppgiften, att patentregister ej finnes i kollegium, tillbakavisar jag med det förklarande, att denna uppgift är sanningslös. — Äfven har man uppgifvit, att kollegium icke dragit försorg derom, att bildade industriidkare beredas tillräckligt utrymme för att i kollegium taga kännedom om de beskrifningar och ritningar, som böra åtfölja patentansökningarne. Ja, det har påståtts till och med, att den plats, som för detta ändamål är anvisad, icke ens lemna så stort utrymme, som det vi hafva här vid våra pulpeter i Kam-maren. Äfven denna uppgift är fullkomligt sanningslös. Personer, som vilja i kollegium närmare studera omförmälda beskrifningar och ritningar, kunna för detta ändamål disponera ett bord lika stort som notariebordet här i Kam-maren.

Huruvida det skulle vara lämpligt eller ändamålsenligt, att domstolarne utfärdade skeppsdokument, anser jag mig icke behöfva upplysa. Jag lemna sådana förslag, likasom åtskilliga andra, åt sitt värde.

För min enskilda del är förevarande fråga mig fullkomligt likgiltig. Om förslaget innebure en fördel för det allmänna, skulle jag gerna biträda en förändring eller indragning af Kommerskollegium; men jag är fullt öfvertygad derom, att lång tid skall förgå, innan detta embetsverk eller andra centrala förvaltningsmyndigheter kunna utan väsendtliga olägenheter indragas eller omorganiseras. Åtminstone har man icke genom den nu här hållna diskussionen fört en dylik fråga framåt.

Herr Kinmanson: Då det blifvit uppgifvet, att tjänsterna inom Kommerskollegium redan tillsätts endast på förordnande och tills vidare, samt att i följd deraf den af Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen vore öfverflödig, anser jag mig böra upplysa, att nämnda uppgift hvilat på ett missförstånd, enär fullmagter på dessa tjänster ännu fortfarande utfärdas.

Herr Friherre von Schulzenheim: Emot några af mina yttranden hafva anmärkningar blifvit framställda, hvilka jag med nöje vill besvara. Å andra sidan hafva temligen bestämda obestyrkta påståenden

blifvit framkastade, hvilka icke förtjena just stor uppmärksamhet. Jag sökte att i min första framställning hålla mig till saken, och jag vill gerna fortfarande bibehålla denna ställning, hvarföre jag anser mig icke böra genmäla några oförsigtiga yttranden. Man har låtit förstå, att embets- och tjänstemännen inom Kommerskollegium skulle behöfva besitta så stor speciell sakkännedom, att departementschefen möjligen finge svårighet att för händelse af kollegii indragning erhålla nödiga upplysningar i de få ämnen och ärenden, som nu äro föremål för kollegii handläggning. Detta påstående är emellertid oförsigtigt, ty de kommerseråd, som under sednare åren blifvit i kommerskollegium upptagne, hafva dock icke genom sin föregående sysselsättning i Statens tjänst aflagt några prof på djupare studier i speciellt de ämnen, som tillhöra Kommerskollegii behandling, hvadan man utan fara kan säga, att åtminstone desse ledamöter hafva både hastigt och lustigt förvärfvat sig den ifrågakarande sakkännedomen.

Den ärade talare som försvarat ifrågakarande embetsverk, har lemnat ett vackert bevis på "esprit de corps", och jag vill visst icke underskatta hans sträfvande för kollegii bibehållande; men jag vidhåller min anmärkning, att fullständigt patentregister icke blifvit af kollegium upprättadt och från trycket utgifvet. Före år 1834 har åtminstone en dunkel slöja hvilat öfver patenten, och jag tror, att man bort göra något mer än som skett i afseende på publikation af patent. Jag vill fördenskull ej påstå, att kollegium icke låter föra diarier öfver inkomna handlingar, och att ett kronologiskt register öfver patent icke finnes, men detta är också allt.

Om någon af Kammarens ledamöter ville i detta verk söka några upplysningar angående ett patent, som han önskade i morgon uttaga, och derföre önskade se, huruledes det vore beskaffadt med andra länders patentförhållanden, tror jag, att han finge se sig om efter något fullständigt register öfver de internationela patenten. Vi spela en ganska tarflig rol i de Engelska stora patentböckerna, emedan ett patent, som blifvit i Sverige meddeladt, icke förr än 2 år derefter synes i tryck.

Jag vill icke trötta med en mängd detaljer; men säkert är, att såväl hela patentlagen, som ock det departement som har att handhafva patentärenden, likasom slutligen hela patentarkivet, registren m. m. tåla vid en grundlig rekonstruktion för att blifva tillfredsställande. Se der motivet för min motion. Jag önskar, att kollegium, tills en sådan rekonstruktion kan medhinnas, må liksom under sednaste året förblifva utan president, och att tjänstemännens verksamhet i kollegium må kunna blifva mera tillfredsställande och gagnande för landet än som hittills skett. Af sådan anledning har jag väckt motionen och icke derföre att jag är protektionist. Såsom sådan borde jag väl tvärtom vara belåten med kollegiet. Förre presidenten och nuvarande advokatfiskalen derstädes äro nemligen ansedda för riktiga protektionister, och vid sådant förhållande vet jag verkligen icke, hvarföre ej öfrige embets- och tjänstemän i kommerskollegium skulle kunna anses äfven hysa samma åsigt, men man bör väl knappast ega rätt, att i den offentliga diskussionen tillägga en motionär motiver för hans åtgärder eller uttalade åsigt, hvadan jag äfven nu måste uttala mitt ogillande af den mot mig framkastade insinuationen.

Herr Palmgren: Då hvarken motionären eller Stats-Utskottet föreslagit att Manufakturdiskonten skulle indragas, får jag anhålla, det i skrifvelsen, om sådan kommer att till Kongl. Maj:t afgå, icke inryckes något yttrande derom.

Öfverläggningen förklarades vara afslutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets hemställan besvarats med ja och nej samt votering begärts, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i andra punkten af Utskottets Utlåtande N:o 38,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat till Utskottet återförvisa ifrågavarande punkt.

Voteringen anställdes i vanlig ordning; och befunnos, efter voterings-sedlarnes öppnande, 101 ledamöter hafva röstat ja och 58 nej; i följd hvaraf förevarande hemställan var af Kammaren bifallen.

Punkten 3.

Mom. a).

Härvid yttrade

Herr Hessle: Då jag begärde ordet, var det ej för uttalande af något ogillande af ändamålet, hvarför ifrågavarande anslag blifvit begärdt, ty jag anser ändamålet ganska godt, huru föga förhoppning det än är att nå detsamma. Anledningen dertill är, att vi icke ega tillfälle att göra synnerligen stora uppoffringar för sakens bedrivande, hvarföre den ock befinner sig i ett ganska ofullständigt skick. Jag vill derföre att vi antingen nu genast skola anvisa en större och tillräckligare summa för arbetets fortsatta bedrivande eller ock indraga alla anslag, intill dess vi blifva i tillfälle att gifva sådana till det belopp, att man kan hysa grundade förhoppningar, att det åsyftade ändamålet med de tillgängliga resurserna kan ernås. Här kan ej komma att dröja så synnerligen länge, innan man måste införa så kallade grund- och hypothecksböcker, innehållande, derest de skola vara fullständiga, ej blott noggranna uppgifter rörande eganderätten till fastigheterna samt de gravationer, hvarmed de äro belastade, utan ock en fullständig uppgift om deras gränser och areal. Blifva hypothecksböckerna ej så fullständiga, så vinnes ej det med dem åsyftade ändamålet, och denna fullständighet kan icke ernås, så länge det ekonomiska kartverket finnes i ett så beskaffadt skick som nu. I sammanhang härmed tillåter jag mig påpeka en omständighet af ej obetydlig beskaffenhet. De som upprätta de ekonomiska kartorna, äro dertill särskildt förordnade ingenjörer, hvilka visserligen för arbetets utförande infinna sig på den plats som skall kartläggas, men verkställa kartläggningen utan att rådgöra sig med folket i trakten eller inhemta de lokala upplysningar, som för arbetets utförande äro nödvändiga. De följa vid kartläggningen tillgängliga, förut upprättade skifteskartor, utan att förut hafva kontrollerat

deras rigtighet, och endast i fall sådana kartor icke finnas att tillgå, göra de uppmätningarne på egen hand och uppdraga gränslinierna emellan de särskilda hemmanen. Hvad som härigenom vinnes är en vacker karta, som kan gälla såsom ett praktverk i sin väg, och derföre såsom ett konst-alster utdelas på skiljda håll, men ej är tillgänglig för allmänheten jemväl till följd af sin dyrhet, så att blott ganska få jordegare äro i tillfälle att förskaffa sig dem. Kartornas tillförlitlighet, åtminstone hvad beträffar gränsförhållandena emellan hemmanen, kan måhända sättas i fråga; och om nu dessa kartor, efter att hafva legat förvarade ett halft sekel, frandragas i dagsljuset för att tjena såsom bevisningsmedel i uppkomna tvister mellan närboende jordegare, så kan af dem någon säker grund icke hemtas för rättsfrågans bedömande, utan kunna de i många fall tvärtom gifva anledning till dess inveckling. Under sådana förhållanden och då någon större säkerhet genom de upprättade kartorna icke torde vinnas, hemställer jag om det kan vara skäl uti, att Staten för detta ändamål vidare gör några uppoffringar.

Det ekonomiska karteverket har ursprungligen uppkommit på det sätt, att hvarje kommissionslandtmätare, för att vinna ordinarie anställning, måste upprätta fullständig karta öfver en socken. Han lade då till grund för detta arbete de uppmätningar, han förut gjort inom socknen med anledning af laga skiften och för andra ändamål. Snart fann man dock detta sätt att gå till väga både obilligt och olämpligt, emedan kommissionslandtmätarne, som skulle upprätta kartorna utan ersättning, till följd af sina öfriga göromål hade föga tid att egna åt dessa arbeten. Generallandtmäterikontoret föreslog af denna anledning, att häradskartor i stället skulle upprättas. Kongl. Maj:t, som gillade förslaget, framställde i anledning deraf Proposition till Rikets Ständer, och ett anslag beviljades, som sedan dess allhjemt utgått. Under de sistförflutna tio åren hafva för ifrågavarande ändamål från Statsverket utgått ej mindre än nära 300,000 R:dr, och dock har ej mera än en femtiondedel af Sveriges areal ännu blifvit lagd på karta. Dessa arbeten kunna ej heller verkställas förr, än de förberedande topografiska undersökningarne och triangelmätningarne först blifvit afslutade.

Jag vill på nu anförda skäl yrka, a) att det begärda anslaget helt och hållet afslås, eller ock att punkten återremitteras till Utskottet, på det utredning må erhållas, hvad genom arbetet uträttats och i hvad rigtning det framdeles bör fortsättas.

Herr Busck: De olika kartografiska afdelningarne inom landet, nemligen den topografiska, ekonomiska och geologiska, stå till hvarandra i den nära förbindelse, att den enas arbete betingar den andras och att de så till sägande måste arbeta hand i hand. Först komma topografiska korpens arbeten, som afse mätningar i större skala och upprättande af en stomkarta. Derefter vidtager det ekonomiska karteverkets arbete, som går derpå ut att ifylla stommen med tillhjälp af de materialier, som dels finnas att tillgå i Generallandtmäterikontoret, dels kunna erhållas genom mätningar ute på marken. Derefter återstår ännu för topograferne att göra åtskilliga ifyllningar rörande de af dem gjorda höjdberäkningarne, och slutligen komma geologerne för att göra sina anteckningar om jord-

ytans lager; och hvilka ej i sina arbeten böra uppehållas med att sjelfva upprätta några kartor, utan lämpligen böra begagna sig af de begge förutnämnda afdelningarnes förarbeten.

Hvad det ekonomiska karteverket angår, så anser jag, att man bör göra allt för att det med kraft må fortsättas och så skyndsamt som möjligt afslutas, emedan det annars lärer till föga gagn. Detta karteverk erhöi verkligen sin upprinnelse, på sätt Herr Hessle antydt, eller dymedelst att kommissionslandtmätarne för kompetens ålades att upprätta en och en karta i sänder. Man öfvergif dock snart detta förfaringsätt, emedan man lätt insåg att, fortgående på den vägen, man ej skulle få arbetet färdigt på många hundra år. Nu arbeta deremot tre särskilda korpsar, ehuru under olika styrelser, på detta verk, och de nödvändigaste betingelserna för dess framåtskridande förefinnas således, endast man kan föranstalta, att de arbeta fullt planmässigt.

Den siste värde talaren har påstått, att ingenjörernes arbeten vid det ekonomiska karteverket äro ofullständiga och föga tillförlitliga. Jag kan för min del icke instämma i detta omdöme, ty dels äro kartorna upprättade med tillhjälp af de bästa materialier, som finnas, nemligen justerade och fastställda skifteskartor, och dels äro ingenjörerne underkastade en sträng kontroll af såväl reviderande ingenjörer som verkets styresman, hvadan något slarf ej gerna bör ifrågakomma. Lika litet kan jag fatta, huru dessa ekonomiska kartor skulle kunna gifva anledning till tvister och rättgångar, då de icke utgöra laga bevisningsmedel inför rätta; och kan jag dessutom försäkra, att kartorna till ett ej oskäligt pris finnas för allmänheten i bokhandeln tillgängliga.

Jag yrkar för min del, att Utskottets hemställan måtte bifallas.

Herr Staaiff:

Häruti förenade sig Herr *August Danielsson*.

Herr Harald Ericsson: Jag trodde icke, att denna fråga skulle blifva så vidlyftigt diskuterad, eller att någon skulle motsätta sig det begärda anslaget. Men då en värd talare här så gjort och jag icke kan dela hans åsichter och tror mig bättre än han känna förhållandena, anhåller jag att få lemna några bidrag till frågans belysande och utredning.

En talare har här yttrat, att de arbeten, som utgå från det ekonomiska karteverket, äro otillförlitliga, samt att de ingenjörer, som dermed äro sysselsatte, ej samvetsgrannt utföra sina åligganden eller förskaffa sig de upplysningar, som för arbetets noggranna utförande äro erforderliga. Jag har en alldeles motsatt erfarenhet och har ständigt funnit, att dessa kartografer lägga sig vinning om att, så väl och så noggrannt som möjligt, utföra sina arbeten. De underlåta icke att på stället inhemta alla upplysningar, som stå till buds, och sjelf har jag ofta vid sådana tillfällen blifvit tillfrågad. Beträffande tillförlitligheten af deras arbeten, så bör den vara ganska tillfredsställande, emedan de grunda sig på triangelmätningar, vida noggrannare än dem, som topografiska korpsen verstillar. Såsom exempel härpå kan jag anföra, att, då topografiska korpsen uppmätte provinsen Upland, dess karta ej upptog större areal än 44 kvadratmil, hvaremot

ekonomiska karteverkets upptager 49 kvadratmil; sålunda har detta karteverk genom sin noggrannhet blott inom provinsen Upland vunnit åt fäderenslandet 5 kvadratmil.

Beträffande anmärkningen, att kartorna icke skulle vara tillgängliga för allmänheten, så vill jag upplysa, att kartan öfver Upland, den enda som är fullständigt färdig, finnes tillgänglig i bokhandeln. Den är synnerligen väl utförd och utgör verkligen en heder för vårt land inom denna gren af vetenskapen och konsten.

Lika med Herr Busck anser jag att det skulle vara synnerligen fördelaktigt, om de tre särskilda karteverken kunde ställa sina arbeten i ett mera inbördes sammanhang. Till en början vore det önskvärdt, om kartorna upprättades efter samma skala, så att icke, såsom nu är händelsen, topograferne begagna en femtiotusendels skala och ekonomiska karteverket en tjugutusendels skala. Det fördelaktigaste förfaringssättet vore, om först en tillförlitlig stomkarta upprättades, och topografer och geologer derefter å den gjorde sina anteckningar.

Jag vill visserligen icke förlänga diskussionen. Dock vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, derest det nu ifrågasatta anslaget ej skulle beviljas, de personer, som för närvarande äro sysselsatte för det ekonomiska karteverkets räkning, skulle blifva utan sysselsättning, och deribland en mängd fruntimmer, som mot ett ganska billigt arvode biträda vid dessa arbeten. Skulle jag yrka något annat, än Utskottet föreslagit, så vore det, att ett ytterligare anslag af 3,000 R:dr måtte beviljas åt de för karteverkets räkning sysselsatta fruntimmer, hvilkas hela ekonomiska välfärd är beroende deraf, att de icke beröfvas denna sysselsättning, deruti de förskaffat sig mycken skicklighet, synnerligast hvad beträffar att gravera och färglägga kartor; och hemställer jag därför att punkten måtte återremitteras, på det Utskottet måtte komma i tillfälle föreslå ett ytterligare anslag af 3,000 R:dr för det af mig uppgifna ändamålet.

Herr Grefve Posse: Man må hafva hvilken uppfattning som helst i afseende på god eller dålig hushållning, så torde man väl vara ense derom, att det skulle vara en särdeles dalig hushållning, om man följde den grundsatsen, att, sedan Representationen vid en riksdag gifvit anslag till ett allmänt arbete och vid följande riksdagar icke blott ånyo beviljat utan till och med ökat anslaget, Representationen, utan att ogilla nyttan af detta arbete, beslöte att nedsätta eller indraga anslaget. Om man följer en sådan princip, torde det för de embetsmyndigheteter, som hafva att ordna dessa arbeten, blifva svårt att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla dem. När näst föregående riksdag för några få månader sedan beslöt att låta ekonomiska karteverket åtjuta ifrågavarande anslag, skulle det vara en dålig hushållning att nu borttaga det.

Jag har visserligen mot våra karteverk den anmärkningen, att dessa arbeten utföras efter olika skalor, men man lär väl icke därför kunna påstå, att de äro onyttiga eller öfverflödiga. En talare har sagt, att dessa kartor kunde komma att åberopas vid eganderättstvister; men detta är en farhåga, som jag icke kan dela.

En annan talare har yrkat återremiss, på det att anslaget måtte ökas med 3,000 R:dr; men jag hoppas att Herr Talmannen kommer att vägra

proposition på detta yrkande, enär motion om en dylik förhöjning icke är väckt, och det således utgör en ny fråga.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hessle: Jag har begärt ordet för att tillbakavisa Herr Harald Ericssons yttrande, att jag skulle velat kasta skugga på de tjenstemän, som äro i detta arbete anställda. Det har icke varit min afsigt, och jag har icke sagt något, som kunnat gifvas en sådan tydning. Jag har tvärtom mycken aktning för desse tjenstemän och har velat upphöja deras arbete till något högre och för fosterlandet gagnande. Skulle Kammaren icke vara böjd att bifalla mitt yrkande, vill jag icke hålla på detsamma.

Öfverläggningen var afslutad. Sedan Herr Talmannen förklarad, att proposition på återremiss i den syftning Herr Harald Ericsson yrkat, ej kunde framställas, enär detta yrkande innefattade en ny, förut icke väckt fråga, samt Kammaren gillat denna Herr Talmannens åsigt, blef Utskottets under ifrågavarande moment gjorda hemställan, efter derom framställd proposition, af Kammaren bifallen.

Mom. b bifölls.

Punkten 4.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har fäst mig vid denna punkt och kan icke bifalla hvad Utskottet deri föreslagit, enär jag deraf finner, att sekreteraren vid Öfverståthållare-embetet för polisärenden har i lön 2,400 R:dr och i sportelinkomst 600 R:dr, tillhopa 3,000 R:dr, hvilket synes mig vara en anständig lön för en sekreterare. Af Utskottets Utlåtande synes vidare, att nämnde sekreterares lön och sportler för flera år sedan uppgingo till sammanlagdt öfver 6,000 R:dr, och detta anföres såsom skäl för den begärda förhöjningen. Mig synes denna omständighet snarare tala för motsatsen. Jag yrkar därför afslag å Utlåtandet i denna punkt.

Herr Myrtin: På grund af de skäl för den föreslagna löneförhöjningen, hvilken i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet finnas anförda, och då frågan endast är, att sekreteraren hos Öfverståthållare-embetet för polisärenden skall erhålla lika afföning med sekreterare i allmänhet, samt då de tjensten åtföljande sportelinkomster äro så obestämda, att de icke kunna till något visst belopp beräknas, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Utskottet har tillstyrkt ifrågavarande löneförhöjning för att icke begå en orättvisa mot den nuvarande sekreteraren, som gått miste om en icke obetydlig passlösen. Å Utskottets afdelning yttrade jag den mening, att löneförhöjningen endast borde tillerkännas nuvarande innehafvaren af tjensten för hans tjenstetid, men detta vann icke gehör. Jag anhåller dock om bifall till detta mitt förslag.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Den framställning, som Kongl. Maj:t här gjort, är, på sätt statsråds-protokollet visar, föranledd deraf, att sekreteraren hos Öfverståthållare-embetet för polisärenden i följd af

under sednare tiden utfärdade författningar angående passväsendet förlorat en betydlig del af sina inkomster. Passlösen, som år 1856 uppgick till 3,866 R:dr 52 öre, har för år 1866 beräknats utgöra högst 600 R:dr. Då nämnde sekreterare förut haft en så betydlig sportelinkomst, kommer, sedan denna numera nästan försvunnit, aflöningen att stå i missförhållande till göromålen, om ersättning icke beviljas honom. Denna åsigt har 1865—1866 årens Riksdag erkänt, ehuru den ansåg den form, under hvilken frågan då förekom, icke vara den rätta. Då ifrågavarande tjänsteman har i lön 2,400 R:dr och i sportler högst 600 R:dr, torde, i förhållande till de honom åliggande göromål, en tillökning af 1,100 R:dr vara billig, liksom den för nuvarande innehafvaren af tjänsten är både af rättvisa och behof påkallad.

Af Öfverståthållare-embetets arbetsredogörelse visar sig, att göromålen, långt ifrån att minskas, ganska betydligt ökats; och deraf kan således icke hemtas anledning för minskning i inkomsterna.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag, att Kammaren behagade bifalla förslaget.

Herr Svensén: Att lemna löneförhöjning åt nuvarande innehafvaren af tjänsten lärer väl Representationen icke kunna komma ifrån, då den tagit det på hand. Jag ville icke, i likhet med Utskottets pluralitet, uppföra denna förhöjning på ordinarie stat, enär jag tror, att vid nuvarande innehafvarens afgang från tjänsten kan och bör så ordnas, att tjänsten kan uppehållas med det anslag, som redan finnes. Jag anser nemligen, att Stockholms stad i detta hänseende bör dela bördan med Staten, i fall lönetillökning är af nöden. Jag yrkar derföre, att Kammaren må bevilja anslaget att utgå endast under nuvarande innehafvarens tjänstetid.

Herr Vougt: Jag är förekommen af Herrar Hörnfeldt och Svensén samt ber att få med dem instämma.

Herr Jöns Pehrsson: Då jag förra gången hade ordet, glömde jag att anföra ett skäl, som jag nu ber att få nämna. Det är ju gifvet, att, om sportelinkomsterna förr voro så mycket större än nu, arbetet då ock var mångdubbelt större än nu är förhållandet. Dessutom är jag öfvertygad att, om tjänsten blir ledig, det icke skall saknas sökande till den äfven med de inkomster, som nu åtfölja tjänsten.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde proposition på bifall till Utskottets förslag. Denna proposition besvarades med blandade ja och nej; hvarjemte votering begärdes. Med anledning häraf och efter det att Kammaren, med afslag å Herr Jöns Pehrssons yrkande, förklarar, att kontrapositionen borde ställas på bifall till det förslag, som afsåg att endast åt tjänstens nuvarande innehafvare bevilja den ifrågasatta lönetillökningen, blef nu följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller den lönetillökning af 1,100 R:dr, som Stats-Utskottet i fjerde punkten af dess Utlåtande N:o 38 tillstyrkt för sekreteraren hos Öfverståthållare-embetet för polisärenden,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, är ifrågavarande lönetillökning af Kammarern beviljad att utgå endast för den tid nuvarande sekreteraren i tjensten qvarstår.

Omröstningen, i vanlig ordning anställd, utföll med 28 ja emot 129 nej, i följd hvaraf Kammarern beviljat den begärda löneförhöjningen att utgå endast för den tid, nuvarande sekreteraren i tjensten qvarstår.

Punkterna 5 och 6 biföllos.

Punkten 7.

Härvid yttrade

Herr O. B. Olsson: Utskottet har erkänt, att hvarje förenkling af uppbörds- och redogörelseverket samt exekutionsväsendet å landet vore önskvärd, men deremot hyst betänkligheter emot en sådan förenkling, hufvudsakligast derföre, att den skulle i hög grad försvåra länsstyrelsernas kontroll öfver de underordnade tjänstemännen och föröka Landshöfdinge-embetets göromål i öfrigt. Sådant kunde dock förekommas derigenom, att vid hvarje Landshöfdinge-embete tillsattes, utom de nu befintliga tjänstemännen, en landskanslist och en landskontorist. Utskottet har vidare trott, att kronofogdetjänsternas överflyttande på länsmännen skulle orsaka, att man hos dessa sednare kunde och skulle fordra ökade kunskaper. Min tanke är, att hos länsmännen redan finnas de kunskaper, som erfordras för att sköta kronofogdetjänsterna. Att dertill ej fordras öfverdrifna kunskaper, kan man sluta deraf, att fogdeskrifvare, som äro så kvalificerade, att de icke på flera år hafva hopp att erhålla någon länsmanstjänst, likväl förordnats till kronofogdar samt under årtal skött denna befattning utan anmärkning. Man har talat om den mindre säkerheten vid uppbörden, som överflyttningen skulle förorsaka. Men denna säkerhet blir, enligt min åsigt, vida större, emedan hvarje länsman skulle ställa enahanda uppbördsborgen, som nuvarande kronofogdar äro skyldige ställa. Vidare har man påpekat de ökade utgifter för Statsverket, förändringen skulle åstadkomma. Härmed förhåller sig likväl så, att vi för närvarande ega 112 kronofogdar, hvardera med en lön, utom boställen, af 2,500 R:dr, hvilket tillsammans utgör 280,000 R:dr. Boställena torde kunna uppskattas till 500 R:dr per stycke, eller 65,000 R:dr, eller tillsammans 345,000 R:dr. Vidare ega vi 490 länsmän. Finge nu hvar och en af dessa en löneförhöjning af 500 R:dr, som vore fullt tillräckligt, så uppstår häraf ett belopp af 245,000 R:dr. Härtill torde böra läggas en landskanslists och en landskontorists lön vid hvarje Landshöfdinge-embete, eller för 24 nya landskanslister och 24 nya landskontorister, å 1,000 R:dr för vardera, 48,000 R:dr, eller en summa af tillhoppa 293,000 R:dr. Drages nu detta belopp från ofvanstående utgiftssumma 345,000 R:dr, så återstår en behållning af 52,000 R:dr. Häraf kan synas, att de ökade kostnader, hvarom Utskottet ordat, äro tagna ur luften. Ytterligare vill jag, för att visa, att besparingar äfven på annat sätt skulle uppkomma genom kronofogdetjänsternas indragning, anföra. Bibehållas dessa, så måste innehafvarne deraf vid bestämd ålder få åtnjuta pension; indragas de åter, så försvinna dessa pensioner i en framtid. Kronobrefbäringsskyldigheten minskas till

minst en tredjedel genom indragningen; och hvilka besparingar skulle icke den enskilde kunna göra i så fall. Nu måste han göra långa och kostsamma resor till kronofogden, som oftast är boende långt bort. Länsmannen bor vanligtvis mycket närmare, och resorna till dessa äro i följd deraf mindre kostsamma.

Då någon möjligtvis skulle föreställa sig, att de kronofogdarne åliggande göromål äro så många och svåra, att de ej skulle kunna verkställas af kronolänsmännen, så tager jag mig friheten uppläsa följande:

De tjensteåligganden, som kronofogdarne enligt instruktion skulle uträtta, äro i allmänhet följande:

Att på de årliga kronouppbördsstämmorna emottaga der inflytande medel.

Att infinna sig vid bevillnings-taxeringarne för att bevaka Kronans rätt samt föra protokollet.

Att deltaga i skattläggningsförrättningar af jord.

Att afgifva berättelse om näringarnes tillstånd inom fögderiet.

Att å redogörelsedagen den 1 Maj iakttaga inställelse inför Konungens Befallningshafvande.

Att, då dödsstraff skall verkställas, infinna sig å afrättsplatsen.

Att tillstädesvara vid upprättandet af priskuranter till grund för markegångssättningen.

Att, då han derom särskildt beordras, förrätta ekonomiska besigtningar å kronohemman, äfvensom infinna sig som kronoombud vid syner å sådana hemman.

Att om han dertill undfår ordres, förrätta auktioner till utarrendering af kronoegendomar, till försäljning af utmätt fastighet samt till upplåtande på entreprenad af skjutsningsbesvär.

Att till Konungens Befallningshafvande insända utnättningsdiarie-utdrag på grund af länsmännens redogörelser.

Att utbetala durchmarsch-kostnader, enligt länsmännens räkningar, samt requirera ersättning deraf.

Att afsända kungörelser till underlydande länsmän.

Att lemna en del verifikationer till specialredogörelsen öfver kronouppbörd.

Att hafva tillsyn öfver efterlefnaden af vissa författningar, t. ex. rörande allmän ordning och säkerhet, religionens helgd, mynt, mått och vikt, forntida minnesmärken m. m. sådant.

Jag får hemställa till Kammarens ledamöters bepröfvande, om icke de anse länsmännen vara så kvalificerade, att de utan vidare studier skola kunna åtaga sig och sköta dessa göromål.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag återremiss.

Herr Johan Olsson: Kongl. Maj:t har uti sitt tal vid riksdagens öppnande omnämnt, hvad som sedermera här i Kammaren under riksdagens lopp ofta blifvit upprepadt, att man nemligen bör iakttaga sparsamhet med Statens medel. En värd ledamot af Kammaren har också yttrat, att det icke vore nog att endast uttala ordet "sparsamhet", utan att man äfven borde häfda detsamma. Då jag väckte motion om kronofogdetjensternas indragning, tänkte äfven jag på sparsamhet, ty jag föreställde mig, att

man på sådant sätt skulle kunna bereda Staten en besparing eller inkomst. Det kan således icke annat än förvåna mig, att Stats-Utskottet kunnat stadna uti ett sådant beslut, som förevarande Utlåtande innehåller, helst en reorganisation af landtstatstjänsterna förr eller sednare måste inträffa, enär många motioner i samma syftning som min blifvit väckta om indragning af åtskilliga öfverflödiga tjänster. Jag skulle således helst, under hänvisande till hvad min motion innehåller, hafva önskat afslag å Utskottets förslag och bifall till min motion, men jag skall nu förena mig med reservanten uti hans förslag, att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att kronofogdetjänsterna måtte indragas och kronofogdarnes åligganden öfverflyttas på länsmännen.

Herr Hedenberg: Det är beklagligt, att motionären ej är närvarande i Kammaren, för att försvara sin motion. För min del kan jag ej annat än gilla det syfte, som motionen afser, helst landtstatstjänstemännen sjelfva förmenat, att ifrågavarande öfverflyttning skulle kunna med fördel ske, och derigenom en vinst af tid, hvad uppboordsredogörelserna på landet m. m. beträffar, beredas.

Låt oss granska och öfverväga de olägenheter, Utskottet ansett skola blifva en följd af förändringen. Utskottet har talat om ökade kunskaper. Jag är öfvertygad om, att våra länsmän hafva fått och ega så tillräcklig humanistisk bildning, att de kunna emottaga kronfogdebestyren och sköta dem; äfvensom jag är öfvertygad, att Landshöfdinge-embetena i allmänhet skola eftersträffa att få personer med den bildning, som dessa tjänster kräfvä. Utskottet säger, att förändringen skulle försvara länsstyrelsernas kontroll öfver de underordnade tjänstemännen. I detta afseende instämmer jag med en föregående talare deruti, att besväret med kontrollen tvärtom skulle blifva förminskadt. Utom hvad föregående talare anmärkt i afseende å de besparingar, som skulle uppstå genom förändringens vidtagande och hvaruti jag instämmer, vill jag tillägga, att vid exekutiva auktioner beräkna kronofogdarne sig viss procent af auktionssumman, hvaremot länsmännen nu, likasom då, endast skulle komma att få beräkna sig till godo rese- och traktamentskostnad. I följd häraf skulle en ovilkorlig besparing uppstå för den enskilde genom kronofogdetjänsternas indragning, och jag yrkar därför bifall till hvad Herr Rosenberg i sin motion föreslagit.

Herr Vougt: För den händelse man, såsom Utskottet förutsätter, endast skulle få ökade statsutgifter af kronofogdetjänsternas indragning, och ej andra skäl talade för en sådan indragning, skulle jag instämma uti Utskottets hemställan; men nu anser jag mig icke kunna göra det af flera skäl.

Det torde för det första innan kort blifva nödigt att höja länsmännens lönevilkor; hvadan man på samma gång torde böra gifva dem ökad sysselsättning. De hafva nu i lön efter stat 700 R:dr, och der de icke äro med boställen försedda 150 R:dr inqvarteringsersättning eller tillsammans 850 R:dr. Tror man det kunna vara möjligt, att man för denna

ringa

ringa lön skall få personer med humanistisk bildning att emottaga dessa tjänster, hvilka enligt instruktionen omfatta allt hvad kronofogden åligger med undantag af uppbörden? Det är icke första gången fråga blifvit väckt om den nu föreslagna förändringens vidtagande, och så länge man bibehåller länsmännen, dessa sista länkarne uti landtstatstjenstemännens kedja, utan tillräcklig afföring, kommer den att ånyo framgent väckas. Jag skulle beklaga så väl kronofogdarne som Landshöfdinge-embetena, derest de icke egde länsmän, som äro vuxne sitt kall. Sjelf har jag varit länsman och jag vet derföre, att denne tjänsteman har af nöden lika stora insigter som kronofogden. Då nu en reorganisation af landtstatstjenstemännen är för handen, torde tiden vara inne att noggrannt taga i betraktande frågan om reduktion af sådana tjänstemän. Man bör vid denna organisation jemväl till någon del afse allmänhetens bekvämlighet och ej ställa så till, att denna, nemligen allmänheten, må få vid förefallande tillfällen resa först till kronofogden och derefter till länsmannen.

Jag har här i mina händer en uppsats, med hvars uppläsande jag icke vill trötta Kammarrens ledamöter, från en person, som under 42 år tjenat vid landtstaten, deraf 36 år såsom kronofogde. Denne person anser utom länsmannen en tjänsteman till vid landtstaten vara alldeles oundgänglig, och detta är häradskrifvaren, hvilken väl har mindre lön än kronofogden, ehuru hans tjänst är af mera vikt. Jag har visserligen icke förhoppning, att denna gång vinna någon ändring i det af motionärerne framlagda syfte, helst frågan måhända icke vunnit den utredning, som den bort få; men jag beklagar likväl, att man icke lemnat ärendet till behandling af särskildt Utskott, som kunnat mera sysselsätta sig med det samma och åstadkomma en bättre utredning af frågan, än Stats-Utskottet, som haft så många andra bestyr, förmått.

Man har förmenat, att tillsättningen af en så stor mängd väl kvalificerade länsmän, som erfordrades genom förändringars vidtagande, skulle blifva svår om icke omöjlig. Detta tror jag dock icke. Vi hafva ju landtmätare, bland hvilka utan tvifvel många skulle finnas, som voro vilige att utbyta sina befattningar emot länsmannens, särdeles om dessa sednare voro åtföljda af 1,200 R:drs årlig lön. Jag tror vidare, att här i Stockholm finnas flera yngre tjänstemän, som, i stället för att gå här och tjena i första graden i embetsverken, med nöje såge, att de finge en god länsmanstjänst. Dessa lägre landtstatstjänstemän äro behöflige och oundgänglige, och det är derföre allt skäl, att deras anseende höjes i stället för att minskas. Man får ofta läsa i allmänna tidningarne om det förtryck, som af kronobetjeningen utöfvas, och vi behöfva ej gå långt tillbaka, för att finna huru ledsamt det stod till med denna korps. Den tid är dock dess bättre förbi, då de högste embetsmännens kammartjenare, kuskar och kockar fingo länsmanstjänster.

Om den ekonomiska sidan af saken vill jag icke vidlyftigt orda. Jag minnes dock en tid, och det icke för länge sedan, då länsmannens lön utgjorde endast 300 R:dr, men de bergade sig likväl ganska godt. Den löneförhöjning, kronofogdarne erhållit, var ej behöflig. Om länsmannens löner i stället blifvit höjda, hade det kostat Staten mindre, ty dessa löner måste ovilkorligen förr eller sednare höjas. Indragas 112 kronofogdar,

hvardera med en lön af 2,500 R:dr och länsmännens löner i stället höjas till 1,400 R:dr, så skola desse sednare kunna fullgöra de ökade göromål, de genom indragningen af kronofogdetjensterna finge vidkännas, och ändock anses innehaflva mera afundsvärda befattningar än kammarskrifvarnes.

Herr Jöns Pehrsson: Då frågan redan synes vara väl utredd, kan jag, såsom vanligt, fatta mig kort. Jag har väckt motion derom, att länsmännen måtte befrias från åtskilliga deras göromål, hvilka med lätthet kunde öfverflyttas på kommunalstyrelserna. Att sådant kan ske, innefattar ett ytterligare skäl för kronofogdetjensternas indragning. Jag önskar derföre bifall till motionerna, men vill dock nu hafva återremiss af punkten, på det att Utskottet må komma i tillfälle att bättre tänka på och utreda saken. Det är numera ej farligt att låta folket i någon mån styra sig sjelft, sedan man offrat så mycket på folkupplysningen och då man sett, att denna på många ställen verkat med framgång.

Herr Grefve Posse: Jag vill förutskicka den erinran, att vår landt-regering är väl organiserad sådan den är, och att man bör tänka sig väl före, innan man föreslår förändringar deri. Min åsigt är, att man bör egnas större omsorg åt omorganisationen af andra embetsverk än åt landt-staten. Om jag fattat motionen rätt, så skulle den innebära, att genom förändringen en minskning i kostnaderna skulle för Statsverket beredas. Detta är dock en fullkomlig missräkning. I Utskottet gjorde man sig tenligen reda för förhållandet härutinnan. Vi ega för närvarande 506 länsmän, hvardera med en lön af 700 R:dr. Ingen af dessa kan vara belåten med mindre än 1,000 R:dr B:ko, derest kronofogdarnes göromål skulle öfverflyttas på dem. Således komme en tillökning af 800 R:dr i lönevillkoren för hvarje länsman att ega rum, och denna tillökning komme att utgöra ett totalbelopp af 404,800 R:dr, hvarförutan erfordras tillökning af skrifvarebiträde å Landskansliet och Landskontoret. För att ersätta dessa belopp, finge man använda inbesparade 115 kronofogdelöner å 2,500 R:dr hvardera. Dessa besparingar uppgå likväl endast till 287,500 R:dr. Drages detta belopp från ofvanstående summa, 404,800 R:dr, så uppstår en bestämd förlust för Statsverket af 117,300 R:dr. Är förändringen således hushållning eller misshushållning, kan man med skäl fråga? Jag tror det sednare och bifaller derföre Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Om jag såge någon möjlighet, att besparing för Statsverket och att lika stora garantier för uppbörden, som vi nu ega, skulle blifva en följd af den ifrågasatta indragningen af kronofogdetjensterna, så skulle jag instämna med motionären, men nu kan jag det ej. Lika stor garanti för uppbörden kan naturligtvis icke förändringen medföra, ty uppbördsmännens antal blefve mångdubbelt emot hvad det nu är, och det inträffar till och med nu balans hos en och annan kronofogde. Länsmännens öfvertagande af kronofogdebestyren skulle också förorsaka Landshöfdinge-embetena större och vidlyftigare korrespondens. Man har sagt, att länsmännens löner, sådana de nu äro, böra höjas. Jag tror dock, att de äro tillräckligt stora, ty länsmännen hafva nu utom lönen icke så

obetydliga sportler. Det är nog möjligt, att kronofogdetjensterna främdeles böra indragas, men jag vill ej, att sådant skall ske förr än i förening med en genomgripande omorganisation af landtstatstjensterna. Såsom jag sagt, då icke besparingar och icke någon större garanti för uppbörderna skulle blifva en följd af förändringen, bifaller jag Utskottets hemställan.

Herr Orre: Flere af Kammarens ledamöter hafva uppmanat mig att yttra mig uti den fråga, som nu är före, hvartför och ehuru den innefattar ett för mig särdeles grannliga ämne, jag begärt ordet. Enligt mitt förmenande kunna kronofogde- och länsmanstjensterna väl förenas. Af en sådan förening skola ovilkorligen fördelar för det allmänna och allmänheten uppstå såsom besparingar för Statsverket, mindre omgångar i enskilda bestyr för den enskilde m. m. För framtiden kunde man vänta 112 landtstatstjenstemän mindre. Naturligtvis kunna kalkyler uppgöras för och emot förändringen, men hvad som måste vara ovederläggligt är, att minskningen uti tjenstemännens ombildande skall föranleda till minskning i Statens utgifter. Pensioner för de indragne tjenstemännen kunna icke heller komma i fråga. Jag kan likväl nu ej annat än bifalla Utskottets hemställan, helst ett särskildt Utskott är tillsatt för behandlingen och regleringen af landtstatstjensterna, men bekänner mig för öfrigt till den åsigt Herr Vougt uttalat.

Herr Östman: Denna fråga är ej ny. Vid flera föregående riksdagar har en dylik framställning som den nu förevarande varit å bane. Saken har dock alltid strandat mot det förmenande, att förändringen skulle medföra större kostnader än bibehållandet af de nuvarande tjenstemännen. Min tanke är, att ju flere som få hand om allmänna uppbörderna desto sämre, äfvensom att förändringen verkligen skulle blifva allt för dyr att vidtaga. Herr Grefve Posses kalkyl anser jag vara riktig. Man bör betänka sig noga, innan man, att jag så må säga, hals öfver hufvud bortkastar dessa tjenstemän eller kronofogdarne. Atminstone anser jag att man dermed bör vänta, intilldess det, vid en allmän omorganisation af landtstatstjenstemännen, kan visa sig, att en sådan åtgärd blir lämplig och nyttig.

Herr *Anders Jonsson* förenade sig i siste talarens yttrande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag beklagar att den ena motionären icke är tillstüdes för att försvara sin motion. Det skulle varit af intresse för mig att få höra hvilka omständigheter, som föranledt honom nu väcka motion i ämnet, ty så väl han som jag hafva förut hyst den tanken, att indragning af kronofogdetjensterna skolat orsaka Statsverket större utgifter för landtstatstjenstemännen, än de Staten nu får dertill lemna. För dem, som nu här förfäktat indragningen på den grund, att besparingar deraf skulle uppstå, hänvisar jag endast till hvad Herr Grefve Posses derom yttrat. Skola vi tillskapa kronofogdar af samtliga länsmännen, så torde Statsverket nog få släppa till medel och det med besked. Till att börja med erfordrades naturligtvis betydliga löneförhöjningar för de till heder och värdighet af kronofogdar upphöjde länsmännen. Min tanke är, att man i en framtid snarare skulle kunna undvara länsmännen än fogdarne, ty

större delen af de förstnämndes göromål skulle man kunna lägga på kommunalstyrelserna och härfpå vore att vinna besparingar. Den enda och hufvudsakliga olägenheten man nu har af fogdarne är den, att utslag, som emanera från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, nu måste sändas till kronofogdarne, hvilka sedermera i sin tur uppdraga åt länsmännen verkställigheten af utslagen, men denna olägenhet kan ändras genom en förbättring af exsekutionsväsendet. Att öfverflytta kronofogdetjensterna på länsmännen af det skäl, att en mängd landtmätare skulle dymedelst få länsmanstjenster, torde icke heller vara angeläget. Bättre vore då att dessa herrar landtmätare i stället vände sig på för landet nyttigare föremål, såsom jordbruk m. m. Då jag önskar indragning af tjenstebefattningar så mycket som möjligt, der de kunna anses öfverflödiga, men jag anser kronofogdetjensterna icke kunna komma under denna kategori, bifaller jag Utskottets hemställan.

Herr Jonas Andersson: Jag vill för min del icke bestrida, att ju de fleste länsmännen ega så stora kunskaper, som äro erforderliga för kronofogdar, äfvensom att icke en förenkling af eller minskning i landtstatstjensterna skulle komma folket i allmänhet till godo genom den enklare expedition, som deraf blefve en följd; men jag anser dock allt för många svårigheter ligga i vägen för att nu genast, såsom motionärerne synas åsyfta, borttaga kronofogdetjensterna. För att något verkligt nyttigt må kunna vinnas bör man söka nå det mål, att en genomgripande reform af hela landtstatstjenstemannakorpsen må ske. Genom fogdarnes afdankande nu i förtid skulle många luckor uppkomma, som ej vore så lätta att fylla. Något annat resultat i fråga om den nu föredragna punkten än att bifalla densamma, tror jag ej vi böra komma till.

Herr Eric Ersson: Onekligt är det att en fördel för folket skulle uppstå derigenom, att det i förefallande händelser finge vända sig, i stället för till kronofogden, till länsmannen, som vanligen är boende närmare dem, som kunna hafva behof af en landtstatstjenstemans biträde, än kronofogden; men att någon statsbesparing skulle uppkomma genom förändringen betvivlar jag på det högsta, ty icke kunde man aflöna en till fogde upphöjd länsman på det sätt denna sednare nu aflönas. För öfrigt finnes ett icke obetydligt antal länsmän så qualificerade, att de omöjligen kunna fungera såsom fogdar. Låtom oss afvakta den tid, då länsmanstjensterna hinna besättas med sådana personer, som i allt kunna sköta fogdegöromålen. Då först kan det vara skäl att tänka på förändringen.

Häruti instämde Herr *Jon Jonsson*.

Herr von Troil: Vid remissen af de motioner, som legat till grund för nu ifrågavarande punkt, utvecklade jag någorlunda fullständigt de stora olägenheter, som en indragning af kronofogdetjensterna skulle medföra, och jag kan fördenskull nu vara kort, och detta så mycket heldre, som saken synes mig nu vara temligen utredd af Herr Grefve Posse och åtskilliga andra ledamöter inom Kammaren, som företrädesvis höra till den jordbrukande befolkningen. Jag har svårt att för mig förklara orsaken till dessa ständigt återkommande motioner från personer, som stå i

nära beröring med kronofogdar och länsmän, om ej derigenom, att länsmännen genom sina vänner inom Representationen dymedelst söka få sina, jag erkänner det gerna, alltför klena löner förbättrade samt blifva utaf med den besvärliga kontroll, som för närvarande hvilat öfver dem. Att länsmännen i allmänhet äro högst aktningssvärde personer sätter jag visst icke i fråga, men detta kan dock naturligtvis ej inträffa med dem alla. Det är just i folkets intresse, som jag håller på, att kronofogdetjensterna icke skola indragas. En reservant har uttalat den sanningsenliga grundsatsen, "att embetsmännen äro till för folkets skull, men icke tvärtom." Äfven jag erkänner rigtigheten af denna sats, men jag önskar likväl icke, att ett så olyckligt förslag, som det i motionerna oss förelagda, må af Kammaren godkännas. Man har ådagalagt, att statsutgifterna skulle ökas, om förändringen vidtoges. Detta anser äfven jag blifva förhållandet, men dertill vill jag lägga mot bifall till motionärernes förslag en annan vigtig omständighet, den nemligen, att den kontroll öfver länsmännen, som är erforderlig, icke kan fullständigt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utövas utan en sådan mellanlänk som kronofogden. Vår allmoge bör icke lemnas till pris åt underordnade tjänstemäns godtfinnande. Vid remissen af motionerna har jag fäst af uppmärksamhet på allt detta.

Man kan icke begära, att dessa länsmän skola besitta de egenskaper, som man eger skäl att fordra af kronofogdarne, hvilka numera måste afläggas till och med juridisk examen. Till en stor del för länsmännens usla afföning är det i vissa trakter af landet ganska svårt att få dugliga sådana. Inom det län, hvilket jag har äran att förvalta, kungör jag offentligen länsmansvakanserna, för att få tillräckligt antal sökande och för att kunna bland desse utvälja de bäste. Detta oaktadt är det ofta svårt att erhålla för tjensten lämplige personer. De biförtjenster, som tillförene tillfölla länsmännen, delas nu af åtskillige andra personer, nemligen förtjensterna vid auktioner, bouppteckningar m. m. Vi hafva kommit ifrån den tid, då länsmännen bergade sig på en lön af omkring 300 R:dr, men jag hoppas och önskar, att dessa tider aldrig måtte återkomma, ty då spelade gåfvor med mera dylikt en stor rol. Såsom jag sagt, för den stora allmänheten skulle det vara en olycka, om kronofogdetjensterna indrogos, och icke vet jag heller, huru landtregeringen utan omgång och nya biträden skulle kunna dem förutan skötas. Det vore ungefärligen såsom om man vid ett regemente läte öfversten ensam och utan mellanlänk fungera med allenast subalternofficeraren. Jag afstyrker all ändring i förevarande fall, och jag har med glädje här hört, att personer inom Kammaren, som stå i nära beröring med kronobetjeningen, icke heller vilja medgifva en sådan ändring. Endast i sammanhang med en fullständig reorganisation af landtstatstjänstemännen bör och kan den möjligtvis ega rum.

Med Herr von Troil instämde Herrar *Bergman* och *Ödmansson*.

Herr Hedenberg: Jag begärde ordet allenast för att förändra mitt förut gjorda yrkande derhän, att jag instämmer i Herr Svenséns reservation.

Herr Kinmanson: Må Kammaren ursäkta att jag förlänger diskussionen, för att framhålla en sida af frågan, som ännu icke, så vidt

jag kunnat förmärka, blifvit berörd. I all statsförvaltning har man antagit såsom grundsats, att uppbördsmäns antal bör vara så inskränkt som möjligt i förhållande till de statsinkomster, hvilka skola uppbåras. Det må då tillses, huru härmed skulle förhålla sig, i fall länsmännen förordnades till uppbördsmän i kronofogdarnes ställe. Här har blifvit omnämndt, att inom riket finnas 115 kronofogdar, samt, enligt en uppgift, 490, och enligt en annan, 506 länsmän. Om den föreslagna indragningen komme till stånd, så skulle, efter minskning med kronofogdarnes nuvarande antal, komma att förefinnas i ena fallet 375, och i det andra 391 uppbördsmän *mera* än hittills; och jag hemställer, huruvida det för länsstyrelserna skulle blifva möjligt att öfver alla dessa hålla kontroll och egna deras uppbördsbefattning den tillsyn, som är tillbörlig och nödvändig. Derjemte förekommer, att länsmännen nu hafva till sitt egentliga åliggande att utöfva polisuppsigten, hvar inom sitt distrikt, och att der uppträda såsom allmän åklagare. Om de tillika erhöle uppdrag att vara Kronans uppbördsmän, och således måste verkställa allmänna uppbörden, indriva restantier och inom viss föreskrifven tid upprätta redovisning för dessa åtgärder; så är fara värdt att deras nya åligganden skulle komma i kollision med deras göromål såsom polistjenstemän och åklagare, och att de ena förrättningarne skulle ligga i vägen för de andra, hvaraf följden åter blefve, att deras hittills varande hufvudsakliga göromål skulle till allt större del i sin ordning komma att öfverflyttas till andra, kanske till de nu närmast befintlige fjerdingmännen.

Det väckta förslaget kan ej genomföras utan väsendtliga och *för det närvarande* icke påkallade rubbningar i det nu bestående; och jag anser lika med Utskottet, att kronofogdetjensterna nu böra bibehållas.

Med denna talare instämde Herr *Dofsen*.

Herr *Svensén*: Såsom reservant emot Utskottets beslut anser jag det på sätt och vis vara min skyldighet att yttra mig i ämnet, men lofvar dock att detta icke skall blifva vidlyftigt. Under diskussionen har blifvit yttradt af en talare, att han icke kan förklara anledningen till de ständigt uppdykande motionerna i detta ämne på annat sätt, än att länsmännen, om ock indirekte, härtill bidraga sjelfva; jag ber dock den värde talaren vara öfvertygad, — åtminstone är jag för min del derom förvisad — att några förslag här icke framkomma, som icke blifvit noga öfvertänkta, och är jag förvissad, att i förevarande fall motionären icke tagit impulser hvarken från ett eller annat håll. Denna fråga är icke ny. Hos Bonde-Ståndet väcktes den riksdag efter riksdag, och den kommer säkert att här i Kammaren ständigt stå på dagordningen, tills den får en tidsenlig lösning. Den, som bor inne i landet och satt sig något in uti ställningar och förhållanden, vet också hvilka olägenheter försorsakas befolkningen deraf att fogdarne äro aflägsset boende. Det finnes i Småland många ställen, der man har 6—8 mil till fogden. Man har äfven sagt, att befolkningen icke så ofta behöfver kommunicera sig med fogden, men detta är dock icke så, ty i dagliga lifvet inträffa mångfaldiga saker som tvinga en person att uppsöka fogden. Den olägenhet, som försorsakas deraf att afståndet till fogden varit så stort, har tvifvelsutan varit den egentliga orsaken att man ifrågasatt den nu föreslagna förändringen. Den viktigaste frågan är nu, om denna förändring är verkställbar eller ej, och

har jag för min del kommit till den öfvertygelsen att kronofogdarne äro öfverflödiga. Jag vill väl icke påstå, att de äro tillkomne allenast för landshöfdingarnes bekvämlighet, men nog förefaller det så. Det skulle blifva en stor lättnad för folket, om det kunde direkte kommunicera sig med länsmännen, och skulle förvaltningen då icke blifva så invecklad. Det har blifvit sagdt att kontrollen skulle förminkas, om uppbörderna anförtröddes åt länsmännen; detta vore rätt endast i det fall att man kan bevisa att 115, som utgör antalet af kronofogdar i riket, är mera än 506, hvartill länsmännens antal uppgår, men icke annars. Derest man föreskref att länsmännen skulle ställa enahanda uppbördsborgen som nu kronofogdarne, så är det ju tydligt att säkerheten för Kronan blefve större. Man har bland annat motsatt sig förändringen af, såsom man antydt, ömhet för folket, som annars skulle förtryckas af länsmännen; men dermed är dock icke så farligt, ty jag tror folket numera vara så pass moget att det sjelft kan bevaka sina rättigheter. Om länsmännen såsom lönetillökning för de på dem öfverflyttade göromålen erhålla hvardera 500 R:dr, så skulle de säkert vara fullt belätne. En dylik lönetillökning blir i alla fall förr eller sednare nödvändig, om intelligentia personer skola förmås inträda på denna bana. Äfven med beräkning af denna förhöjning¹ för nuvarande antalet länsmän, 506, skulle i allt fall en inbesparing ske af 69,000 R:dr, och detta måtte väl vara hushållning. Företoges reorganisation, så försvunne ett antal af 112—115 tjenstemän och inbesparades derjemte de pensioner, som till dem successive i mån af deras afgång från Statens tjenst skola utgå. Jag hemställer derföre, att det förslag, som innefattas i min Utlåtandet vidfogade reservation och som åsyftar en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att, då en omorganisation af landtstaterna i länen förestår, i betraktande bör tagas, huruvida ej kronofogdetjensterna kunna indragas och deras tjensteäligganden öfverlåtas på kronolänsmännen, — måtte bifallas. Jag anser detta yrkande vara ganska berättigadt, helst då så många röster här höjt sig för det samma. Att Norrländingarne icke tyckas vara belätne öfver nu förevarande förslag, dertill torde orsaken möjligen kunna sökas i innehållet af nästföljande punkt i Utlåtandet.

Herr Vougt: Jag har ånyo begärt ordet, och jag hoppas att ingen vill förmäna mig att behålla det för att förklara, att, i fall Stats-Utskottet tänkt anslå så rundlig summa för ändamålet, som en talare här påstått, så har han rätt och jag orätt, men må det tillåtas mig att betvifla det Stats-Utskottet är så frikostigt. I öfrigt tror jag att det är vanskligt att tvista om siffror, ty de kunna grupperas på mångahanda sätt. En talare har förmenat, att den person, som ifrigt påyrkat en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, derför haft några särskilda motiver; jag för min del har alldeles icke påyrkat någon sådan, men om man nödvändigt vill spåra några dolda motiver till en dylik skrifvelse, skulle jag väl ock tänka mig ett och annat sådant hos motståndaren till skrifvelsen, hvilka jag dock nu icke vill nämna.

Herr Friherre Alströmer: Då jag anmälde mig till erhållande af ordet, hade Herr Kinnansson ännu icke yttrat sig, och då jag ämnade tala

i sanma syftning, så får jag nu i stället instämma med honom. Då han fullständligt utredt frågan, behöfver jag ej vidare uppehålla mig dermed, helst jag helt och hållet delar hans åsigt, att den ifrågasatta förändringen i vårt uppbördsväsende, under våra nuvarande kamerala förhållanden, är alldeles överkställbar. Hvad särskildt angår kostnaden, så är det till fullo utredt, att vinsten af förändringen för Staten ej ens är att tala om, isynnerhet om man dervid fäster afseende vid bostälernas afkastning, utan att snarare förlust uppkommer; ty om man fördelar hvad som nu uppbäres af kronofogdarne på länsmännen, så få dessa ändock högst 1,200 R:dr per man, och man måste väl erkänna, att detta uppenbarligen är för litet för en person med ett sådant ansvar, som länsmännen efter förändringen skulle vara underkastade, och med den samhällställning de i följd deraf skulle komma att intaga. Man kan och bör inse, att riket, i händelse förändringen genomföres, derigenom erhåller, icke vidare 506 länsmän utan 506 kronofogdar, och i en tid då man talar om att inskränka tjänstemännens antal, och beklagar sig öfver byråkatiens tillväxande magt, synes det mig, minst sagt, underligt, att man på detta sätt vill bidra till att öka antalet af landtstatens tjänstemannapersonal. Om man nu dertill toge steget fullt ut och tilldelade desse 506 tjänstemän hvardera 1,200 R:dr, är jag öfvertygad derom, att det icke skulle dröja länge, innan fråga väckes om dessa löners förhöjande, till följd af just de omständigheter jag ofvan tagit mig friheten anförä, och huruvida detta kan leda till besparing för Staten det lemnar jag åt en hvar att bedöma.

Herr Grefve Posse: Då denna fråga hufvudsakligen är af ekonomisk natur, så är det af vigt att icke något missförstånd eger rum rörande de beräkningar, som å ena eller andra sidan göras. Man har påstått, att min beräkning är vilseledande, derföre att den aflöning jag ansett böra tillkomma länsmännen, i fall kronofogdarnes göromål skulle på dem öfverflyttas, vore alltför hög; jag vågar dock hemställa om en lön af 1,500 R:dr kan anses vara för hög för en tjänsteman med sådana åligganden, som, i fall den föreslagna indragningen af kronofogdetjänsterna bifölles, skulle tillkomma länsmännen. Herr Vougt yttrade, att förr i verlden hade en länsman i årlig lön allmänt 300 R:dr, men att han ändock stod sig ganska bra "om han skötte sig rätt". Jag vet väl icke huru pass detta sednare kan inverka på kalkylen, men säkert är att 1,500 R:dr i närvarande tidpunkt icke är stort mera än 300 R:dr på den tid Herr Vougt velat antyda.

Herr Vougt: Derest i protokollet mitt yttrande skulle hafva så inlutit, som hade jag förklarad att en länsman med 300 R:dr lön förr i verlden stod sig ganska bra, *om han skötte sig rätt*, så ber jag få ändra detsamma derhän, att — såsom jag dessutom tror mina ord hafva fallit — han stod sig ganska bra, *om han förhölle sig redbart*.

Herr Trägårdh: Jag begärde ordet endast för att vitsorda, det Herr Vougt yttrande verkligen föll sig så, som Herr Grefve Posse relaterat, eller att en länsman förr i verlden med 300 R:drs lön stod sig ganska bra, *om han skötte sig rätt*.

Öfverläggningen var slutad. Sedan de ledamöter, som under öfverläggningen yrkat frågans återförvisande, återtagit detta yrkande och förordat sig med Herr Svensén, framställde Herr Talmannen proposition på bifall till Utskottets förslag. Härpå svarades ja och nej, hvarjemte votering begärdes; med anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i sjunde punkten af dess Utlåtande N:o 38,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som innefattas i Herr C. J. Svenséns vid Utlåtandet fogade reservation, och alltså för sin del beslutat afååtandet af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att, då en reorganisation af landtstaterna i länen förestår, i betraktande borde tagas huruvida ej kronofogdetjensterna kunna indragas och deras tjensteåligganden öfverlätas på kronolänsmännen.

Omröstningen, som i grundlagsenlig ordning verkställdes, befanns efter voteringssedlarnes öppnande hafva utfallit med 90 ja emot 29 nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit hvad Utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ för att åter sammanträda

Kl. 6 e. m.

§ 2.

Fortsattes handläggningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjetta hufvudtitel.

8 punkten mom. a).

Härvid yttrade

Herr Ryländer: Ehuru jag visst icke hör till dem, som anse sparsamheten fördrå, att man skall sätta sig emot alla förändringar, som kunna leda till någon utgift för Staten, men då jag som närboende känner att ett af ifrågavarande fögderier eller det under punkten d) förekommande är långt mindre än åtskilliga närbelägna åtminstone i arealinnehåll, så anser jag likväl det vara af högsta vikt, att man icke genom skapandet af onödiga tjänster gifver anledning till ökade utgifter. Detta fruktar jag dock här vara fallet, och jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Åke Andersson: Dels med anledning af den diskussion, som egde rum på förmiddagen, dels ock på grund af den sparsamhet med Statens medel, som den närvarande finansiella ställningen gör af behofvet i högsta grad påkallad, yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande i denna

punkt. Att under dessa tider tillsätta nya tjänster anser jag i alla afseenden olämpligt.

Herr Jonas Andersson: Jag vill i förbigående nämna, att jag å afdelningen i Utskottet deltog i behandlingen af dessa frågor, men deremot var jag icke närvarande, då de förekommo i Utskottets plenum. Vid behandlingen af föregående punkt ansåg jag det icke nu vara rätta tidpunkten att indraga kronofogdetjänsterna, men ännu mindre anser jag tiden vara inne att skapa nya tjänster af detta slag. Då landstatsregleringen är i en snar framtid förestående, tyckes det väl icke vara skäl att nu skapa nya tjänster tillhörande en art af befattningar, som varit i fråga att till en del rent af indragas. I allmänhet kan man för öfrigt anmärka, att vår finansiella ställning icke är sådan, att vi böra inrätta nya tjänster, så vida de icke äro oundgängligen nödvändiga. Det kan nog vara möjligt att inrättandet af de här föreslagna nya tjänsterna har skäl för sig, men då man i dessa trakter af landet hjälpt sig fram så länge, så kan man väl nu afvakta den förestående reformen. Af dessa skäl afstyrker jag för min del dessa nya tillsättningar. Vi hafva dessutom hört en representant från Westergötland vara af den åsigten, att inrättandet af en ny kronofogde- och en ny häradsskrifvarettjänst i Skaraborgs län icke skulle behövas, oaktadt Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition derom väckt förslag och Stats-Utskottet dertill lemnat sitt tillstyrkande. Jag yrkar afslag på Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Då Riksdagens båda Kamrar, den ena utan votering, den andra med stor majoritet förkastat förslaget om indragning af kronofogdetjänsterna, så torde det vara öfverflödigt att yttra något angående dessa tjänsters nödvändighet i allmänhet. Jag vill derföre endast yttra några ord beträffande de här föreslagna nya tjänsterna. Hvad nu särskildt beträffar Wester-Norrlands län, så inhämtas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i statsråds-protokollet införda skrifvelse hvilka olägenheter förorsakas af den betydliga areal och de stora afstånden i det till delning föreslagna fögderiet inom detta län. Det är alldeles tydligt, att, med en så ofantlig areal och en alltjemt stigande befolkning, det är orimligt att göromålen skola skötas af endast en kronofogde och en häradsskrifvare. Olägenheten af det nuvarande förhållandet drabbar allmänheten, för hvilken kronofogdens och häradsskrifvarens bostäder äro alltför aflägsna, hvartill kommer, att desse tjänstemän, då de sökas, kunna vara från sina hem frånvarande i tjänsteärenden på betydligt afstånd derifrån och för flera dagar. Ett uppskof af denna olägenhets afhjelpande är derföre, såsom Utskottet yttrar, att anse som en orättvisa mot innevånarne i de orter, hvarom fråga är. Man talar om en förestående reglering af landtstatsväsendet. Om en sådan kommer i fråga, hvilket kan vara ganska ovisst, så skulle den väl icke komma före utan snarare efter de andra stora organisationsfrågornas reglering, och den hörer följaktligen ej till dem, som kunna förekomma under den närmaste framtiden. Vid alla dessa tjänsters tillsättande är för öfrigt det förbehåll fäst, att de som erhålla dem, skola åtaga sig de förändrade förhållanden,

de jemkningar och tillökade åligganden som kunna förekomma, när en reorganisation af landtstaten en gång företages.

Herr Rudberg: Då det nu är fråga om kronofogdetjensernas indragning, synes det mig föga lämpligt att tala om inrättande af nya tjänster af detta slag. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt. Dessutom anser jag att, om kronofogdetjenserna i framtiden skola bibehållas och dertill nya sådana tjänster inrättas, kronofogdelönen bör nedsättas till likhet med den lön som är åt häradskrifvare anslagen.

Herr Östman: Sparsamhet med Statens medel är visserligen en ganska god sak, men man bör likväl akta sig, att man icke är så njugg, att man ställer så till att folket derigenom blir lidande. Folket måste i södra Ångermanland vandra 20, 25 till 30 mil, för att uppnå kronofogdekontoret. Under sådant förhållande synes det väl hafva ganska goda skäl för sig, att man genom anslag af Statens medel går folkets önsknningar till mötes. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Hörnfeldt: Jag får för min del tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Jag vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att, utom den svårighet som ligger i arealens storhet och de betydliga afstånden, göromålen ökas i mån af folkmängdens tilltagande. I Norrland finnas dessutom inga jernvägar, som underlätta kommunikationerna. Jag förmodar att det förhåller sig på samma sätt med behöfligheten af de öfriga af Kongl. Maj:t föreslagna tjänsterna och yrkar bifall till Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr C. I. Bengtsson: Med afseende på den närvarande finansiella ställningen i landet, och då dertill kommer att kronofogdetjensernas indragning så nyss varit å bane samt en ny organisation af landtstaten måhända kan vara att motse i en icke aflägsen framtid, anser jag det särdeles olämpligt att tillskapa nya tjänster af detta slag. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande i alla de ifrågavarande fyra punkterna.

Herr Staaff: Jag har icke rätt kunnat höra allt hvad som yttrats, men så mycket har jag hört, att det talats om den finansiella ställningen. Detta beror naturligtvis derpå, att man lättare hör det som ofta upprepas. Men jag hemställer till de värde Herrar, som i alla frågor föra den finansiella ställningen på tungan, om de icke vid detta tillfälle äro på väg att begå en orättvisa mot innevånarne i de orter, som här äro i fråga. Jag skall yttra mig i främsta rummet om de landsorter, om hvilka jag har kännedom, men först torde jag få fråga Herr Talmannen huruvida diskussionen rörer alla fyra punkterna i det här förevarande momentet eller endast den första. (Talmannen upplyser att momentet föredrages punktvis, och att således endast den första punkten nu är föremål för diskussionen.) Jag skall då inskränka mig till denna punkt, men vill likväl beträffande frågan i dess allmänhet först fästa uppmärksamheten derpå, att indragning af ett visst slag af tjänster är något annat, än att, medan dy-

lika tjänster ännu finnas kvar, helt och hållet ogilla sådanas inrättande der de behövas. Beträffande det län som nu närmast är i fråga, eller Wester-Norrlands län, så förekommer att afstånden i dessa trakter äro så stora, att det för innevävarne är förenadt med stora svårigheter att träffa vederbörande tjänstemän. Afstånden inom de här ifrågavarande norra trakterna kunna uppgå till 18 à 20 mil, ja ända till 30 och 40 mil. Icke bör man väl gå så långt i sparsamhet att olyckor uppstå för de enskilde och skada för det allmänna. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Många hafva tagit sig anledning till att yrka afslag å förevarande Kongl. Proposition på grund af den i förmiddagens plenum afgjorda motionen om kronofogdetjänsternas indragning. Men då denna motion afslogs med så stor majoritet, synes mig deri fastmer ligga en anledning till bevarande och, om sådant någonstädes behöfves, förökande af dessa tjänstebefattningar. Folkmängdens tilltagande, afståndens betydighet, jemte hvad i öfrigt yttras såväl i statsråds-protokollet som i Utskottets Utlåtande, allt motiverar ett godkännande af hvad i de tre första punkterna är föreslaget, och icke heller hvad den fjärde punkten beträffar vill jag motsätta mig hvad Utskottet i sitt Betänkande tillstyrkt. Jag yrkar bifall.

Herr *Eric Andersson* instämde.

Herr O. B. Olsson: Jag skulle vilja anhålla att alla fyra punkterna få diskuteras samfäldt.

Med bifall till Herr O. B. Olssons framställning beslöt Kammararen, att alla fyra momenten i denna punkt skulle gemensamt komma under öfverläggning; och sedan med anledning af detta beslut jemväl de återstående momenten *b*, *c* och *d* blifvit upplästa, fortsatte

Herr O. B. Olsson: På de skäl jag uttalade i förmiddagens plenum beträffande kronofogdetjänsternas indragning, får jag jemväl yrka afslag å Utskottets Betänkande i det här förevarande momentet.

Herr Staaff: Då diskussionen nu i följd af Kammararens beslut får omfatta alla fyra punkterna, ber jag att få tillägga några ord beträffande Norrbottens län. Jag får fasta uppmärksamheten derpå, att afstånden i Norrbottens län, äfven om ett nytt fögderi inrättas, ändock blifva högst betydliga. Ett distrikt kommer att innehålla 253 qvadratmil, ett 192, ett 238 och ett slutligen 241; med i medeltal en befolkning af 17,000 personer på hvarje. En talare har sagt, att man i afbidan på en ny organisation af landtstatsväsendet, väl kunde hjälpa sig fram ännu någon tid. Det är emellertid ett faktum, att i intet län befolkningen tilltagit så som i detta län; odlingen i dessa trakter har gjort betydliga framsteg och följaktligen inkomsterna och exporten i hög grad tillväxt. Under sådana förhållanden måste det öfvergå en människas krafter att sköta så vidsträckta distrikt, som de nuvarande fögderierna i Norrbottens län. Jag har i mitt förra yttrande framhållit nödvändigheten af det föreslagna nya fögderiet i Wester-Norrlands län. Icke heller i de tvenne öfriga länen, Wermlands och Skaraborgs, anser jag de föreslagna nya tjänsterna utan

skada kunna undvaras. Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts Proposition och Utskottets Betänkande i alla fyra punkterna.

Herr Sköldberg: Hvad Wester-Norrlands och Norrbottens län beträffar, så vill jag icke bestrida nyttan af de föreslagna tjänsternas inrättande, men hvad de i Wermlands och Skaraborgs län föreslagna beträffar, så yrkar jag afslag.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Då jag förra gången hade ordet, yttrade jag mig endast beträffande den första punkten i det förevarande momentet af Utskottets Utlåtande. Jag får nu, i hufvudsaklig enlighet med hvad en föregående talare yttrat, tillägga, att de tvenne fögderier i Norrbottens län, som enligt Kongl. Maj:ts Proposition skulle ökas till trenne, omfatta en areal af 683 qvadratmil med en befolkning af öfver 50,000 personer; att det till delning föreslagna fögderiet i Wester-Norrlands län omfattar mer än 92 qvadratmil med 41,740 innevånare; att Söder-Sysslets fögderi i Wermlands län, som skulle delas i tvenne fögderier, innesluter en befolkning af öfver 58,000 menniskor; samt slutligen att, hvad Skaraborgs län beträffar, folknummern i de trenne fögderier, som äro föreslagna att förändras till fyra, är större än i flertalet öfriga fögderier i riket. Af dessa siffror behagade Kammaren finna, att behovet af de föreslagna nya tjänsterna, om ock störst i de två förstnämnda länen, dock äfven är ganska stort i de öfriga.

Herr de Maré: Efter tagen kännedom af statsråds-protokollet kan man icke neka att, särdeles hvad beträffar de två första länen, ganska viktiga skäl finnas för de föreslagna tjänsternas inrättande, men att de skulle vara så behöfliga, att de måste inrättas just nu, derom har jag icke blifvit öfvertygad. Icke därför att det icke utgör en tunga för dessa orters innevånare, att hafva så långa vägar till vederbörande tjänstemän. Men Stats-Utskottets yttrande, att genomgripande förändringar i organisationsväg äro i fråga, och den närvarande finansiella ställningen i landet, som gör sparsamhet i alla riktningar till en hufvudsaklig pligt, äro för mig afgörande skäl att yrka afslag på alla fyra punkterna i Utskottets Betänkande.

Herr Öhlin: Då fråga om kronofogdetjänsternas indragning så nyss varit å bane, anser jag det alldeles olämpligt, särdeles under den närvarande finansiella ställningen att tillskapa nya tjänster af detta slag. Jag yrkar afslag på Utskottets Betänkande på alla fyra punkterna.

Herr *Fredricson* instämde med Herr Öhlin.

Herr Lithner: Jag är i saken förekommen af föregående talare, och efter den utredning angående denna punkt, som finnes att tillgå i bilagorna till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, har jag, som eger någon kännedom om de norra länen, der inrättande af nya kronofogdebeställningar föreslagits, röga att tillägga. Så många talande skäl härför hafva blifvit anförda, att jag icke vet, huru de, som ändock yrkat afslag å punkten, skola kunna vederlägga dem, så vida

desse talare i allmänhet äro benägna att taga skäl. Det var i sanning öfverraskande höra, huru en talare hemtade grunderna för sitt påstående om afslag just från en del af den motivering, som i Stats-Utskottets Ut-låtande anföres. Utskottet yttrar nemligen, att betänklighet visserligen mött att under närvarande tidpunkt, då genomgripande förändringar inom administrationen blifvit ifrågasatta, tillstyrka anslag för inrättande af nya tjänstebefattningar. Denna strof lösrycker den värde talaren ur sitt sammanhang och bygger derpå sin anslagsvägran. Omedelbart derefter anför Utskottet följande: "Men då af den i statsråds-protokollet intagna fullständiga utredning behöfvat af de föreslagna nya tjänsterna ojäfaktigt framgår, och då ett uppskof med detta behöfs afhjelpande vore att betrakta såsom en orättvisa mot inneväanarne i de orter derom fråga är, har Utskottet tillstyrkt anslaget." Oaktadt denna härofvän anmärkta betänklighet har Utskottet ej kunnat underlåta att tillstyrka anslag och helt och hållet undanrödja samma betänklighet, som den nämnde talaren till stöd för sitt afslag använt.

Särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten på vigten för de norra länen att erhålla tillräcklig kronobetjening. Det kan ej förnekas, att uppodlingen i Norrland fortgår på ett sätt, som gifver anledning till antagande, att den i en snar framtid tilltager i allt större dimensioner och blir af allmännare nytta, än man på många håll velat medgifva. Kolonisationen i de vidsträckta skogarne har pågått och pågår, så att man försport klagan öfver svårigheten för den fåtaliga kronobetjeningen att egna tillbörlig tillsyn öfver det stora antalet nyhyggesinnehafvares åligganden i afseende å lägenheternas bebyggande och uppodlande. På många ställen kan, i brist af nödig polis, en sådan tillsyn icke utöfas, hvilket naturligtvis äfven för det allmänna är menligt. Vill man behjerta denna för Norrlands framtid så viktiga angelägenhet, kan man ej neka anslag till inrättande af tjänster, så nödvändiga för upprätthållande af kolonisationens riktiga och lagliga gång.

Då Kammararen förut i dag beslutat att icke indraga tjänster af ifrågasvarande beskaffenhet, följer deraf såsom ett korollarium att bevilja inrättandet af sådana, der de äro af behof påkallade. Jag anhåller om bifall till hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr Ljuslin: Ut af de Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd bifogade statsråds-protokoll upplyses, att i de orter, hvarom är fråga, fögderierna äro af för stor omfattning, och, för att tillbörligen skötas, böra delas; vid hvilket förhållande och då både Kammarkollegium och Statskontoret, som häröfver yttrat sig, tillstyrkt delning och nya kronofogdetjänsters inrättande, synes mig behöfvat deraf vara till fulla vitsordadt.

Hvad Södra Ångermanlands fögderi, derom jag har kännedom, beträffar, så är en delning deraf af högsta behof påkallad. Fögderiet, som innefattar 32 stora och ganska vidsträckta församlingar, innehåller en areal större än flera län hvart för sig. Jag instämmer med Herr Kyrkoherden Lithner och yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rönblad: Efter den fullständiga utredning, som åstadkommits angående behöfvat af nya kronofogdetjänsters inrättande i Norrland,

har jag föga att tillägga. Till dem, som ej vilja medgifva anslag dertill, hemställer jag, om de skulle vara belåtna, i fall de i sina hemorter hade lika vidsträckta fögderier som de, om hvilkas delning här är fråga. Om man blott vill afse arealen i dessa fögderier och ej fästa sig vid innevärnarnes antal, tror jag det vara obestridligt, att delning deraf och nya kronofogdetjensters inrättande derstädes är nödvändiga. Det är omöjligt, att i ett fögderi af nära 100 kvadratmils areal, såsom Södra Angermanlands, blott en kronofogde skall kunna behörigen sköta de till en sådan tjänst hörande åligganden. Jag önskar visserligen spara på Statens medel, men man måste väl tillgodose det trängande behovet och folkets intresse. Någon gräns för sparsamhet måste väl ock finnas?

I afseende på de ifrågavarande Norrländska fögderierna är behovet af de föreslagna tjänsterna så stort som möjligt; detta kan jag såsom Representant för dessa orter vitsorda. Jag anhåller vördsamt om bifall till Stats-Utskottets Utåtande.

Herr Peter Andersson: Utan att vilja förneka behovet af de föreslagna nya kronofogde- och häradsskrifvarettjänsterna, kan jag likväl ej annat än dela deras åsichter, som påstå tidpunkten ej vara den rätta för beviljande af dertill nödiga anslag. För min del tror jag att härmed kan anstå, till dess frågan om reorganisationen af landtstats-tjänsterna så väl som af öfriga administrationer blifvit bragt å baue och förslag i anledning deraf framkommit. De vidare skäl jag kunde hafva att i saken anföra äro redan förut utvecklade af andra talare, synnerligast af Herr Jonas Andersson från Östergötland, hvarföre jag ej vill vidare upptaga Kammarrens tid. Jag yrkar afslag å denna punkt, synnerligast hvad angår en ny kronofogdetjänst i Skaraborgs län, sedan en representant derifrån förklarar en sådan obehöflig.

Herr Anders Jonsson: För min del vill jag gerna spara på Statens medel; men då genom de vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd fogade statsråds-protokoll är upplyst, att de fögderier, om hvars delning är fråga, äro särdeles vidsträckta med en betydlig folkmängd spridd på en stor yta, och det, med afseende å de stora afstånden, måste för innevärnarna vara tidsödande och kostsamt att nu erhålla kronofogdens tjänstebitråde, kan jag icke annat än på dessa och af föregående talare i öfrigt anförda skäl yrka bifall till Stats-Utskottets Utåtande i förevarande punkt.

Herr August Danielsson: På de skäl, som blifvit anförda af Stats-Utskottet och åtskillige bland de föregående talarne, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Henrik Hansson: Förekommen i det hufvudsakliga af föregående talare, vill jag endast, i fråga om en ny kronofogdetjänst i Södra Angermanlands fögderi, upplysa, att väglängden från dervarande kronofogdens hemvist till de aflägsnare delarne af fögderiet utgör omkring 30 mil. I dessa aflägsnaste socknar har kronofogden sin mesta sysselsättning, emedan der ofta förekomma nybyggesanläggningar, och kronofogden är

sjelfskrifvet den, som skall verkställa skattläggningarne, samt alltid at länsstyrelsen blir förordnad att hålla syner, när de skola öfverföras från krono till skatte. Och i anledning af det långa afståndet får man stundom vänta i två à tre år sedan de begärts, och att kronofogden, som är sjelfskrifven vid dessa förrättningar, för det ändamålet måste göra tjänsteresor, ofta omfattande en väglängd af 60 mil fram och åter. Är sådant rimligt? Om någonsin en delning af fögderi kan vara behöflig, är det väl i detta fall. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Friherre Gripenstedt: Det torde vara öfverfödig att för Kammaren ådagalägga behovet af anslag till ifrågavarande tjänster; ty af alla, som yttrat sig i frågan, har ingen gittat förneka detta behof. Äfven de, som förfäktat ett afslag å Utskottets framställning, hafva måst erkänna behovet. Men jenväl billigheten synes mig fordra, att man lemnar sitt bifall till den föredragna punkten af Utlåtandet. Vi, som bo i lyckligare lottade delar af landet, böra väl icke med godt samvete kunna vägra de mera vanlottade bygderna, hvad som för deras behof erfordras.

Man har såsom skäl för afslag anört, att flera framställningar blifvit gjorda angående indragning af kronofogdetjänsterna. Jag får bekänna, att jag finner det ganska väl, att alla dessa förslag blifvit gång efter annan förkastade, emedan de varit fullkomligt omogna. Man skulle således efter mitt omdöme icke vinna något annat med ett afslag, än att få *uppskjuta* lösningen af den nu till pröfning företagna frågan, som blifvit i följd af ett erkänt behof framställt. Men ett sådant sätt att gå till väga kan verkligen icke annorledes betecknas än såsom en riktig bankruttförklaring. uti hvilken jag för min del åtminstone ej vill instämma. Ingen kan väl med skäl påstå, att Stats-Utskottet vid denna riksdag slösat med allmänna medel, och då Utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del, får jag anhålla, att äfven Kammaren behagade fatta ett beslut, som öfverensstämmer med Utskottets.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag känner mig glad deröfver, att denna fråga icke berörer det län, jag tillhör, och att jag således icke gerna kan anses i denna fråga vara i något afseende partisk. Jag anser det vara fullkomligt riktigt, att Riksdagen icke beviljar öfverflödiga anslag, och att man noga bör öfverväga hvarje anslagsfråga, inman man lemnar sitt bifall till densamma; men jag vill å andra sidan påstå, att, då ett verkligt behof förefinnes, Riksdagen icke bör vägra anslag till att afhjelpa detsamma, utan öppna en gifmild hand. Om någonsin det kan sägas, att behof af tjänstemän finnes för någon del af vårt land, så vågar jag hemställa, huruvida icke Norrland bör huggas med anslag för att fylla ett dylikt behof. Jag har sjelf under ett års tid vistats inom Södra Ångermanlands domsaga och kan intyga, att ett fögderi finnes derstädes, hvilket är 32 mil långt. I den Kongl. Propositionen yttras också: att Södra Ångermanlands fögderi för närvarande eger en areal af mer än 2,073,555 tunnland eller 91,755 qvadratmil, och att fögderiet i afseende på arealen är större än hvart och ett af 12 bland rikets län; att folkmängden inom Sollefteå och Ramsele härader under de sista 20 åren tilltagit med mer
än

än 50 procent, så att folkmängden år 1864 utgjorde 41,740 personer o. s. v. Säkert är, att under närvarande förhållanden åtgår för de årliga mantals- och skattskrifningarne inom fögderiet, för taxeringsförrättningar och för kronouppbörden mer än en tredjedel om året, under hvilken tid kronofogdens och häradskrifvarens kontor hållas stängda, så framt icke andra personer förordnas att under tiden ombesörja expeditionerna. Man bör härvid taga i betraktande, att norra och södra Ångermanland hafva hvardera blott en kronofogde, då sådana tjänstemän äro till antalet inom Östergötlands län 8, Elfsborgs 6, Uplands 6, Jönköpings 6 och Stockholms 6. Hela Norrbotten har 3 kronofogdar. Jemför man dessa siffror med hvarandra, bör behöfvet af flere kronofogdar i de norra länen vara alldeles påtagligt. Om penningeförlägenheten i landet är stor, får man väl ej fördenskull påstå, att landet för 20,000 R:dr till löner åt embetsmän, som äro för folket nödvändiga, blir ruineradt. Man har sett, hurusom andra länder haft stor svårighet och olägenhet af embetsverks centralisation. Rättvisan och administrationen böra tvärtom så mycket som möjligt flyttas ut till befolkningen.

På alla dessa skäl anhåller jag om bifall till nu föredragna punkt af Utlåtandet.

Flere ledamöter instämde.

Herr Jöns Pehrsson: Jag kan icke i likhet med åtskillige föregående talare finna, att Norrland skulle tillskyndas en förmån genom att erhålla flere kronofogdar. Ingen landsdel är i min tanke bättre lottad än den, som är fattig på tjänstemän. Folket börjar nu kunna sjelft styra sig och behöfver ej heller så många väktare. Kronofogden erfordras till hufvudsakligaste delen ej annat än vid uppbörden. I min hembygd finnes ett ganska stort fögderi, och jag tror, att södra Ångermanland icke skulle hafva större olägenheter af ett enda fögderi, än vi hafva i Småland, derest kronofogden i Ångermanland behagade taga sin bostad i midten af fögderiet i stället för att nu vara bosatt i Hernösand. Men det är naturligtvis beqvämare att bo i staden än på landet. Jag tror således, att man för närvarande ej bör lemna bifall till den gjorda framställningen. Kronofogdar och länsmän behöfva icke vidare med lagens ögon bevaka folket; ty det kan snart styra sig sjelft, och Norrländingarne böra väl anses vara i sådant afseende lika goda som andra.

Jag yrkar rent afslag å Utskottets hemställan.

Herr Uhr: Jag har egentligen icke begärt ordet för att i likhet med åtskillige, som dertill hafva förmåga, hålla något briljant föredrag eller ställa mig i repetitörernes led. Jag har nemligen icke den lyckan att kunna räkna mig till den första kategorien, och jag anser det icke vara lämpligt att här uppträda såsom ett repeterur. Jag vill i allmänhet ej besvära med yttranden, men deremot gerna lyssna till andras ord, och jag tror mig icke vara ensam om den mening, att många föredrag i Kamraren icke höras af det skäl, att talarne förmodligen af aktning för vår ärade Talman vända sig till honom. Jag tager mig friheten hemställa, huruvida icke talarne skulle behaga under föredraget vända sig åt sidan,

hvilket han hafva det goda med sig, att diskussionen derigenom blir inskränkt. Nu kan det ofta inträffa, att en person säger om hvad en annan sagt, af den enkla orsak att han ej hört, det en föregående talare yttrat detsamma.

Beträffande den fråga, som nu föreligger till afgörande, anser jag mig blott vilja nämna, att, då kronofogdar och länsmän blifvit tillsatte för folkets bekvämlighets skull, jag ej missumnar Norrland, der afstånden äro längre än inom öfriga delar af landet, några flere kronofogdar.

Jag yrkar bifall till Utlåtandet.

Herr Murén: Jag fruktar att hertalet af de talare, som i denna diskussion uppträdt, betraktat frågan något ensidigt, i det de endast fäst sig vid de särskilda orternas bekvämlighet och nyttan för befolkningarne af dessa tjensters inrättande.

Att uteslutande se frågorna från de särskilda ortintressenas synpunkt höfves icke oss det Svenska Folkets representanter, som hafva till uppgift att föra Statens talan i allmänhet och utreda dess behof. Om det ock skulle vara sannt, hvad en talare yttrat, att den landsort är lyckligare, som kan undvara tjänstemän, hemställer jag, om det för Statens ändamål kan vara nyttigt att lemna Statens uppbördsförvaltning i händerna på befolkningen. Gör man tillbörligt afseende å Statens och det allmännas kraf, är det ej svårt att finna, att detta är bäst tillgodosedt derigenom, att tillräckligt antal tjänstemän finnes, som, hvad Norrland särskildt beträffar, hafva vederbörlig tillsyn öfver kolonisationens och kulturens utbredande derstädes samt bevaka Statens rätt. Äfven i öfriga länen är det af vigt, att Kronans rätt och det allmännas bästa tillbörligen bevakas och vårdas, och man torde lätt finna, att i de här särskildt uppgifna orterna i Wernlands och Skaraborgs län kronobetjeningen måste ökas med de två kronofogdar, dertill Regeringen begärt anslag. I de norra länen på de orter, hvarom här är fråga, är det icke möjligt, att, utan den här ifrågasatta tillökning af kronofogdar och häradsskrifvare, Statens ändamål kan väl vårdas och uppfyllas, hvilket ock är skälet, såsom jag tror, för Stats-Utskottets hemställan om nya kronofogdebeställningar. Jag tror således, att man bör hålla Regeringen räkning för dess omtanke i detta fall, och är det ur denna synpunkt som Kammarern, efter min uppfattning, bör betrakta frågan.

Norrländingen är icke van vid de bekvämligheter och fördelar som inneväanarne i södra Sverige, och han fordrar det icke heller. Men det är vår skyldighet, som sitta här och skola iakttaga Statens bästa, att tillse, det nödigt antal tjänstemän i mån af kulturens utveckling och odlingens framsteg anställas; och då nu Regeringen, efter noggrann pröfning af sakförhållandet, funnit för Statens ändamål nödvändigt, att ifrågavarande kronofogdetjenster inrättas, vet jag icke hvarföre den ena Statsmagten skall underkänna hvad den andra anser nödvändigt och nyttigt, särdeles då man, beträffande sjelfva saken, ej haft några skäl och giltiga invändningar emot hvad som blifvit föreslaget. Om det ock redan finnas 5 kronofogdar i Wernland och 6 i Skaraborgs län, så tror jag det vara fullkomligt utredt, att de två nya tjänster der, som Regeringen föreslagit, äro för Staten behöfliga. — Jag tillstyrker bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Jag vill icke trötta Kammaren med att upprepa hvad andra i denna fråga yttrat, utan anhåller helt enkelt, att Stats-Utskottets Utlåtande i denna del varder såsom af behovet påkalladt och för rättvisa mot Norrland af Kammaren bifallet.

Herr Jan Andersson: Af de upplysningar, som af Kongl. Maj:ts Proposition vunnits, och efter den utredning, Stats-Utskottet lennat, anser jag behovet af ifrågavarande tjänster vara ådagalagdt och tror, att detta behof blifvit inom Kammaren erkändt. Då vi emellertid måste spara så mycket som möjligt, hemställer jag, om icke Kammaren, med fästadt afseende å grundsatsen om sparsamhet, skulle vilja bifalla momenten *a* och *b*. men afslå mom. *c* och *d*. Ingen lärer väl kunna bestrida, att Norrland har större behof än andra delar af landet att erhålla flere kronofogdar.

Herr Renström: Jag hade ej tänkt uppträda i denna fråga, emedan det syntes mig vara genom Stats-Utskottets Utlåtande och de vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd bilagda statsråds-protokollen tillräckligt ådagalagdt, att dessa tjänster, hvarom här är fråga, äro behöfliga, och en hvar af denna utredning således bort kunna hemta tillräcklig ledning för att bilda sig en öfvertygelse i saken. Men då röster höjt sig emot det nådiga förslaget, har jag ansett såsom en pligt att uttala min åsigt i saken, i synnerhet sedan jag hört en som bor i samma härad som jag uttala sig mot förslaget hvad Skaraborgs län beträffar. Detta härad blef för 2 år sedan deladt i 2 fögderier, och vi njuta begge fördelarne af denna delning. Innan denna skedde, hörde jag honom uttala sig för en sådan delning och eftersträfvat densamma. Nu, då fråga är om reglering af öfriga fögderier i Skaraborgs län och inrättande af ny kronofogdetjänst, anser han detta obehöfligt, hvilket förvånar mig så mycket mera, som behovet af den kronofogdetjänst i nämnda län, som här blifvit föreslagen, synes vara större, än då Wadsbo härad delades och Södra Wadsbo med 17,000 innevånare blef ett särskildt fögderi. Genom den nu ifrågasatta regleringen skulle det ena nya fögderiet omfatta en folkmängd af 28,209 innevånare och det andra 22,916, eller hvardera fögderiet mer än Södra Wadsbo.

Som jag ej kan finna annat, än att behovet af de nya tjänsterna är lika berättigadt i alla de ifrågavarande länen, yrkar jag, att den lättnad, som med den nådiga Propositionen afses, måtte beredas de respektiva orterna.

I anledning af en talares anmärkning, att man borde låta frågan om inrättande af de nya tjänsterna tills vidare anstå, vill jag upplysa, att fögderiet, om delning hvaraf fråga nu är väckt, för närvarande är ledigt, så att tillfälle nu är för handen att verkställa delningen, om Riksdagen, hvad jag hoppas, beviljar anslag till lön åt en kronofogde.

Herrar *Grenander*, *A. W. Nilson* och *Hessle* förklarade sig instämma.

Herr Otterström: Hvarje billighetsskäl, som talar för bifall till mom. *a*, *b* och *c* i denna punkt, har blifvit framlagd under diskussionen, och i afseende på mom. *d* har en enda röst från Skaraborgs län låtit höra sig med påstående, att ett fögderi derstädes icke behöfde delas. Denna röst har dock icke framburit skäl för sin mening, och jag befriar

honom derifrån. Närmaste orsaken till Kongl. Maj:ts förslag är, enligt hvad den Kongl. Propositionen utvisar, Leckö lediga fögderis stora omfattning och folkrikhet. Också har en särskild expeditions-kronofogde varit derstädes tillförordnad i 30 år. Han har nu aflidit, och fögderiet väntar äfven ordinarie kronofogdens efterträdare. Dessa platser kunna nu ej återbesättas förr, än beslut blifvit fattadt derom, huruvida fögderier och domsagor skola till deras omfattning blifva lika, sedan domsagornas områden inom nyssnämnda län numera blifvit bestämda. Meningen vore nu att dela Leckö fögderi sålunda, att Barne, Åse och Wiste härader med 28,209 innevånare under namn af Barne komme att bilda ett fögderi samt Kinnefjerdings och Kållands härader med 22,916 innevånare under benämning Lidköpings fögderi ett annat. Vid sådana förhållanden och med fästadt afseende å de skäl Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län för Leckö fögderis delning anför, anhåller jag, att Kammaren må bifalla icke blott momenten *a*, *b* och *c* utan äfven momentet *d*.

Med Herr Otterström instämde Herr *Magnus Scensson*.

Herr Reuter-crona: Jag har begärt ordet endast för att uttala ett lifligt bifall till denna punkt af Stats-Utskottets Utlåtande, enär behofvet af flere kronofogdar inom ifrågavarande län är uppenbart och oafvisligt. En vägran till de äskade anslagen innebär en orättvisa, hvar-till man ej bör låta hänföra sig af den i öfrigt lofvärda sparsamhets-grundsatsen.

Herr Anders Andersson från Wermlands län: Jag vill icke med tystnad förbigå denna punkt af Utlåtandet, utan anhåller på de af flere talare anförda skäl, som utvisa nyttan och nödvändigheten af flere kronofogdar för ifrågavarande län, om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: En representant från Skaraborgs län har framhållit behofvet af ett nytt fögderi inom samma län på den grund, att innevånarne i något af nu varande fögderier utgöra till antalet 60,000. Äfven om denna uppgift vore riktig, hvilket jag likväl tillåter mig betvifla, så skulle den ändock ej utgöra skäl för mig att tillstyrka inrättandet af flera fögderier der. Folkmängdsförhållandet uti de fögderier, hvarom jag bäst har kännedom, nemligen Willands, Gerds och Albo häraders fögderi samt Östra och Vestra Göinge häraders fögderi i Christianstads län, är sådant, att i det förstnämnda är omkring 60,500 och i det sista öfver 61,000 innevånare; hvarförutom Willands fögderi på längden upptager en sträcka, inom två domsagor, af inemot 10 mil, och Göinge-fögderiet en areal, äfven i två domsagor, så stor att något större ej lär finnas inom Skaraborgs län. Jag har likväl ej hört talas om något behof af eller förslag om delning af dessa fögderier. Icke heller kan jag tro att behofvet af flere kronofogdar i Skaraborgs län är så stort, att man der bör öka antalet af tjenstemän, som mången anser vara öfverflödige allestädes.

Deremot lär det för befolkningen i Norrland och Wermland, der afstånden äro stora, vara nödvändigt att erhålla ett ökadt antal af ifrågavarande tjenstemän. Jag anser därför, att de tre första momenten af punkten böra bifallas, men yrkar afslag å sista momentet.

Ofverläggningen förklarades vara slutad; och framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till mom. a), hvartill svarades med blandade ja och nej. Votering begärdes; hvadan denna voteringsproposition justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. a) i åttonde punkten af Utskottets Utlåtande N:o 38,
röste ja;

Den, det ej vill,
röste nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit de af Utskottet i berörda mom. tillstyrkta löneanslag och hyresersättningsbelopp.

Voteringen utföll med 120 ja emot 31 nej; och hade Kammaren således bifallit Utskottets förslag.

På särskilda af Herr Talmannen framställda propositioner biföll Kammarerna hvart efter annat momenten b) och c). Vid momentet d) svarades med ja och nej, under det att votering derjemte begärdes. I anledning häraf anställdes omröstning enligt följande, nu justerade och anslagna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. d) i åttonde punkten af Utskottets Utlåtande N:o 38,
röste ja;

Den, det ej vill,
röste nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit de i berörda moment tillstyrkta löne- och hyresersättningsanslag.

Denna omröstning utföll med 64 ja mot 84 nej; och hade Kammaren alltså afslagit hvad Utskottet i förevarande moment hemställt.

Mot detta beslut reserverade sig Herr Grenander.

9--10 punkterna.

Biföllos.

Det efter tionde punkten förekommande yttrande godkändes.

11—12 punkterna.

Biföllos.

Utskottets hemställan omedelbart efter tolfte punkten godkändes.

13 punkten.

Herr Jonas Jonasson från Kronobergs län: Då den största sparsamhet med Statens medel torde få anses nödvändig, samt det redan befintliga anslaget till storskitfes- och afvittringsförrättningarnes fortsättande är ganska betydligt, anser jag för min del det föreslagna extra anslaget mindre behöfligt och får därför yrka afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Staaff:

Flere ledamöter instämde.

Herr Olof Nilsson: Lika med den föregående talaren hyser jag den åsigt, att intet anslag kan vara mera af behovet påkalladt än det

förevarande; och yrkar jag således bifall till Stats-Utskottets Betänkande i denna punkt.

Punkten bifölls.

14 punkten.

Herr Ocklind: Det förslag, som Stats-Utskottet i anledning af Herr Landshöfding Almqvists motion afgifvit, innefattar hemställan om en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t ville tillse, om och på hvad sätt en gräns emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker må kunna utan allt för stora kostnader provisionelt bestämmas, intilldess genom afvittringen dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade. Man finner häraf, att Stats-Utskottet icke ifrågasatt vidtagande af någon åtgärd, för den händelse att den föreslagna undersökningen skulle leda till det resultat, att en sådan gräns kan utfinnas och bestämmas, och att skrivelsen således i sjelfva verket saknar nödig fullständighet och konsekvens. Jag vågar därför föreslå, att Kammarern måtte antaga en i Första Kammarern beslutad redaktion af ifrågavarande punkt, så lydande: att Riksdagen måtte i underdånig skrivelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse om och på hvad sätt en gräns emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker må kunna, intilldess genom afvittringen dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade, utan allt för stora kostnader provisionelt bestämmas, och i så fall derom förordna.

Herr Björck: Jag må bekänna, att jag ej kan inse, hvaruti den brist på konsekvens och fullständighet skulle bestå, som den siste talaren lagt Utskottets förslag till last, men finner deremot den af samme talare förordade redaktion af den underdåniga skrivelsen gå längre än klokhet och omtanke bjuda. Ty det må nu förhålla sig så som den värde ledamoten uppenbarligen antagit, att på Kongl. Maj:t ensam skulle bero att vidtaga åtgärder i afseende å förevarande ämne; det må vara att det samma faller helt och hållet inom Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, så tror jag likväl att det skulle innebära vissa vådor och kunna för framtiden blifva prejudicerande, om Riksdagen, så bestämdt som den värde ledamoten föreslagit, uttalade denna åsigt och med ens sköte hela frågan ifrån sin egen pröfningsrätt, helst som Representationen dermed ock afstått den förmån att, efter vunnen utredning af vederbörande myndigheter, få i saken afgifva sitt slutliga yttrande, hvilken förmån likväl äfven i ekonomiska frågor Riksdagen i mångt fall kan påräkna.

Hvad sjelfva saken beträffar, finner jag det föga lämpligt att söka påskynda utförandet af en åtgärd, hvars nytta åtminstone i vissa fall kan vara tvifvelaktig. Det gäller här ej mer eller mindre, än att från odlingen utestänga en högst betydlig areal af vårt lands område. Denna åtgärd skall möjligen leda derhän, att mark, som är odlingsbar eller skogbevuxen, uteslutes från den högre kulturen. Det beror uteslutande derpå, huru man i tillämpningen kommer att tolka orden "till odling tjenlig". Gränsen kan, jag förnekar det ej, uppdragas så, att inom den blifvande

fjellbygden i egentlig mening ej faller någon mark, som kan under nämnda bestämmelse hänföras, och i så fall uppstå visserligen inga olägenheter af regleringen. Men motsatsen kan ju obestriddigen ock inträffa. Och så riktigt det än i regeln är att koncentrera sina odlingsbemödanden på mindre områden, att låta det alltför extensiva brukningssättet efterträdas af ett intensivare, så försigtigt anser jag, att man å andra sidan bör tillvägagå i sina bemödanden att genom lagstiftningsåtgärder befordra detta mål; och min enskilda åsigt är den, att man redan genom seduaste författningar rörande skogarnes vård gått alltför långt i denna riktning och hvad särskildt Norrland beträffar dymedelst gjort dess odling och utveckling mera skada än gagn.

Herr C. A. Larsson: Emot det af Herr Ocklind framställda skrifvelseförslag synes mig den väsendtliga anmärkning kunna göras, att Representationen genom dess antagande efterskänkt sin rätt att bestämma kostnaderna för ifrågasvarande företag, hvilka till följd af skrifvelsens elastiska innehåll kunna uppgå till hundratusentals Rdr, utan att man ändå skulle kunna påstå, att vederbörande öfverskridit sin fullmakt. Mig förefaller det som om Utskottets förslag skulle vara alldeles tillfyllestgörande, och att motionären borde känna sig tacksam för det derigenom uttagna steget. Sedan på den deri utstakade vägen nödig utredning i saken vunnits, må nästa Riksdag bedöma, huruvida det kan vara skäl att uppföra några summor på företaget. Ehuruväl jag för min del tror, att kostnaderna komma att blifva större än nyttan, så vill jag derföre ej motsätta mig en utredning, utan yrkar bifall till Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Staaft:

Herr Svensén: För min del måste jag motsätta mig Herr Ocklinds skrifvelseförslag, på den grund att det ifrågasatta tillägget "och i så fall derom förordna" för sitt realiserande erfordrar kanske betydliga medel, dem Riksdagen då jemväl bör ställa till Kongl. Maj:ts förfogande. Det synes mig påtagligt att med orden "låta tillse" endast åsyftats, det Kongl. Maj:t måtte infordra yttrande af vederbörande länsstyrelser eller andra sakkunniga myndigheter och personer, men att själva undersökningarne och mätningarne för en gränsreglering skola medföra kostnader, dem en kommande Riksdag eger att, uppå Kongl. Maj:ts förslag och efter behörig utredning, meddela eller förvägra. Jag tror derföre icke heller, att en återremiss eller ett tillägg till Utskottets skrifvelse i det af Herr Staaft föreslagna syfte skulle tjena till något, utan får yrka bifall till Utlåtandet i dess nuvarande skick.

Vidare blef ej anfördt; och punkten bifölls.

15 punkten.

Bifölls.

16 punkten.

Herr Dahm: Då jag väckte motion om statsunderstöd till landbruksselementarskolan vid Ryssbylund, skedde det ej, för att smeka ett ortintresse, enär de flesta lärjungar vid denna skola icke tillhöra ortens

ungdom, utan hafva anländt från Rikets alla delar, och än mindre för att tillgodose en enskild persons egennyttan, ty hvad som grundat denna läroanstalt är ej egennyttan, utan det varmaste och renaste nit för landtbruksnäringsens förkofran. —

Jag vill ej här trötta med en utförligare framställning i ämnet, men tillåter mig dock att med några få ord beröra uppkomsten af ifrågakvande inrättning.

Stiftaren af densamma hade under loppet af flera år haft en undervisningsanstalt för ynglingar, som ämnade utbilda sig till landtbrukare. Under undervisningens gång märkte han alltför tydligt de olägenheter, som vid densamma uppkommo, derigenom att de fleste af eleverna saknade nödiga elementära förkunskaper, och han hade dessutom gjort samma observation den tid han sjelf genomgick landtbruksskolan vid Degeberg. Med tanken härpå inrättade han sin nuvarande skola, vid hvars vidare utbildning han jemväl lade till grund exemplet från den berömda landtbruksskolan i Cirencester. På detta sätt uppkom en skola, som är en förening emellan landtbruksskolan och elementarskolan, hvilken lemnar fullständig undervisning i humanistiska, företrädesvis reala ämnen, men ock i allt hvad till landtbruket hör. Det är ej meningen att skolan skall vara en landtbruksskola i egentlig mening. Undervisningen i de humanistiska kunskapsgränarne är det hufvudsakliga, men stiftaren har med skäl ansett, att man skulle bereda eleverna både nytta och nöje, om de under mellanstunderna finge sysselsätta sig med ett praktiskt studium och ett praktiskt yrke såsom landtbruket. Under de tre år, som undervisningen på detta sätt fortgått, har densamma jemväl lemnat de bästa resultat. Den har pådrifvits så raskt, att en elev, som vid inträdet i skolan endast egde de för inträde i elementarskolaus femte klass nödiga kunskaper, efter dessa tre års förlopp är färdig att aflägga maturitetsexamen i Calmar.

Man har sagt, att denna landtbruksskola skulle ega det felet, att den yngling, som i skolan inträdde, skulle tvingas vid allt för tidiga år bestämma sig för landtbruksyrket.

Jag bestrider detta. Den som inträder i skolan har dermed ingalunda gjort ett bestämdt val af yrke, ty, såsom jag förut haft äran anföra, utbildas eleven icke ensamt eller ens hufvudsakligast för landtbruket, utan erhåller derjemte en fullständig elementär underbyggnad, och när han utgår ur skolan står världen honom lika öppen, som om han genomgått den allmänna elementarskolan på den reala linien.

Han har visserligen åtskilliga kunskaper i landtbruk, men dessa hafva ej blifvit förvärfvade på bekostnad af de elementära studierna; tvärtom hafva de bidragit att åt dessa sednare skänka en sund, kraftig och praktisk rigtning. Kunskapen är ej tung att bära på, och jag tror sannerligen att ingen kommer att ångra de insigter han förskaffat sig i landtbruket och dess binäringar, ty af inga andra torde man i allmänhet kunna hemta så stora fördelar, så helsosamma och uppfriskande njutningar.

Jag yttrade, att landtbruksskolan vid Ryssbylund åsyftar och verkli- gen meddelar sina lärjungar samma bildningsgrad som den reala linien inom elementarläroverken. Kanske frågar man med anledning häraf, hvar- före ynglingen för ernående af dessa kunskaper ej lika gerna kan välja ett vanligt elementarläroverk som denna specialskola. Jag bör härvid

fästa uppmärksamheten derå, att, om man äfven fränser den undervisning i landtbruk, som eleven vid sistberörda läroanstalt erhåller, så att säga, på köpet, eger skolan den olikhet med och efter min tanke det företräde framför reala linien i elementarläroverket, att den hufvudsakliga vigten lägges på undervisningen i naturvetenskaperna. De framsteg, som i dessa ämnen vid skolan blifvit gjorda, hafva varit — jag vill ej säga förvånande — men ovanligt stora och ganska mycket öfverträffande de i vanliga skolor vunna resultat. När nu dertill kommer att eleven får tillhandagå vid arbetena i ett väl ordnadt landtbruk, att den förträffliga ledning och de helsosamma föredömen af ordning, gudsfruktan och rena — man kan väl säga — patriarkaliska seder ovilkorligen meddela på en gång lifligt och varaktigt intryck hos hvarje yngling, som någon tid vistas i skolan, så hemställer jag om ej allt detta ovilkorligen måste vara nyttigt och fruktbringande, vare sig att skoltiden börjats vid den tidigare åldern af 13 till 14 år eller sednare.

Icke vid alla skolor är det nitet och intresset för saken, som är drifkraften. Men här är det så, här är kärleken tuktomästare och ordningen herre. Må ingen tro, att detta omdöme innebär en öfverdrift; det kan vitsordas af hvar och en, som känner förhållandena på stället.

Det är olyckligt att denna skola, allt detta oaktadt, ej bär sig. I en viss mening kan man väl säga, att den bär sig, ty kostnaderna för undervisningen och elevernas underhåll betäckas genom skolafgifterna. Men för skolans ändamålsenliga ordnande behöfde nya byggnader uppföras. Man har skaffat sig ett naturhistoriskt museum, visserligen ej särdeles rikt, men dock med hänsyn till den korta tiden, derunder det blifvit sammanbragt, ganska aktningvärdt. Ett laboratorium var nödvändigt för den kemiska undervisningen, vissa redskap och instrumenter för den fysiska. All denna skolmateriel, ehuru ingalunda rikligen tilltagen, alla dessa byggnader m. m. slukade ett kapital af 40,000 R:dr. Af skolafgifterna hafva visserligen uppstått öfverskott, som blifvit använda till ränta och amortering af denna skuldsumma; under de tre sista åren hafva dessa öfverskott bestigit sig till respektive 1,900, 2,000, 2,900 R:dr, men man inser lätt huru otillräcklig denna inkomst är.

Men, säger man, om en enskild person inlåter sig i ett företag, som icke bär sig, så må han skylla sig sjelf; och i ingen händelse bör Staten öfvertaga ansvarigheten för ett så oklokt handlingssätt.

Mine Herrar! Jag tror att man bör uppställa frågan på ett annat sätt. Då vi i vårt land ega en sådan skola med en sådan föreståndare, så frågas, hafva vi råd att kasta bort så mycket nit och värma, så mycken uppoffrande kraft? Jag tror det icke; och jag har framlagt motiönen för att fästa Representationens uppmärksamhet på storleken af den förlust landet verkligen skulle göra, derest vi icke i tid toge detta företag under armarna. Vi hafva verkligen ej råd att göra många sådana förluster, ty nitet, hängifvenheten för en god sak, det energiska sträfvet för dess förverkligande äro tyvärr ganska sällsporda hos oss så väl som annorstädes. Jag nästan tvekar att yrka bifall till min motion, ty, efter hvad jag förnummit, läser det knappast tjena till något, men jag måste likväl vädja till Kammararens omdöme, om det kan anses för god hushållning att kasta bort så ädla krafter, egnade åt det allmännas, ej den en-

skilda nyttans tjenst. Om denna fråga måste besvaras med nej, om med ögonen fästade å de förhållanden, jag haft äran framlägga, man ändock skulle vägra bifall till motionen, så vågar jag åtminstone anhålla om Kammarens godkännande af det begärda anslaget på det sätt modifieradt, att det skall utgå tillsvidare till skolans nuvarande föreståndare personligen, såsom ett erkännande af hans verksamhet i det allmännas tjenst.

Herr *Johan Olsson* instämde.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Under handläggningen af denna motion i Stats-Utskottet egde en längre diskussion derstädes rum: och saken undergick verkligen den allsidiga pröfning, som den onekligen förtjenar. Ingen kan förneka nyttan af en sådan inrättning som Ryssbylunds landbruksskola, men huruvida Staten lämpligen må belastas med kostnader för underhållet af en enskild anläggning sådan som ifrågasvarande låter sig så mycket mera ifrågasättas, helst då Staten offerar så stora summor på underhållet af elementarläroverken. Det är äfven bekant, att man från skolan i Ryssbylund redan gjort hemställan till Kongl. Maj:t om understöd, men att denna hemställan uppå afstyrkande af Landtbruksakademiens förvaltnings-utskott atslogs. Att nu Staten, på enskild motionärs framställning, skulle åtaga sig saken, det anser jag icke vara lämpligt eller rimligt. Är densamma verkligen så nyttig, som motionären framhållit och jag visst icke vill betvifla, synes mig den riktigaste utvägen vara att framställningen vändes till landstinget. Den upplysning, som råder inom Calmar län, och den speciela kännedom om skolans verksamhet, som i orten förefinnes, skulle utan tvifvel på denna väg snarast framkalla det önskade resultatet. Landstinget skulle sannolikt ej draga i betänkande att anslå några tusen R:dr till upprätthållande af en anstalt, som verkat och verkar till nytta för länet så väl som det allmänna. Men om Staten skulle blanda sig i saken, så uppstår deraf den dubbla olägenhet, att denna landbruksskola skulle konkurrera med Statens läroverk i den närbelägna residensstaden, och att enahanda pretention på understöd skulle från många andra enskilda landbruksskolor framställas.

Jag kan således ej finna, att några andra grunder kunna förefinnas för bifall till motionen än rena barmhertighetsskäl. Men det är tydligt att sådana skäl ega mindre betydelse för Staten än för innevånarne i den ort, der anstalten finnes. Och om ej ens dessa vilja eller kunna taga den under armarne, finnes intet annat medel för att inkomster och utgifter skola gå ihop, än att skolafgifterna höjas, hvarigenom ock, efter min tanke, frågan vunno sin rätta lösning, enär det väl måste erkännas, att omkostnaderna för skolans upprätthållande i främsta rummet böra drabba dem, som komma i åtnjutande af dess utmärkta undervisning.

Slutligen vill jag blott tillägga, att jag icke är alldeles öfvertygad om lämpligheten af att på ett ställe sammanföra undervisningen i snart sagdt alla möjliga kunskapsgränar. Det kan väl vara, att t. ex. den religiösa undervisningen aldrig kan skada, men för en landbruksskola synes det dock vara ett mera främmande fält och böra överlemmas åt den enskilda verksamheten.

Af dessa skäl yrkar jag bifall till Betänkandet.

Herr Orre: Jag vill blott nämna, att, med afseende a de verkliga utmärkta egenskaper landbruksskolan vid Ryssbylund besitter, samt den förträffliga undervisning som der meddelas, jag förenar mig med motionären i anhållan om det äskade anslaget. Det synes mig så mycket lämpligare i närvarande tidpunkt, då man synes allvarligt betänkt på åtgärder till landbrukets höjande och utveckling.

Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande och bifall till motionärens framställning.

Herr Hörnfeldt: Efter hvad mig synes halva under den föregående diskussionen så goda skäl förebragts för afslag a motionen, att någon tveksamhet om Kammarrens beslut ej kan förefinnas. Det kan också med all sannolikhet antagas, att om Landbruks-akademiens förvaltnings-utskott tillstyrkt bifall till skolans föreständares ansökan om understöd, så hade Kongl. Maj:t i sådant afseende aflåtit Proposition, och Riksdagen hade då till stöd för sitt beslut åtminstone egt utredning af en auktoritet. Men det ogynnsamma öde, som ansökningen erhöll, utgör ett starkt skäl emot anslagets beviljande af Riksdagen, och då dessutom erter min tanke det ingalunda skulle vara omöjligt att genom ändamålsenlig hushållsamhet åvägabringa jemnvigt mellan debet och kredit vid detta företag, så kan jag för min del ej annat än yrka bifall till Betänkandet.

Herr vice Talmanen Mannerskantz: Jag har begärt ordet för att vitsorda den förste talarens yttrande, att landbruksskolan vid Ryssbylund är en af de ändamålsenligast skötta bildningsanstalter inom riket. Jag erkänner, att detta oakadt Stats-Utskottet har något stöd för sitt Utlåtande i den omständigheten, att, sedan från skolans sida framställning hos Kongl. Maj:t om understöd af allmänna medel egt rum, samt Landbruks-akademien deröfver yttrat sitt afstyrkande, Kongl. Maj:t ej funnit skäl att i ämnet göra någon framställning till Riksdagen. Deremot kan jag ej lemna obestriddt ett annat skäl som Utskottet framhållit, och som innefattas i det yttrande att "Utskottet ej bort lemna oanmärkt, hurusom sjelfva planen för denna skola, enligt hvilken gossar redan vid 12 års ålder der skulle erhålla inträde och således redan vid denna späda ålder deras blifvande lefnadsyrke bestämmas, är helt och hållet stridande mot de åsigt, som på seduare tiden allt mera gjort sig gällande, att inträdet i tillämpningsskolan bör till en mognare ålder uppskjutas och således den elementära undervisningen lämpligast vid de allmänna skolorna inhemtas." Jag medgifver, att detta skäl kan vara bindande för den, som gillar riktningen och anden af vårt nuvarande skolväsende; men för min del tror jag, att just i detta hänseende många berättigade anmärkingar kunna göras. Det skulle, efter min öfvertygelse, vara särdeles nyttigt, om inom ganska många yrken deras idkares utbildning kunde börjas så tidigt, att den elementära bildningen på samma gång inhemtades. Och derföre att jag tror, det den blifvande jordbrukaren ej för tidigt kan inhemta insigt uti liksom kärlek för sitt yrke, ej för tidigt kan vänja sig vid arbetsamhet, driftighet och ordning, derföre måste jag skänka den tanke, som ligger till grund för ifrågavarande undervisningsanstalt mitt högsta bifall. Hvar och en, som eger kännedom om jordbruket och de fordringar, det

sätter på sin man, måste erkänna detta, och att bibringandet, jemte elementär eller humanistisk bildning, af praktiska insigter och färdigheter, långt ifrån att vara förkastlig, tvärtom måste vara på det högsta gagnelig.

Den rigtning, hvori ifrågavarande anstalt verkar, synes mig alltså förtjent af uppmuntran, och så vida ej den ofvannämnda auktoriteten atstyrkt det begärda anslaget, skulle väl sannolikt ringa tveksamhet förefunnits att bevilja detsamma. Man har visserligen sagt, att skolan skulle kunna bära sig utan anslag; men det vore uppenbarligen under den förutsättning, att afgifterna ökades. Det kan i fråga härom först vara tvifvelaktigt huruvida ändamålet på detta sätt vunnes, eller om en sådan åtgärd icke skulle verka en minskning i elevernas antal nog stor att tillintetgöra verkan af förhöjningen, men i allt fall skulle derigenom skolan vara tillsluten för alla dem, hvilka ej egde större förmögenhet. Vill man den nyttiga saken, så tror jag ock att man måste vilja medlen; och det anslag, som här begäres, är ett sådant medel att upprätthålla och befrämja en institution, hvars allmännyttiga verksamhet jag icke hört någon ifrågasätta.

Herr Friherre Fock: Då Landtbruks-akademiens förvaltnings-kommittés afstyrkande af den ansökning om understöd, som från föreståndaren för Ryssbylunds landbruksskola till Kongl. Maj:t ingått, blifvit under denna diskussion återopad, har jag, såsom medlem af nämnda kommitté, derifrån berörda afstyrkande afåtits, begärt ordet, för att i korthet meddela de grunder, hvarpå förvaltnings-kommittéen stödde sin mening. Enligt de upplysningar, som af skolans föreståndare meddelades, skulle under sistförflutna år undervisning vid skolan meddelats åt 43 elever. Efter en årsafgift för hvarje elev af 650 R:dr skulle totala inkomsten utgöra årligen 27,950 R:dr, deraf $\frac{1}{4}$ eller 6,987 R:dr 50 öre ansågs åtgå till lärarne. Sedermera beräknades, att kostnaden för en elevs vistelse under 40 veckor vid läroanstalten skulle per medium uppgå till 300 R:dr eller för samtliga 43 eleverna till 12,900 R:dr. Skilnaden emellan detta belopp och inträdesafgifterna eller 8,062 R:dr 50 öre ansåg man böra, med ordentligushållning och sparsamhet, kunna betäcka ofvannämnda utgifter och omkostnader. Detta var det första skälet till förvaltnings-kommittéens afstyrkande.

Vidare ansåg man, att då numera, såväl vid elementarläroverken som de tekniska skolorna, landtbruksinstitutet och universitetet, tillfälle funnes att inhemta kunskaper i de såväl för landtbruket som för andra praktiska yrken behöfliga elementarvetenskaperna, det ej vore lämpligt att Staten skulle bispringa och upprätthålla enskilda läroanstalter för ifrågavarande ändamål; helst om ynglingarne vid dessa, såsom vid den nu ifrågavarande, redan vid 12 à 14 års ålder skulle predestineras till något visst yrke vid en landbruksskola.

För öfrigt synes mig otvifvelaktigt, att beviljandet af ett anslag till denna skola skulle utgöra ett ganska vådligt prejudikat. Vi ega några och tjugu landbruksskolor i riket; och vid ett par af dem hafva dermed blifvit förenade enskilda läroanstalter. Om Staten nu understödjer en af dessa inrättningar, skola tvifvelsutän ehanda anspråk snart fram-

komma från andra skolor och andra län, och man skall få svårt att med bibehållande af rättvisa tillbakavisa dem.

Om emellertid det låter uppvisa sig, att en sådan skola frambringar de utmärkta resultat, som man här förmenat, så må det understöd och den uppmuntran, hvaraf de kunna blifva i behof, utgå från länsrepresentationen, ej från Statsmagterna.

På dessa grunder yrkar jag bifall till Betänkandet.

Flere ledamöter instämde.

Herr Hierta: Jag är förekommen af Herr Friherre Fock, och vill derföre endast instämma i hans yttrande. Det var verkligen angenämt att, efter det lysande föredrag som Herr Dahm i motsatt riktning hållit, så goda skäl finnas till vederläggande af hans påstående, som dem Herr Friherren anförde. Staten synes mig hafva gifvit nog för befrämjande af undervisningen i landbruksskötelsen, ty det utgår redan af allmänna medel för nämnda ändamål årligen 275,000 R:dr, deri dock ej inberäknad köpeskillingen för Alnarp eller någon arrendesumma för Ultuna kungsgård och Landtbruks-akademiens experimentalfält i Stockholm. Detta bör vara alldeles tillräckligt; och yrkar jag derföre bifall till Utskottets hemställan.

Herr Kolmodin: Frågan har redan erhållit en så fullständig utredning, att jag hvarken vill eller behöfver vidlyftigt yttra mig om densamma. Jag kan dock icke underlåta att nämna en sak, som utgör min fagnad. Här i min hand håller jag en af Herr Nathorst utgifven tidskrift i landt-hushållningen, i hvilken samma goda vitsord lemnas rörande ifrågavarande skola, som här blifvit meddelade af personer från den ort, der skolan är belägen. Det heter nemligen i en artikel rörande denna landtbruksskola: "Åran och hedern af att här hafva brutit en ny väg och att hafva beredt åt det uppväxande släktet, som vill egna sig åt landtbruket, en undervisning, som, jemte det att hon bereder dem för sitt blifvande yrke, äfven söker att ingifva sina lärjungar ett lefvande intresse för detsamma, på samma gång som deras kroppsliga utbildning genom rörelse i det fria genom landtlig sysselsättning befrämjas — tillkommer Herr Hjalmar Kyhlberg." Denna öfverensstämmelse i loford vittnar godt om skolan.

Beträffande åter den åsigten, som man här anført, att skolan borde kunna bära sig, derest den på ett ändamålsenligt sätt inrättades och sköttes, yttrar sig samma tidskrifts författare, att skolans stiftare ej har någonting annat än medvetandet af att i högre grad hafva gjort sig förtjent af fäderneslandet.

Samma uppgifter förekomma äfven i motionerna. Äfven här råder alltså öfverensstämmelse, och jag vågar taga för alldeles gifvet, att det måste vara nästan omöjligt att anordna skolan så, att den utan ytterligare tillskott från annat håll skall kunna bära sig. Emellertid finner jag under närvarande förhållanden Utskottets skäl vara så bindande, att, ehuru jag gerna önskat, att något understöd kunde beredas åt ifrågavarande skola, jag dock finner mig föranlåten bifalla Utskottets Betänkande.

Herr Winkrans: Äfven jag skall yttra mig i största korthet. Jag är en varm vän af undervisningen och hyser den föreställningen, att landets verkliga väl till en stor del beror derpå, att det uppväxande slägtets uppfostran omfattas med tillräckligt nit och intresse. Men oakadt detta och ehuru jag är öfvertygad om, att den ifrågavarande undervisningsanstalten finnes i ett ganska godt skick, kan jag dock ej, af principiela skäl, bifalla detta anslag, som för undervisningens befrämjande vid denna skola blifvit äskadt.

Det är enligt min föreställning ett fullkomligt riktigt förfaringssätt af Staten, då den delar undervisningsanstalterna i två stora grupper, den ena der allmänt menisklig bildning meddelas, och den andra der speciela insigter för särskilda yrken kunna erhållas. Denna åsigt är ej blott min, utan den är erkänd öfver hela det bildade Europa. Tydligast har den berömda franske undervisningsministern Durny i ett år 1864 utfärdadt cirkulär uttalat denna åsigt, och förmenar att Frankrikes hela nationela utveckling beror på denna tudelning af rikets läroanstalter i humanistiska läroverk, här kallade lyceer, samt folkskolor, i hvilka sednare den för vissa yrken erforderliga skicklighet meddelas efter det den förra blifvit grundligt inhemtad, hvarigenom ungdomen sålunda utvecklas först till bildade menniskor och sedan till fackmän.

De talare, som förut uppträdt och förordat anslag till skolan, hafva icke kunnat visa annat, än att den hvilar på en onaturlig grund, hvarföre den ej heller någonsin kan bära sig. Det är orätt att medgifva ynglingar inträde i en tillämpningsskola, innan de förut förvärfvat åtminstone ett minimum af kunskaper i de ämnen, som tillhöra den allmänt meniskliga bildningen. På dessa skäl finner jag mig föranlåten att motsätta mig begäran om anslag till Ryssbylands landtbruksskola.

Herr Svensén: Jag har begärt ordet endast för att intyga riktigheten af hvad en föregående talare beträffande denna fråga anfört, hvilket jag såsom representant från orten naturligtvis med så mycket större vissnet kan göra. Inom afdelningen var jag af den mening, att man borde bevilja skolan för en gång ett anslag af 4,000 R:dr, emedan jag ansåg ett årligt anslag för ifrågavarande ändamål nr principiell synpunkt icke kunna lämpligen beviljas. Jag tror ock, att, om man besinnar, att här är fråga om att bereda någon hjälp åt en välförtjent man, som sjelf anlagt skolan och ensau uppehållit undervisningen inom densamma, man icke bör kunna vara emot beviljandet för en gång af 4,000 R:dr till denna landtbruksskola. Och anhåller jag derföre, att Herr Talmannen härom ville till Kammaren framställa proposition.

Herr Dahm: Någon föregående talare har yttrat, att det lämpligen borde tillhöra landstinget att draga försorg om ifrågavarande skolas uppehållande. Jag vill med anledning deraf anmärka, att denna skola icke är af beskaffenhet att kunna påräkna något understöd af landstinget, emedan de elever, som deri njuta undervisning, komma från rikets alla orter och kanske till minsta delen från den trakt der skolan är belägen. Då den ej är att anse såsom en provinseus skola, kan den ej heller af länets landsting begära något understöd, och, derest icke Riksdagen beviljar ett

sådant, lärer väl skolan blifva utan all hjälp, och, hvad som än värre är, en kraft och ett nit bortkastas, hvaraf landet länge skall känna saknad.

Öfverläggningen var slutad; och punkten bifölls.

17 och 18 punkterna.

Biföllos.

19 punkten.

Herr Ocklind: Såsom skäl för sitt afstyrkande af bifall till motionen anför Utskottet, att redan vid nästlidne riksdag anslag beviljats till aflöning af en landtbruksingeniör, som borde vara stationerad inom Westerbotten och der meddela allmogens kännedom om de nyare tidernas uppfinningar i hvad till landthushållningen hör. Af denna motivering synes mig tydligen framgå, att Utskottet icke egnat en nödig uppmärksamhet åt den utredning af ämnet, som motionären sökt åstadkomma.

Förhållandet inom Westerbotten är i flera delar väsentligen olika med förhållandena inom rikets öfriga provinser. Den brist på undervisningsanstalter och tillfällen att vid mönsteregendomar eller annorledes inhemta praktisk kännedom i jordbrukets rationela bedrivande, som i Westerbotten förefinnas, gör det nödvändigt att der anställa icke en utan flere landtbruksingeniörer, såvida man skall kunna hoppas att landthushållningen der skall gå en bättre framtid till mötes. Men det är ej nog härmed, utan ingenjörernas ständiga närvaro erfordras, för att de, under de egendomliga naturförhållanden som utmärka Norrland och med hänsyn till dess allmoges obenägenhet för alla nyheter och förändringar, skola kunna väcka intresse och sympatier för saken. Man får icke vänta sig, att allmogens skall själfmant infinna sig för att inhemta upplysningar, utan en eller flere i landthushållningens alla delar kunnige personer böra resa omkring och genom praktisk undervisning bibringa provinsens innevånare ej blott kännedom om de förbättrade metoderna utan ock öfvertygelse om fördelen af deras användande.

Jag tillåter mig i sammanhang härmed fästa uppmärksamheten derpå, att provinsen redan gjort stora uppföringar för landthushållningens upphjelpande. Sedan 1859 hafva landsting och hushållningssällskap uppförat ej mindre än 66,000 R:dr för inrättande af en landtbruksskola och en fiskodlingsanstalt, för hvilka ändamål för närvarande årligen utgå 9,000 R:dr. Landstinget har äfven beslutat att, derest det förslag, som här är å bane, skulle af Riksdagen bifallas, tillskjuta det belopp, som för ett fullständigt vinnande af det åsyftade ändamålet kunde finnas behöfligt.

Då de stora anstalter, som till jordbrukets och landthushållningens beträmjande inom de södra delarne af landet äro inrättade, blott i ringa mån komma Norrland till godo, och den del af riket, som bäst är i behof af någon lyftning i nämnda näringsgrenar, hittills rönt föga uppmuntran af Staten, utgör detta för mig ett ytterligare skäl att yrka bifall till hvad motionären föreslagit.

Herr Olof Nilsson: Vid sistlidne riksdag aflät Kongl. Maj:t nådig Proposition om anställande af en undervisare inom Westerbottens län i jordbruk och boskapsskötsel, emot ett arfvode af 2,500 R:dr. Det oaktadt

beviljade Rikets Ständer anslag till arvoden åt tre landtbruksingeniörer, af hvilka en skulle företrädesvis inom Westerbottens län användas. Genom denna åtgärd, huru nyttig den än är, är dock icke behöfvet afhjelpat, och ifrågavarande provins' glesa befolkning satt i tillfalle att inhemta kännedom om sydligare länders brukningssätt och nyare tiders uppfinningar, hvarförutan den blir nödgad att bedrifva sitt jordbruk och sin boskapsskötsel på samma sätt som i fars och farfars tid. Ty jag tror icke att en landtbruksingeniör kan tillförbindas att, året om, resa omkring i länet för att gå allmogen till handa med råd och upplysningar, derförutan någon egentlig fördel genom hans verksamhet icke kan vara att påräkna.

För omkring 40 år sedan hade man inom Norrbottens län att tillgå en dertill förordnad person, som meddelade undervisning i åtskilliga binärningar, såsom tillverkning af tjära, pottaska, hartz, terpentin och salpeter, hvilket verkade ganska nyttigt för provinsen och bidrog att ej obetydligt uppdrifva dessa näringsgrenar. Samma fördel skulle nu kunna vinnas genom anställande af ett lämpligt antal undervisare i landtbruk och boskapsskötsel. I förhoppning att Staten skulle anslå medel till aflöning åt nämnda undervisare har Westerbottens sednaste landsting anslagit ett belopp af 1,000 R:dr för det uppgifna ändamålet, hvilket jag lika med provinsens öfriga innevånare omfattar med största intresse och för hvars ernående jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till hvad motionären föreslagit.

Herr Grefve Posse: Jag får bedja den förste värde talaren om ursäkt, att jag finner mig föranlåten bestrida hans påstående, att Utskottet icke skulle hafva fullständigt utredt motionärens förslag. Jag tror dock att, om Utskottet alltid kunde gifva så goda skäl för sina tillstyrkanden som nu, skulle anledning till anmärkning sällan förekomma. Då Rikets sist församlade Ständer beslöto, att en af de tre landbruksingeniörer, afsedde uteslutande för Norrland, till hvilkas aflöning anslag då beviljades, skulle företrädesvis inom Westerbottens län användas, och denna ingeniör lärer under året till provinsen anlända, så må det väl icke vara behöfligt att återigen bevilja anslag till aflöning åt en landtbruksingeniör med anställning inom Westerbotten.

Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets hemställan.

Många ledamöter hördes instämma.

Herr Svensén: Om man uppmärksammar det yttrande, som af sednaste Riksdagens Stats-Utskott med anledning af Kongl. Maj:ts Proposition i denna fråga afgafs, så kan man deraf finna, att det icke lär bli så lätt för Landtbruks-akademien att föranstalta om ytterligare anställande af en eller annan person med fullständig sakkännedom och grundliga insigter för att särskildt inom Westerbotten meddela undervisning i landthushållningen. Jag anser derföre, att man jemväl af detta skäl för närvarande ej kan göra annat än bifalla Utskottets hemställan.

Herrar *Jonas Andersson* och *Carl Ifvarsson*, som hade begärt ordet, afstodo derifrån, med förklarande att de delade Herr Grefve Posses åsigt.

Herr

Herr Hæggström: Visserligen är det föga utsigt att kunna verka något till förmån för motionärens förslag, då så många talare uppträdt deremot; dock kan jag ej underlåta att i frågan uttala min åsigt. Det har blifvit sagdt och kan naturligtvis icke bestridas, att vid sista Riksdagen anslag beviljades till aflöning åt tre landtbruksingeniörer, afsedde för Norrland, och af hvilka en skulle hufvudsakligast egna sin verksamhet åt Westerbotten.

En föregående talare har dock sökt ådagalägga, huru litet härigenom skulle vinnas och hvilka svårigheter möta för de på aflägsna ställen boende innebyggarne att komma i åtnjutande af den undervisning, de upplysningar och råd, en sådan landtbruksingeniör kan meddela. Jag vill visserligen ej neka, att Representationen städse och synnerligast på sednare tider visat sig såsom en vän af jordbruket och till dess befrämjande gifvit ej obetydliga anslag. Dock hafva dessa hufvudsakligast kommit de södra provinserna till godo. Visserligen ogillar jag icke de upppoffringar, som blifvit gjorda för landtbruksmötens hållande, eller bestrider att de utställningar, som dervid ega rum, äro ganska fördelaktiga; dock tror jag mig kunna påstå att Norrland af dem haft föga nytta. I denna landsort saknas jernvägar samt andra lämpliga kommunikationsmedel, hvadan det skulle blifva Norrländingen alltför dyrt att till en aflägsen plats transportera sina kreatur för att låta dem deltaga i täflan; han har knappt råd att frakta sin egen person så långa distanser, som här ofta äro i fråga.

Skall derföre något godt för Norrland i detta afseende kunna uträttas, så måste man bespara dess innevånare mödan att utomkring söka upplysning och insigter, utan i det stället tillsända dem personer, som kunna meddela erforderlig upplysning. Provinzen Westerbotten har redan sjelf gjort hvad den till landtbruksundervisningens befrämjande kunnat. Till landtbruksskolan har under sednare åren utgått ej mindre än 66,000 R:dr, hvilket belopp väl ej kan sägas vara stort men dock ej är ringa för ett så fattigt län som Westerbottens, der man dessutom, enligt hvad känt är, nu fyra år å rad laborerat med missväxt.

Man har åtskilliga gånger inom denna Kammare uttalat såsom en grundsats, den der icke borde frångås, att man borde sparsamt hushålla med Statens medel och så ändamålsenligt som möjligt använda dess tillgångar. Genom tillämpande af denna nyttiga grundsats har också hitintills af denna Kammare blifvit utöfver hvad Stats-Utskottet indragit besparad en summa af 199,111 R:dr 95 öre, hvaraf något nu torde kunna anslås för ändamål, hvilka, såsom det ifrågavarande, äro landet verkligen nyttiga. Härtill är så mycket större skäl, då, såsom jag anhåller få fästa uppmärksamheten på, anslaget är begärdt endast för ett år, nemligen 1868. och således icke kommer att allt framgent belasta Statsverket.

På dessa nu anförda skäl äfvensom dem Herr Ocklind nyss åberopat hemställer jag, att Kammarne måtte afslå Utskottets förslag och bifälla motionärens.

Vidare blef icke anfördt; och punkten bifölls.

20 punkten.

Bifölls.

21 punkten.

Herr de Maré: Det förefaller måhända besynnerligt, att jag uppträder för att anhålla om afslag på ifrågavarande framställning, men jag kan icke underlåta det, då jag är övertygad om, att bifall till densamma ej skulle medföra några helsosamma följder. Jag tror nemligen icke, att landtbrukslärlingarne, åt hvilka det här är i fråga att bevilja anslag för att utomlands genomgå en fullständig lärokurs i boskaps uppfödande och skötsel m. m., hafva en så grundlig underbyggnad, att de kunna draga en verklig fördel af en dylik kurs på främmande ort. Följden af deras utrikes resor skulle således endast blifva den, att de komma tillbaka utan att egentligen hafva ökat sina kunskaper, men deremot frånvande arbetet och sålunda försatte i den olämpliga och olyckliga ställningen midt emellan arbetaren och ledaren. Och föranlåtes jag af denna anledning yrka afslag på Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: Ehuru det vanligen är fallet att den, som enagnar sig åt jordbruk, icke eger den kännedom i främmande språk, som en mängd andra, hvilka erhålla statsanslag för studier i utlandet, så måtte väl dock finnas landtbrukare med den underbyggnad att de kunde draga nytta af att i utlandet inhemta kännedom om dess jordbruk. Jag får derföre anhålla att Kammararen måtte bevilja den obetydliga summa, som här är i fråga.

Herr Lönnberg: Med förvåning har jag hört Herr de Maré yrka afslag å denna punkt. Såvidt jag rätt fattade hans anförande, fäste han sig mest vid det föreslagna understödet af 1,500 R:dr åt utexaminerade landtbrukslärlingar för att i främmande länder taga anställning som arbetare och ansåg att arbetaren borde vara arbetare och att det för honom vore öfverflödigt att taga kännedom om huru hans yrke i andra länder bedrifves. Då likväl dylikt understöd ofta meddelas åt fabriksarbetare, synes det mig, som om man, i full konsekvens dermed, bör gifva anslag äfven åt jordbrukare, hvarigenom de kunna sättas i tillfälle att inhemta kunskap om landtbruket i de länder, der detta står i högt flor. De fleste af Kammararens ledamöter känna hurusom denna sak i andra länder omfattats med den lifligaste uppmärksamhet, och huruledes man i Norge från Schweiz införskrifvit så kallade koryktare för att sprida insigt i boskapsskötseln. Då äfven i vårt land boskapsskötseln börjat att med stigande intresse omfattas, och jordbrukaren kommit till den insigt att landtbruket måste baseras på ladugårdsskötsel om det med fördel skall bedrifvas, anser jag att man bör bifalla hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Hedengren: I motsats mot Herr de Maré får jag förklara, att det är få anslag jag finner så nödiga som det ifrågavarande. Det är svårt att få personer som förstå att sköta kreatur och få äro villige att antaga dylika sysslor, emedan de anses föraktligare än de flesta andra: men om en sådan undervisningsanstalt som den föreslagna komme till stånd, skulle ock nämnda sysslor komma till mera heder. Då boskapsskötseln i Sverige börjat allt mer och mer utveckla sig, men mången ännu

afhåller sig från att med full ifver kasta sig på denna viktiga näringsgren endast af brist på lämplige kreatursskötare, anser jag det vara mindre välbeträckt att låta det tillfälle, som nu erbjudes, gå sig ur händerna.

Hvad beträffar understödet åt utexaminerade landtbrukslärlingar för att i främmande länder taga anställning som arbetare, så har Herr Lönnberg uttalat hvad jag hade ämnat derom nämna. Jag anser nemligen att våra jordbruksarbetare, om man valde sådana med mera framstående anlag, skulle kunna draga fullt lika stor nytta af och reda sig under en utländsk resa lika bra som handtverksgesäller, hvilkas besök i utländska verkstäder otvifvelaktigt medfört stort gagn för våra handtverkerier.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Svensén: Herr de Maré är tillräckligt vederlagd i alla styc- och derom behöfva således icke flera ord spillas. Han undrade hvad det skulle blifva af dessa landtbrukslärlingar, då de återkommo till fäderneslandet. Kongl. Maj:t har i sin Proposition i ämnet lemnat svar derpå. För min del anser jag det vara ändamålsenligt, om de vunne anställning såsom rättare vid de lägre landtbruksskolorna.

Herr Grefve Posse: Jag behöfver icke upptaga Kammarrens tid med att upprepa de mest talande skälen för bifall till denna punkt, utan inskränker mig till att derom framställa yrkande.

Vidare anfördes ej; och Utskottets hemställan bifölls.

22 punkten mom. a).

Herr Svensén: Jag anhåller att Kammarren ville bifalla detta anslag att uppföras icke på extra utan på ordinarie stat; ty jag tror att det under den närmaste framtiden icke kan undvaras.

Herr C. A. Larsson: Då detta anslag är så nyttigt, att man med säkerhet kan antaga, att det äfven vid påföljande riksdagar kommer att beviljas, anser jag att det fortfarande bör på extra stat uppföras.

Många ledamöter instämde.

Öfverläggningen förklarades slutad; och Utskottets förslag bifölls.

Mom. b).

Bifölls.

23 punkten.

Bifölls.

24 punkten.

Bifölls.

25 punkten.

Herr Svensén: Jag tror, att Utskottet förbisett, att, då vid förra riksdagen fråga förekom angående lönetörhöjning åt landtbruksingenjörerna, högsta lönegraden bestämdes till 3,000 R:dr. Nu har likväl Utskottet föreslagit maximum för de vid geologiska undersökningarne anställda biträden till

3,500 R:dr; men då desse tjenstemän äro i samma kategori med landtbruksingeniörerna, anser jag att lönen för de förre äfven bör bestämmas till högst 3,000 R:dr.

Herr Carl Ifvarsson: Jag har begärt ordet för att framställa samma anmärkning som den Herr Svensén gjort och jag inskränker mig derföre till att instämma med honom.

Hvad sjelfva anslaget angår, så torde deri icke böra göras någon ändring, enär någon förhöjning i det förutvarande anslaget icke är ifrågasatt.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Säsom skäl för den föreslagna olikheten i aflöningen för de vid de geologiska undersökningarna anställda biträden och landtbruksingeniörerna ber jag att få åberopa chefens för nämnda undersökningar uti statsråds-protokollet intagna skrifvelse, hvori, bland annat, dels fästes uppmärksamheten derå, att först efter ett tidsförlopp af fulla 25 år den ifrågasatta högsta lönegraden kan uppnås och att således de personer, som egnat sina krafter till befordrande af det fosterländska företaget, icke förr än vid en jemförelsevis mera framskriden ålder kunde hoppas att komma i en någorhunda oberoende ställning, dels ock erinras, att de personer, som äro anställda vid det geologiska kartverket nästan aldrig kunna sägas åtnjuta någon ledighet, utan äro hela året om sysselsatte med dervid förefallande arbeten, med undantag af några få veckor vid jultiden; att desse personer under sina förrättningar i berg och mark ofta, till följd af ogynnsamma väderleksförhållanden, blottställas att ådraga sig ohelsa; att de egentligen icke kunna sägas hafva någon fast lön på stat eller fullmägt på sina tjenstebefattningar, hvarföre de ock, i den händelse att undersökningsarbetena af en eller annan orsak afbrötos eller upphörde, helt oförmodadt kunde finna sig utan anställning, sedan de offrat sina bästa krafter och måhända sin helsa för ett allmännyttigt företag, och allt detta utan att för sina återstående dagar kunna, såsom andra Statens tjenstemän, påräkna något pensionsunderstöd för sitt uppehälle.

Dessa skäl hafva förmått Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga ifrågavarande förslag. Obestriddigt är att desse geologer äro sysselsatte vida längre tid under året än landtbruksingeniörerna, och under pågående förrättningar är deras ställning åtminstone mindre behaglig än landtbruksingeniörernas, hvilka då hafva sitt tillhåll på ställen, dit de äro kallade vanligen af intellektuele landtbrukare.

På dessa skäl anhåller jag, att Kammarerna ville bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Björck: Jag får erkänna, att jag icke bemärkt den olikhet i aflöningsättet, som, i händelse denna punkt af Riksdagen bifölles, skulle uppkomma emellan de vid geologiska undersökningarna anställda biträden och landtbruksingeniörerna. Herr Statsrådet Lagerstråle har anfört skäl hvarföre geologerna böra hafva högre aflöning än landtbruksingeniörerna, och möjligt är att, om Stats-Utskottet kommer i tillfälle att ånyo pröfva frågan, denna åsigt kan vinna godkännande; men då detta väl icke lär kunna på stående fot åtgöras, anser jag nödigt att ärendet till Utskottet

återförvisas. Om Riksdagen nu skulle ingå på förslaget, så skulle troligen inträffa hvad Herr Carl Ifvarsson påpekat, nemligen att landtbruksingeniörerne nästa riksdag inkomma med begäran om löneförhöjning i likhet med den för geologerne bestämda. Följden skulle ock sannolikt blifva att dessa tillfälliga biträden ansågo sig lika med Statens tjänstemän berättigade till pensioner.

Då, på sätt förut är nämndt, en närmare undersökning af frågan torde vara behöflig, yrkar jag återremiss af ifrågavarande punkt.

Flere ledamöter instämde.

Herr Grefve Posse: Tjänstemännen vid de geologiska undersökningarna äro i så fall bättre ställda än landtbruksingeniörerne, med hvilka de här blifvit jemförde, att de sysselsättas hela året om och åtnjuta dagtraktamente. Detta är en omständighet som gör att deras aflöning icke bör sättas högre än landtbruksingeniörernes. Jemför man deras vilkor med andra tjänstemäns, t. ex. de yngste Hofrätts-assessorernes, hvilka hafva i lön 3,500 R:dr, så måste man väl medgifva att de i förhållande till göromålens beskaffenhet äro tillräckligt aflönade. Jag förenar mig derföre med Herr Carl Ifvarsson i yrkandet om aflöningens bestämmande till högst 3,000 R:dr.

Herr Gumælius: Att det är skilnad emellan landtbruksingeniörerne och nu ifrågavarande geologiska tjänstebiträden, såväl i afseende på de göromål, som äro förenade med hvarderas tjänstebefattningar, som ock i afseende på de kunskaper de innehafva, lider intet tvivel. Geologerne måste, utom annat, hafva omfattande bildning i naturvetenskapen, och jag tror icke, att man kan påräkna hos hvem som helst de egeuskaper, som fordras för dessa biträden. Det har ock visat sig, att de, som antagits till sådana biträden, så snart de funnit någon annan utväg för sin utkomst, skiljt sig ifrån dessa bestyr. Den praktiska användningen af deras kunskaper fordrar stor ansträngning under arbetstiden, och en fullständig kännedom om deras arbeten skall ingalunda göra dessa lockande. Under utöfningen af sin verksamhet i orterna få de ofta gå flera dagar i vattendränkt mark utan att finna någon bostad, der de kunna taga in, och sedan de ändtligen slutat sitt mödosamma sommararbete samt komma till Stockholm, så skola de der redigera hvad de antecknat, uppgöra kartor, af hvilka frukterna af deras sommararbeten skönjas. De sysselsätta sig dessutom icke blott med dylika kartors upprättande, utan äfven med kemiska laborationer för utrönande och bestämmande af mindre kända stenarters beskaffenhet. De arbeta vanligen från bittida på morgonen till sent på aftonen. Då man sammanlägger allt detta, nemligen att det fordras hos dem en bildning, större än den vanliga, försakelser af alla slag, strängt arbete under hela året utan åtnjutande af någon semester m. m., så och då Staten icke tilldelar dem pension och icke synes vilja tillerkänna dem efter uppnådd hög ålder och kanske understundom gifva ens 3,500 R:dr i årlig aflöning, kan jag icke annat finna, än att Staten icke behandlar dem på sådant sätt som de förtjena. Jag bifaller Utskottets förslag.

Herr friherre Alströmer: Då af en föregående talare blifvit anställda jemförelser emellan landtbruksingeniörer och geologer, och denne talat om traktamentsersättningar, som de förre skulle få åtnjuta under hela året, vill jag lemna den upplysning, att så icke är förhållandet, ty endast under sommaren men icke under vintern, då laborationer och kartritningar pågå, hafva de traktamentsersättning. Geologernes traktamentsersättningar bestiga sig dock till lägre belopp än landtbruksingeniörernes, hvilka sednare, då de oftast resa endast inom vissa distrikt, lära känna personer samt derigenom bereda sig fri skjuts, hvarigenom besparingar för dem ofta kunna uppstå. Geologerne hafva att genomgå en kostsam kurs och behöfva stora förstudier samt grundligare kunskaper i allmänhet än landtbruksingeniörerne; och jag tror derföre, att man, utan att begå någon orättvisa emot de sednare, han bifalla Utskottets förslag.

Herr Jonas Andersson: Jag begärde ordet hufvudsakligen med anledning af Herr Björcks yrkande om återremiss af denna punkt. Jag tror icke, att vi genom en dylik återremiss skola vinna någon annan upplysning, än den Kongl. Propositionen i ämnet gifver oss. Inom Utskottet tillhörde jag den afdelning, som hade denna fråga till behandling, och jag var der af samt har ännu den åsigten, att geologernes biträden böra i detta fall ställas på samma punkt som landtbruksingeniörerne. Om man, sedan de fått en aflöning af 2,000 R:dr, periodvis, såsom Utskottet föreslagit, höjer denna, tills den uppgår till 3,000 R:dr om året, så tror jag att man handlar klokast och rättast, och jag hemställer, huruvida Kammaren icke skulle vilja stadna vid ett sådant beslut.

Herr Carl Ifvarsson: I anledning af Herr Björcks yrkande af återremiss, förmodar jag, att han icke hört det af Herr Svensén framställda förslaget, som går derpå ut, att lönetillökningen icke skall fortgå till högre belopp än högst 3,000 R:dr årligen.

Herr Björck: Jag tror, att det af Herr Svensén framställda ändringsörslag afser en förändring i reciten till Utskottets förslag, men här är nu meningen, att Kammaren skall fatta sitt beslut rörande sjelfva klämman i Utskottets förslag, om jag så får uttrycka mig; ty blir denna oförändrad, så utfaller saken alldeles tvärt emot hvad Herrar Svensén och Ifvarsson afsett. Vill man bestämma lönetillökningen till högst 3,000 R:dr, så bör en fullständig pröfning föregå ett sådant beslut. För min del är jag ej mån om att bestämma högsta beloppet af lönen till 3,500 R:dr, och jag skall icke heller fortfarande påyrka, utan afstå från återremiss, för den händelse beslutet kan nu på stående fot formuleras så, att Herr Svenséns mening deri blifver uttryckt.

Herr C. A. Larsson: Olyckan vill, att det här icke finnes någon egentlig "klämma", utan reciten i Kongl. Maj:ts Proposition är lagd till grund för Utskottets hemställan. Utskottet säger nemligen: "På de af Kongl. Maj:t anförda skäl hemställer Utskottet, att Riksdagen, med godkännande af omförmälda grunder för aflöningen åt de vid den geologiska undersökningen anställda biträden, må till fortsättande af berörda under-

sökningar anvisa för år 1868 ett extra anslag af 60,000 R:dr.“ Herr Ifvarssons hemställan innefattar allt hvad man här under öfverläggningen påyrkat, då han vill, att den högsta aflöningen för geologerne skall bestämmas till högst 3,000 R:dr. Besluta vi nu detta, så vinna vi vårt syftemål; och skulle framdeles någon särskild omständighet yppa sig, som kan föranleda till att de böra få bättre lönevilkor, så går nog detta igenom i sinom tid. Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med hvad Herr Ifvarsson påyrkat.

Herr Carl Ifvarsson: Jag afstår och instämmer med näst föregående talare.

Herr Hessle: Jag afstår och instämmer med Herr Gumælius.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen framställde proposition dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick, dels jemväl på bifall till samma förslag med den förändring, att högsta lönegraden för de i punkten omförmälda biträden skulle utgöra 3,000 R:dr. Begge dessa propositioner besvarades med ja och nej, hvarjemte votering äskades. En voteringsproposition, så lydande, blef då uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som godkänner hvad Stats-Utskottet föreslagit i 25 punkten af dess Utlåtande N:o 38, sådan samma punkt lyder pag. 16 och 17,
röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med Utskottets förslag för öfrigt, med det förbehåll att högsta lönegraden blir 3,000 R:dr.

Omröstningen, anställd i vanlig ordning, utföll med 32 ja mot 93 nej, hvadan Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

§ 3.

Till bordläggning första gången anmäldes:

Särskilda Utskottets för folkskolelärare-seminariernas ombildning Utlåtande N:o 1;

Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:is 7—9 (i samlingen N:is 32—34).

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem

H. Husberg.